

UNDERDÅNIGT FÖRSLAG

TILL

FÖRORDNING ANGÅENDE LÖSDRIFVERI

M. M.

AFGIFVET DEN 31 AUGUSTI 1882

AF DERTILL I NÅDER FÖRORDNADE KOMITERADE.

GÖTEBORG.

GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS TRYCKERI
1882.

STORMÄGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Sedan i underdånig skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t af den 13 Maj 1869 Riksdagen — jemte det framställning gjorts om utarbetande af ny förordning om fattigvården i riket i hufvudsaklig öfverensstämmelse

med föreslagna grunder — anhållit, att Eders Kongl. Maj:t måtte täckas låta öfverse gällande förordning om försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer och jemväl derom utarbета förordning, samt Eders Kongl. Maj:t med anledning häraf den 25 berörde månad åt utsedde komiterade uppdragit att uppgöra förslag till författningar i omförmälda ämnen, hafva dessa komiterade den 13 September 1869 afgifvit sådana förslag, dervid de, i afseende på författningen om försvarslöse personer, förmält sig hafva ansett det dem gifna uppdrag ej omfatta annat åliggande än att bringa densamma i öfverensstämmelse dels med förslaget till fattigvårdsförordning och dels med författningar, som blifvit utfärdade senare än nu gällande stadga om försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer.

Efter det yttranden öfver dessa förslag af vederbörande embetsmyndigheter afgifvits, uppdrog Eders Kongl. Maj:t den 23 November 1869 åt en med nya ledamöter förstärkt komité att, efter tagen kännedom af samma yttranden, verkställa granskning af förslagen och derefter till Eders Kongl. Maj:t inkomma med det underdåniga utlåtande och ytterligare förslag i ämnet, hvartill en sådan granskning kunde föranleda.

Denna komité afgaf den 5 December 1870 sitt underdåniga betänkande och förklarade dervid sig hafva uppfattat det komitéen lemnade uppdrag i afseende på förordningen angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer såsom icke innefattande något vidsträcktare åliggande än att granska hvad som föreslagits och derom afgifva yttrande, hvadan ock komitéen allenast emot förslaget framställde några få anmärkningar.

Emellertid hade Eders Kongl. Maj:t den 24 September 1869 anbefalt Kongl. Fångvårdsstyrelsen att afgifva underdånigt utlåtande öfver förstbemälda komiterades förslag till ändringar i stadgan angående försvarslöse, och lät Eders Kongl. Maj:t den 21 Mars 1871, för att vid behandlingen af ärendet tagas i öfvervägande, till Kongl. Fångvårdsstyrelsen öfverlemna de öfver nämnda förslag från Öfverståthållare-Embete och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inkomna yttranden äfvensom det af sist omförmälda komité afgifna betänkande.

I det underdåniga utlåtande, som i anledning häraf af Kongl. Fångvårdsstyrelsen den 26 Augusti 1879 afgafs, förmälde sig Styrelsen anse den nuvarande lagstiftningen och det dermed nära öfverensstämmande förslag, som af komiterade blifvit framlagdt, i flera hufvudsakliga delar icke vara tidsenliga eller motsvara ändamålet, och förklarade sig Styrelsen i följd häraf förhindrad tillstyrka att ny stadga för försvarslöse i enlighet med samma förslag utfärdades.

Vid underdånig föredragning den 1 Juli 1881 af Kongl. Fångvårdsstyrelsens berörda utlåtande har Eders Kongl. Maj:t, enär en fullständig omarbetning af Kongl. Stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer af den 29 Maj 1846 syntes vara af nöden i afsigt dels att åt denna lagstiftning gifva en enklare form, dels att mildra dess i många fall allt för stränga bestämmelser och bringa dessa i öfverensstämmelse med författningar i närbeslägtade ämnen, som under senare tider utkommit, behagat i nåder åt oss undertecknade uppdraga att utarbeta förslag till ny lagstiftning i de ämnen, som hittills varit afhandlade i förenämnda stadga.

Vidare och sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 28 April 1877 hos Eders Kongl. Maj:t anhållit om den ändring af 3 kapitlet 23 § i åberopade nådiga stadga att frigifven fånges under fängelsetiden besparade medel måtte af honom få lyftas hos polismyndighet eller kommunalnämnd inom den kommun i hemorten, dit han vid frigifvandet förpassades, har Eders Kongl. Maj:t likaledes under den 1 Juli sistlidna år täckts låta åt komiterade för vidare behandling öfverlemnna samma skrifvelse jemte Kongl. Fångvårdsstyrelsens i anledning deraf afgifna underdåniga utlåtande.

Komiterade, som på kallelse af Chefen för Kongl. Justitie-Departementet sammanträdt i Stockholm den 13 Oktober sistlidna år och sedermera tid efter annan fortsatt sina öfverläggningar samt jemväl, efter det Eders Kongl. Maj:t, på komiterades underdåniga framställning, i nåder medgifvit, att en af komiterade finge afresa till Danmark och Norge för att inhemta och meddela komiterade nödiga upplysningar, sökt att på

stället vinna kännedom om förhållandena i dessa länder uti ifrågavarande ämnen, få efter fullgjordt uppdrag härmed för Eders Kongl. Maj:t i underdånighet framlägga förslag till

1:o) förordning angående lösdrifveri;

2:o) förordning angående utländingar, hvilka såsom lösdrifvare här i riket anträffas;

3:o) ändringar i Kongl. Förordningen om fattigvården i riket;

4:o) ändringar i Kongl. Legostadgan för husbönder och tjenstehjon samt

5:o) ändringar i Kongl. Förordningen om upphäfvande af skyldigheten för resande att vara försedda med pass;

varande förslagen åtföljda af dithörande motiv och bilagor.

Härjemte och då komiterade uti förslaget till först omförmälda förordning intagit bestämmelse derom, att underrättelse om vissa med lösdrifvare vidtagna åtgärder skall meddelas rikets polismyndigheter i den ordning, som särskildt varder föreskrifven, få komiterade i underdånighet hemställa att, i händelse komiterades förslag vinner nådigt bifall, Eders Kongl. Maj:t täcktes förordna, att meddelanden angående lösdrifvare skola införas i de tryckta polisunderrättelser, som i lufvudstaden under dervarande polisstyrelses inseende utgifvas, äfvensom till Öfverståthållare-Embetets förfogande, för att i mån af behof användas till bestridande af kostnaden för den utvidgning af Polisunderrättelser, som af dessa meddelanden komme att föranledas, af allmänna medel anvisa det belopp, som för ändamålet må finnas erforderligt.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda

Stormächtigste Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåtar

A. H. BAGGE.

SEMMY RUBENSON.

A. O. ELLIOT.

Göteborg den 31 Augusti 1882.

FÖRSLAG TILL FÖRFATTNINGAR.

Förslag

till

förordning angående lösdrifveri.

1 §.

Hvar, som stryker landet omkring, må, der han finnes utan tillgångar och omständigheterna ådagalägga att han icke har eller söker arbete, behandlas såsom lösdrifvare på sätt här nedan sägs.

Till enahanda behandling vare ock den förfallen, hvilken, utan att kringstryka men under öfriga ofvan angifna förhållanden, för ett sådant lefnadssätt, att han är vådlig för allmän säkerhet eller stör allmän ordning eller sedlighet.

2 §.

Beträdes den med lösdrifveri, som är förlustig medborgerligt förtroende, skall han, efter ty i denna förordning är stadgadt, stå under polisuppsigt så länge sådan förlust varar, eller två år om han inom kortare tid åter kommer i besittning af medborgerligt förtroende.

Sådan uppsigt vare dock den ej underkastad, som blifvit dömd för första resan stöld till lägre straff än ett års straffarbete eller för inbrott utan tillgrepp första gången och allenast i följd deraf är förlustig medborgerligt förtroende.

Om de fall, då polisuppsigt eljest ifrågakommer, skiljs i 6 § 2 mom. och 9 § 2 mom.

3 §.

1 mom. Polisuppsigt medför för den, som är derunder stäld, inskränkning i friheten att välja vistelseort, så att han ej utan särskildt tillstånd eger begifva sig utom den stad eller socken han tillhör, äfvensom

skyldighet att å de tider och i den ordning, som af polismyndigheten föreläggas honom, göra anmälan om bostad och försörjningsmedel.

2 mom. Polismyndigheten eger lemna den, som är stäld under polisuppsigt, tillstånd:

att inom länet å uppgifven ort söka arbete, der utsigt dertill förefinnes;

att begifva sig till ort utom länet för att emottaga erbjuden tjänst eller annan anställning hos välkänd och pålitlig person;

samt att i något för honom angeläget ärende under kortare tid uppehålla sig å ort inom eller utom länet.

För den, som erhållit tillstånd, hvarom nu är nämndt, skall pass af polismyndigheten utfärdas; och bör underrättelse om tillståndet meddelas rikets polismyndigheter i den ordning, som särskildt varder föreskrifven. Den förpassade åligger att ställa sig till efterrättelse de i passet gifna föreskrifter och efter framkomsten ofördröjligen anmäla sig hos ortens polismyndighet.

3 mom. Förelägganden, hvilka gifvas den under polisuppsigt stälde, äfvensom underrättelse om hvad han, enligt denna förordning, i öfrigt har att iakttaga skola honom af polismyndigheten skriftligen meddelas.

4 mom. Polisuppsigten bör så ordnas, att den, som derunder är stäld, icke störes i sin lofliga verksamhet eller utsättes för allmän uppmärksamhet.

5 mom. Förekomma skäl dertill, ege Konungens Befallningshafvande att helt och hållet eller delvis befria den, som är stäld under polisuppsigt, från de skyldigheter som deraf följa. Varder han fri från inskränkning i rättigheten att välja vistelseort, skola rikets polismyndigheter derom underrättas.

4 §.

1 mom. Polismyndighet, som har att handhafva polisuppsigten, vare, i stad, poliskammaren och, der sådan icke finnes, stadsfiskalen samt, å landet, kronolänsmannen i den under uppsigt ställes hemort eller der han med behörigt tillstånd vistas; och ege Konungens Befallningshafvande i särskilda fall åt kommunalnämnd, skyddsförening, tillsyningsman eller annan dertill tjenlig person öfverlåta att, beträffande anmälningar om bostad och försörjningsmedel, fullgöra hvad eljest ankommer på polismyndighet.

2 mom. Poliskammare, stadsfiskal och kronolänsmän skola föra rulla öfver de under deras uppsigt ställda personer och deri teckna dagen,

då förständigande om polisuppsigten jemlikt 5 § 2 mom. meddelats, de förelägganden som af polismyndigheten gifvits och huru dessa iakttagits, lemnad tillåtelse till förändring af vistelseort samt i öfrigt hvad angående en hvar af de i rullan upptagne må hafva förekommit.

Stadsfiskal och kronolänsman skola till Konungens Befallningshafvande insända utdrag ur rullan i enlighet med de föreskrifter, som af Konungens Befallningshafvande meddelas.

5 §.

1 mom. Den, som beträdes med lösdrifveri, må anhållas och inställas, å landet, hos ortens kronofogde eller kronolänsman och, i stad, hos stadsfiskal, som har att genast med honom hålla förhör samt till protokoll anteckna orsaken till anhållandet och hvad den anhållne kan till sin ursäkt förebringa.

Befinnes dervid sådant fall vara för handen, som i 1 § afses, skall polistjenstemannen, efter att hafva i protokollet intagit redogörelse för den anhållnes lefnadsomständigheter och beskrifning öfver hans utseende, meddela honom varning för påföljden af lösdrifveri samt för honom uppläsa och bevisligen tillställa honom ett skriftligt besked, innefattande den gifna varningen och skälen därför. Afskrift af förhørsprotokollet jemte bevis om beskedets tillställande skall ofördröjligen till Konungens Befallningshafvande i länet insändas.

2 mom. Varnas den för lösdrifveri, som jemlikt 2 § skall stå under polisuppsigt, då inträde uppsigten öfver honom, hvarom äfvensom om tiden, hvarunder uppsigten skall fortfara, polistjenstemannen har att meddela honom förständigande, som i det skriftliga beskedet intagas.

Åligger det annan polismyndighet att handhafva polisuppsigten, skall polistjenstemannen tillika förelägga den varnade att ofördröjligen inställa sig hos denna myndighet för erhållande af föreskrifter enligt 3 §; och skall detta föreläggande jemväl i beskedet intagas.

Om åtgärd, som sålunda vidtages, göres anteckning i förhørsprotokollet.

3 mom. Vill den, som erhållit varning eller, på sätt i 2 mom. sägs, blifvit stäld under polisuppsigt, varda i saken vidare hörd, eger han hos Konungens Befallningshafvande anmäla sig till förhör inom åtta dagar eller annan af Konungens Befallningshafvande bestämd tid; och skall underrättelse härom lemnas den varnade och i beskedet intagas.

4 mom. Sedan handlingarna till Konungens Befallningshafvande inkommit och ytterligare förhör blifvit hållet, der den, som varning undfått, inom den bestämda tiden dertill sig instält, låter Konungens Befallningshafvande, om han dertill finner skäl, meddela rikets polismyndigheter underrättelse om varningen. Har den varnade blifvit stäld under polisuppsigt, skall meddelandet tillika innehålla underrättelse derom.

6 §.

1 mom. Varder någon, som icke står under polisuppsigt, innan två år förflutit sedan honom meddelad varning blifvit kungjord, åter beträdd med lösdrifveri och därför ånyo enligt 5 § varnad, må Konungens Befallningshafvande förklara honom vara lösdrifvare; och skall underrättelse om detta beslut meddelas rikets polismyndigheter.

Sådant förklarande gälle för en tid af två år från det förklarandet meddelades och i fall, hvarom i 9 § 1 mom. förmäles, ytterligare för tid som i samma moment sägs.

2 mom. Är lösdrifvare, som åter kommit i besittning af honom frändömdt medborgerligt förtroende eller, ehuru förlustig sådant, jemlikt 2 § icke är underkastad polisuppsigt, för allmänna säkerheten synnerligen vådlig, må han, efter erhållen förnyad varning som i 1 mom. sägs, ställas under polisuppsigt för en tid af två år.

I fall, som nu är sagdt, ankomme på Konungens Befallningshafvande att, på anmälan af polistjensteman, som meddelat varningen, och sedan lösdrifvaren blifvit inför Konungens Befallningshafvande instäld och hörd, ålägga honom polisuppsigten samt meddela det besked, som i 5 § 2 mom. omförmäles.

7 §.

1 mom. Är någon förklarad vara lösdrifvare eller stäld under polisuppsigt och beträdes han ånyo med lösdrifveri, eller iakttager icke den under polisuppsigt stälde honom i följd af uppsigten gifven föreskrift, må han häktas och försändas till Konungens Befallningshafvande i den ort, der han anhållits.

2 mom. Anträffas under de i 1 § angifna förhållanden någon, som är okänd, och undandrager han sig att uppgifva namn eller hemort, eller förekommer skälig anledning att hans uppgift derom är osann, och kan rätta förhållandet ej genast utredas, må han häktas och försändas till Konungens Befallningshafvande, som ege hålla honom i häkte till dess

tillförlitlig upplysning i sagda hänseenden vinnes; och skall Konungens Befallningshafvande, som har att efter förekommande omständigheter honom vidare behandla, jemväl vidtaga de åtgärder, som enligt 5 § eljest ankomma på kronofogde, kronolänsman eller stadsfiskal.

8 §.

Har lösdrivare eller den, som är stald under polisuppsigt, blifvit jemlikt 7 § 1 mom. häktad och till Konungens Befallningshafvande försänd, må Konungens Befallningshafvande, efter hållet förhör och sedan den häktades lefnadsomständigheter blifvit till protokollet antecknade, döma honom till tvångsarbete från och med sex månader till och med två år, om han står under polisuppsigt, samt, i annat fall, från och med en månad till och med ett år. Är den häktade under 18 år, må Konungens Befallningshafvande i stället förordna om hans insättande i allmän uppfostringsanstalt, om tillgång dertill finnes.

Har häktad lösdrivare sin hemort inom annat län, vare Konungens Befallningshafvande obetaget att, der det pröfvas lämpligare, öfverlemna honom till Konungens Befallningshafvande i detta län för behandling som nu är sagd.

9 §.

1 mom. Har den, som förklarats vara lösdrivare, blifvit dömd till tvångsarbete, gälle sådant förklarande ytterligare så länge två år icke förflutit från det han senast från tvångsarbete frigifvits.

2 mom. Varder den, som är stald under polisuppsigt, dömd till tvångsarbete, skall polisuppsigten fortfara under två år från det han senast från tvångsarbete frigifvits, äfven om han före utgången af dessa år åter kommer i besittning af medborgerligt förtroende.

10 §.

Beslut, hvarigenom någon blifvit dömd till tvångsarbete, skall för den dömda afkunnas hos Konungens Befallningshafvande; och varde skriftligt utslag med åtecknad fullständig besvärshänvisning bevisligen tillstaldt den dömda inom tre dagar, den oräknad då beslutet afkunnades.

11 §.

1 mom. Vill någon söka ändring i Konungens Befallningshafvandes utslag, hvarigenom han blifvit dömd till tvångsarbete, eger han inom åtta dagar efter erhållen del af utslaget, den oräknad då tillställandet skedde,

till Konungens Befallningshafvande ingifva sina till Kongl. Maj:t stälda underdåniga besvär. Behöfver klaganden biträde till besvärens författande, foge Konungens Befallningshafvande anstalt att det erhålles.

2 mom. Inkomna besvär åligge Konungens Befallningshafvande att, så fort ske kan, till Justitie-Revisionen insända tillika med vederbörande polistjenstemans yttrande, om sådant blifvit infordradt, äfvensom eget utlåtande.

3 mom. Särskilda besvär må ej anföras öfver Konungens Befallningshafvandes beslut angående varning eller hvarigenom någon blifvit förklarad vara lösdrivvare eller i fråga om polisuppsigt. Öfver beslut, som jemlikt 6 § 2 mom. meddelats, må dock särskild klagan föras i den ordning, som för öfverklagande af förvaltande myndigheters beslut är bestämd; men varde utan hinder af dylik klagan polisuppsigten å klaganden tillämpad, så vida Kongl. Maj:t ej annorlunda förordnar.

12 §.

1 mom. Ej skall efter denna förordning någon dömas till tvångsarbete, som af Konungens Befallningshafvande anses skäligen böra af fattigvårdssamhälle åtnjuta full försörjning.

2 mom. Varder någon, sedan han blifvit till tvångsarbete dömd, oförmögen till arbete för den ådömda arbetstiden eller den del deraf, som kan återstå, då må han för vidare förordnande öfversändas till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket han anses ega hemortsrätt.

13 §.

Ådömd arbetstid beräknas från den dag den dömd förklarar sig nöjd med Konungens Befallningshafvandes utslag eller detsamma vunnit laga kraft eller, efter anförda besvär, Kongl. Maj:ts utslag till verkställighet ankommit.

14 §.

1 mom. Tvångsarbete skall förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt, så ordnad att för brott straffade i allmänhet särskiljas från andra samt att de dömda varda skilde till kön och ålder, äfvensom att de hållas till lämpligt arbete efter olika arbetsförmåga.

Finner Konungens Befallningshafvande i särskildt fall anledning förekomma, att dömd lösdrivvare bör sändas till annan tvångsarbetsanstalt än den, till hvilken han enligt Fångvårds-Styrelsens föreskrift bort öfverlemnas, ege Konungens Befallningshafvande derom göra framställning hos Styrelsen och afvakte dess beslut i saken.

2 mom. Har fattigvårdssamhälle, enskildt för sig eller gemensamt med andra fattigvårdssamhällen, inrättat sådan, under offentlig myndighets tillsyn stäld tvångsarbetsanstalt, som i förordningen om fattigvården i riket omförmäles, då må, der dess stadgar det medgifva, ådömdt tvångsarbete, enligt Konungens Befallningshafvandes förordnande, der förrättas; och ege fattigvårdssamhälle därför njuta ersättning af staten, efter ty Kongl. Maj:t pröfvar skäligt.

15 §.

Lösdrivvare, som från tvångsarbetsanstalt frigifves, skall af anstaltens föreståndare förpassas till den stad eller socken, der han anses ega sin hemort, och skall kostnaden för resa, uppehälle under färden och nödtorftig beklädnad, om och i den mån den frigifne ej vid anstalten dertill eger tillgång, bestridas af allmänna medel. Passet skall innehålla föreskrift om väg, tid och sätt för färden samt ställas till uppvisande för polismyndighet i hemorten.

Medel, som den frigifne kan hafva vid anstalten innestående, sedan ofvan nämnda kostnad blifvit betäckt, skola sändas till den i passet anvisade polismyndighet, som i fråga om vid anstalten insparade flitpenningar har att antingen sjelf eller, der så anses lämpligt, genom skydds-förening, tillsyningsman eller annan dertill tjenlig person ombesörja att desamma komma den frigifne till godo i mån af behof.

16 §.

1 mom. Lösdrivvare anses hafva sin hemort der han senast varit eller bort vara mantalsskrifven.

2 mom. För krigsmanskap eller vid kronans varf eller verkstäder anställd arbetare eller handtverkare, som endast till följd af tjensten mantalsskrifves å tjenstgöringsorten, gälle ej denna mantalsskrifning till bestämmande af hemorten.

17 §.

Krono- och polisbetjente äfvensom tillsyningsman, hvarmed i denna förordning förstås sådan, som enligt förordningen om fattigvården i riket blifvit utsedd att hafva uppsigt å betlare, åligge att hålla noggrann tillsyn å lösdrifvare; och böra polis- och kommunalmyndighet samt tillsyningsman låta sig angeläget vara att för lösdrifvare bereda utväg till arbete.

Underrättelse att person blifvit varnad för lösdrifveri eller förklarad vara lösdrifvare eller stäld under polisuppsigt skall af kronolänsmannen i lösdrifvarens hemort, inom åtta dagar efter det underrättelsen kommit kronolänsmannen till handa, meddelas kommunalnämnden i den kommun lösdrifvaren tillhör.

18 §.

Tillsyningsman samt ombud för skyddsförening ege mot lösdrifvare åtnjuta det skydd, som enligt lag tillkommer tjänsteman i tjänsteärende.

19 §.

Hvad i denna förordning sägs om Konungens Befallningshafvande gälle äfven för poliskammare i stad.

20 §.

I stad, der poliskammare finnes, må poliskammaren förordna polis-kommissarie eller annan polisman att fullgöra hvad enligt denna förordning åligger stadsfiskal.

21 §.

Denna förordning är icke tillämplig å barn under 15 års ålder.

Öfvergångsstadgande.

Den, som, då denna förordning träder i kraft, undergår honom på grund af Kongl. Stadgan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer ådömdt allmänt arbete eller under de närmast der förut gångna två åren frigifvits från dylikt arbete, skall, om han, efter att

hafva undergått bestraffning för brott, som medfört förlust af medborgerligt förtroende, blifvit dömd enligt 8 § 1 mom. i berörda stadga och inom två år efter frigifningen beträdes med lösdrifveri samt icke enligt 2 § af denna förordning är från polisuppsigt undantagen, ställas under polisuppsigt, äfven om han åter kommit i besittning af medborgerligt förtroende, samt i andra fall anses såsom hade han vid frigifningen blifvit en gång varnad enligt 5 § 1 mom. denna förordning.

Förslag

till

**förordning angående utlänningar, hvilka såsom lösdrifvare
här i riket anträffas.**

Anträffas utlänning här i riket under de förhållanden, som omförmålas i 1 § af Kongl. Förordningen angående lösdrifveri, må han häktas och öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande i länet, som, der annat förfarande ej anses böra ega rum, har att draga försorg om hans befordrande ur riket.

Förslag

till

ändringar i Kongl. Förordningen om Fattigvården i Riket.

40 §.

1. Anser tillsyningsman — — — som vederbör.

2. Betlar någon efter fyllda 15 år utan att vara i den nödställda belägenhet, att fattigvård enligt 1 § erfordras, må tillsyningsman, om betlaren icke har sitt hemvist inom det fattigvårdssambälle, der han anhålles, inställa honom, å landet, hos ortens kronofogde eller kronolänsman och, i stad, hos stadsfiskalen. Har åter anhållen betlare sitt hemvist inom det fattigvårdssambället, anmäler tillsyningsmannen förhållandet hos fattigvårdsstyrelsen, som, der fattigvård enligt 2 § anses icke böra ifrågakomma, meddelar betlaren varning eller ock låter inställa honom hos polistjensteman, som ofvan är nämnd.

3. Anträffas — — — nödig pröfvas.

4. Betlar — — — rättas skall.

5. Har minderårigt barn betlat på befallning eller med tillåtelse af föräldrar eller annan, som är skyldig att om barnet hafva vård, må fattigvårdsstyrelsen antingen varna den, som betlandet befallt eller tillåtit, eller ock låta inställa honom, å landet, hos ortens kronofogde eller kronolänsman och, i stad, hos stadsfiskalen.

41 §.

1. Inställes någon, jemlikt 40 § 2 och 5 momm., hos polistjensteman, vare han förfallen till behandling som lösdrifvare på sätt i Kongl. Förordningen angående lösdrifveri sägs.

2. Har någon gjort sig skyldig till förseelse, som i 35 § 4 mom. sägs, och varder — — — varning bero.

42 §.

Pröfvar Konungens Befallningshafvande skäligt ålägga den, som mot 35 § 4 mom. sig förbrutit — — — tillgå eller, om utrymme der brister, i arbetsfängelse.

2 mom. (utgår).

43 §.

1. Hemsändes — — — fattigvård.
2. Har — — — lemnad.
3. Varder någon, enligt 40 § 2 och 5 momm., af fattigvårdsstyrelse hos polistjensteman instäld, bestrides kostnaden därför af fattigvårdssamhället.

50 §.

Sökes ändring i Konungens Befallningshafvandes utslag i mål rörande sådan förseelse, som i 35 § 4 mom. nämnd är, länder till efterrättelse hvad i Kongl. Förordningen angående lösdrifveri i afseende å besvär öfver Konungens Befallningshafvandes utslag och detsammas verkställighet föreskrifves.

Förslag

till

ändringar i Kongl. Legostadgan för husbönder och tjenstehjon.

Art. I.

1 §.

(Denna paragraf utgår).

2 §.

(Denna paragraf utgår).

Art. II.

3 §.

(Denna paragraf utgår).

4 §.

Husbonde må — — — lön af honom njuter.

Art. VIII.

45 §.

Tjenstehjon — — — ersätta skadan.

52 §.

Afviker tjenstehjon — — — samt fyller skadan. Husbonde göre
— — — inberätta.

Förslag

till

ändringar i Kongl. Förordningen om upphäfvande af skyldigheten för resande att vara försedda med pass den 21 September 1860.

Vi Carl — — — iakttagas:

att, i öfverensstämmelse med hvad i 7 § 2 mom. i Kongl. Förordningen angående lösdrifveri finnes förutsatt, okänd person, som undandraget sig — — — vara underkastad den påföljd, att af polismyndigheten häktas och försändas till Konungens Befallningshafvande, som har att med honom efter berörde lagrum förfara;

att denna Förordning ej afser förpassning af dem, som äro stälde under polisuppsigt eller som frigifvas från straffarbetsfängelse eller tvångsarbetsanstalt; samt

att hvad angående skyldighet att vara försedd med sådant pass, som innefattar intyg om rättighet att under resa idka handel, finnes föreskrifvet fortfarande kommer att gälla.

MOTIV.

A) Förordningen angående lösdrifveri.

Den svenska nu gällande lagstiftningen angående lösdrifveri hvilat, såsom bekant är, till icke ringa del på grunder, hvilka leda sin uppkomst från äldre tiders med lösdrifveriet icke i omedelbart samband stående samhällsförhållanden och som i följd deraf ursprungligen varit för en preventiv lagstiftnings syften främmande. Kongl. Stads-gan angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer af den 29 Maj 1846 utgår nemligen från grundsatsen, att en hvar måste ega ett af lagen närmare bestämdt så kalladt "laga försvar" för att icke såsom "försvarslös" vara underkastad uppsigt, inskränkning i friheten att välja vistelseort och villkorligt arbetstvång; men en sådan fordran på "försvar", då hon först uppställdes, afsåg ingalunda att betrygga samhället mot rättsingrepp af för allmänna säkerheten vådliga personer, utan åsyftade allenast att till landets eller vissa privilegierades gagn betjena sig af den sysslöse eller i en af lagen erkänd anställning icke fästade arbetaren.

Huru med denna term "försvar" i 16:de och följande århundradets adliga privilegier betecknades adelns rätt att från utskrifning till krigstjenst undantaga eller, som det hette, "försvara" sitt hof- och gårdsfolk, sina landbönder inom ett visst afstånd från sätesgården och sina embetsmän eller handtverkare; huru ordet med samma begrepp sedermera återfinnes i presterskapets, städers, bergsbruks med fleras privilegier; huru — efter det utskrifningarna genom indelningsverket upphört och sedan, på adelns klagan att bönderna, till förfång för de adliga herrarne i fråga om tillgång på prisbilligt tjenstefolk, på sina hemman hade flera tjenare än de skäligen behöfde, genom 1686 års Legostadga blifvit bestämdt huru många drängar en bonde i förhållande till sitt hemmans storlek kunde "försvara" — ordet öfvergick till betydelse af dels det skydd mot krigstjenst, som vanns af all årstjenst, och dels det värn mot herretjenst, som kräfdes för bondens drängar; huru under 18:de århundradet saknaden af "försvar" ledde till arbete i manufakturernas tjenst, samt huru under alla dessa århundraden, oberoende af lagstiftningen om "försvar", lagar i preventivt syfte utkommo, hvilka med utdrifning ur riket, spö och ris, tukthus och arbete i jern bestraffade "vaganter och landstrykare", tiggare och "löst folk i gemen" — detta allt torde genom den utredning derom, som förefinnes såväl i det underdåniga betänkande, som den 8 Juni 1839 afgafs af den då tillförordnade Komitén för Fattig-

vårdsanstalterna i Riket, som ock i senare utkomna handlingar och skrifter, vara så allmänt känt att vidare utveckling deraf från komiterades sida icke lär erfordras.

Deremot anse komiterade sig böra desto hellre något närmare redogöra för den derefter följande lagstiftningen i ämnet, som denna lagstiftning, på samma gång hon bär skuld för den förblandning af den tjenstlöse och lösdrivaren, som skett genom att båda ansetts lika vådliga för samhällets säkerhet, likväl under ett skede befunnit sig på en ståndpunkt, hvilken, efter komiterades åsigt, i principiellt hänseende ligger framom den, som af den nuvarande lagstiftningen intages.

I Kongl. Stadgan om värfning och manskaps legande till krigstjenst af den 7 April 1802 märkes första spåret af nyss antydda förblandning af två helt skilda kategorier af folk, de från arbete ledige men dertill villige och de lättjefulle och oordentlige. Denna stadga innehåller i dess 15 § följande: "Hvar och en medlem i samhället är pliktig at gagna det allmänna med nyttig verksamhet; och skal ingen lösdrivare, landstrykare eller lätting lidas, vare sig i Stad eller på Landet. Den som icke antingen ingått i almän tjenst eller idkar annat lofligt yrke, eller innehafver landtbruk, årstjenst eller visst tillåtitt näringsfång, eller af egne tillgångar eller genom andras vårdnad sin bergning och ständigt uppehälle njuter, eller å Landet är gift samt å visst ställe mantalsskrifven och boende, der han sig ärligen försörjer; varde för lösdrivare ansedd, likasom den, hvilken blifvit i mantal antecknad för Husbondes räkning, utan at hos honom, emot erhållande kost och lön, tjenst förrätta"; och skulle lösdrivaren vara till krigstjenst förfallen.

Förblandningen blef dock först fullständig genom den kort derefter utfärdade Kongl. Förordningen om allmänna arbetsställen för Svea och Göta Riken samt Storfurstendömet Finland af den 27 Februari 1804. Denna författning uppställer uttryckligen såsom sitt mål "befordrandet af allmän säkerhet till person och egendom" och tillhör derigenom till sitt syfte den preventiva polislagstiftningen. Genom att såsom vådliga för allmän säkerhet utmärka personer, hvilka icke annat låge till last än att de vore i saknad af tjenst eller af lagen godkändt näringsfång, oansedt om de sjelfve sådant förvållat eller icke, lemnade dock författningen åt myndigheterna öppet att preventivt behandla jemväl oförvitlige personer och införde derigenom i förevarande lagstiftning en godtycklighet, som ännu i viss mån torde vidlåda henne.

Förordningen, som tillkännagifver att till en böjjan allmänna arbetsinrättningar blifvit stiftade för Svea och Göta riken i Carlskrona och för Finland å Sveaborg, medger i dess 1 § åt Öfverståthållare-Embetet och Konungens Befallningshafvande i länen rätt att till dessa inrättningar på obestämd tid döma:

1:o) sådane personer, som blifvit straffade för första eller andra resan stöld eller ock för andra brott varit på viss tid dömd till fästningsarbete men efter utståndet straff eller arbetstidens utgång ej kunnat uppgifva lofligt näringsfång, hvarmed de ansågos blifva i stånd att försörja sig, eller anskaffa pålitlig man, som dem i tjenst antoge och svarade för att de ej genom kringstrykande föllo det allmänna till last;

2:o lösdrivare eller landstrykare, hvarmed förstodos så beskaffade personer, hvilka, på sätt ofvan omförmälts, finnas uppräknade i 15 § af värfningsstadgan af den 7 April 1802, äfvensom ock kringstrykande "Tatarer och Zigenare";

3:o soldater, som blifvit för liderlighet och sturskhet från regementsrullorne utstrukne;

4:o sådane, hvilka blifvit, vid påföljd af straff, förbjudna att till vissa städer eller orter återkomma men sådant icke hörsammat;

5:o ur tjänst skild eller uppsagd betjent eller dräng, som icke inom åtta dagar i stad eller en månad på landet, samt soldat, som icke inom sex veckor efter uttjent kapitulation gittat uppgifva för sig någon säker tillgänglig tjänst eller annat loffigt näringsfång;

6:o svensk handverksgesäll, som, utan att ega laga försvar eller bevisligt förhinder, icke inom fjorton dagar efter ankomst till stad inställt sig till arbete hos mästare;

7:o handverksgesäller, som oaktadt föregångna tvenne varningar, första gången af Älderman eller Bisittare i Embetet och andra gången af Magistrat, antingen visat sådan ostadighet eller sturskhet att någon mästare icke velat dem till arbete antaga eller af lättja och liderlig lefnad afhållit sig från arbete;

8:o utrikes ifrån inkomne öfverlöpare, som icke borde utlevereras, samt

9:o extra ordinarie vaktbetjente vid allmänna eller stadens verk, hvilka icke hade annat näringsfång men utan laga förfall eller erhållet tillstånd under sex veckor undanhållit sig från tjänstgöring, samt slutligen "andre personer, hvilka med de nu uppräknade kunde jemföras."

Alla dessa skulle af krono- och stadsbetjente samt magistrater noga efterspanas och skyndsamligen hos Konungens Befallningshafvande anmälas för att antingen, om de voro till krigstjänst duglige och icke förverkat rättigheten att i egenskap af krigsmän tjena Kongl. Maj:t och kronan, till sådan tjänst uttagas eller ock till allmänna arbetsinrättningen försändas.

Från det allmänna arbetsstället kunde personen ej förr lösgifvas än med tillförlitlig säkerhet blifvit styrkt, att han erhållit tjänst eller loffigt näringsfång, och fordrades för lösgifvandet dessutom, att minst ett halft år förflutit från ankomsten äfvensom att personen icke under arbetstiden utmärkt sig för vanart eller lättja, i hvilket fall han borde, "oaktadt erhållet försvar" vid anstalten förblifva, intill dess han sitt lefverne förbättrat. Pröfningsrätten huruvida arbetskarlen finge lösgifvas eller ej tillkom Konungens Befallningshafvande i det län, der arbetsstället var beläget.

Med den utsträckning författningen gaf åt bestämmingen å lösdrivare följde snart, att de allmänna arbetsställena blefvo öfverfyllda och att nya utvägar måste tillgripas för hysandet af det ständigt växande antalet af till allmänt arbete dömda personer. Så hade fästningarne, der grofva brottslingar utstodo sitt straff, måst dertill anvisas, hvarjemte äldre korrektionshus utvidgats och en ny arbetsanstalt inrättats. Icke desto mindre saknades efter någon tid utrymme för alla till allmänt arbete dömda, försvarslösa personer, och Kongl. Maj:t förklarade i förordningen af den

31 Augusti 1819 en rättelse nödig i hvad angående sysslolösa och vanartiga personers hållande till allmänt arbete ditintills blifvit stadgadt.

Nyssnämnda förordning ändrade ock helt och hållet grunden för dömandet till allmänt arbete. Blotta saknaden af tjenst eller näringsfång eller viss anställning fick nu icke längre utgöra sådan grund, utan, med sorgfälligt undvikande af ordet "försvar", hvilket icke en enda gång i förordningen förekommer, föreskrefs att hädanefter finge till allmänt arbete dömas allenast:

1:o lösdrivare, då de besvärade allmänheten med tiggeri, samt

2:o sådane personer, hvilka undergått bestraffning för tjufnad och voro såsom lösdrivare att anse.

Då sålunda allenast de, hvilka genom viss oordentlig eller brottslig handling — tiggeri eller tjufnad — visat sig vådlige för allmän säkerhet, voro förfallna till allmänt arbete, torde med skäl kunna sägas att denna förordning, i fullkomlig motsats till den föregående författningen i ämnet, klart uppfattade sitt preventiva syfte och alldeles bröt det försvarslöshetssystem, som den förra infört. Visserligen betecknades ännu såsom lösdrivare de uti 1802 års värfningsstadga såsom sådana angifna personer; men dels hade egenskapen af lösdrivare förlorat sin stränga betydelse, då derutöfver erfordrades antingen betleri eller tjufnad för att en preventiv behandling skulle kunna ifrågakomma, och dels upptog förordningen jemväl "annat stadigt arbete" såsom en utväg att undgå beteckningen såsom lösdrivare. Åtskilliga föreskrifter meddelades dessutom i ändamål att ytterligare lindra den legala påföljden af lösdrifveri. Så skulle betlare ej i annat fall till allmänt arbete dömas än om utrymme saknades till deras intagande i särskildt arbetshus, som i länet kunde vara inrättadt; lösdrivare skulle från honom ådömdt arbete frigifvas, derest han, efter det han till arbetsinrättningen ankommit, genom arbete, gåfva eller testamente förvärfvat penningar till ett belopp af Trettiofire Riksdaler 16 skillingar banko och under de tre sista månaderna gjort sig känd för flit och ordning i sitt uppförande; och arbetskarl, som utmärkt sig genom flit och pålitligt uppförande, skulle tillåtas att på viss tid och till viss ort från inrättningen bortgå, för att höra sig om efter tjenst eller näringsfång. Då dertill kommer att förordningen, för att förebygga det ingen, så länge utväg ännu stode honom öppen att vinna tillfälle till bergning och utkomst, måtte till arbetsinrättning försändas, föreskref, att, innan någon dertill finge dömas, skulle lämplig tid honom föreläggas att sjelf förskaffa sig tjenst eller lofligt näringsfång, så torde af hvad nu blifvit anfördt framgå, att denna förordning ådagalade en omsorg om den personliga friheten, som hjert afsticker både mot den föregående och den efterföljande lagstiftningen i ämnet. En bestämmelse, som från den förra författningen kvarstod, den nemligen att det allmänna arbetet skulle på obestämd tid ådömas, vållade dock att någon synnerlig minskning i de dömdes antal icke förspordes. Härtill bidrog, att tvungen krigstjenst, som allt mera ansågs stridande mot en rätt uppfattning af krigarens värf, genom Kongl. Brefvet den 8 September 1824 alldeles förbjöds, hvadan lösdrivare icke längre inom armén upptogos. Hoppet att den nya författningen skulle, kraftigare än förra föreskrifter i ämnet, leda till de å ar-

betsinrättningarne intagnas förbättring och till deras snarare återlemnande åt samhället gick icke i fullbordan, och behovet af korrektiv jemväl mot andra lösdrifvare än de uti 1819 års förordning upptagne började göra sig gällande. Rikets Ständer anhöllo derföre i skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 5 Februari 1830 om den ändring i nyssberörda förordning, att till allmänt arbete skulle kunna dömas, förutom betlande och för tjufnadsbrott straffade lösdrifvare, jemväl dels sådana lösdrifvare, som gjort sig kände för vanartigt, liderligt och lättjefullt uppförande och således för samhället voro vådliga, och dels sådana personer, som för brott i allmänhet blifvit dömda och straffade och voro såsom lösdrifvare att anse.

Kongl. Maj:t utfärdade den 29 Juni 1833 en förordning huru med "försvarslöse borde förhållas" och med denna förordning återinfördes i lagstiftningen försvarslöshetssystemet i dess fulla utsträckning.

Författningen skilde mellan blott försvarslöse och "vanartade" sådana. Till de förra räknades alla, hvilka ej innehade allmän eller enskild tjenst, ej idkade lofligt yrke, handverk eller annat näringsfång, ej heller bevisligen af annan underhölls, ej enligt församlingens i sockenstämma yttrade omdöme vore känd såsom den der genom arbete eller annorledes ärligen sig försörjde, eller ej kunde för sig ställa borgen af femtio Riksdaler banko. Såsom vanartad åter förklarades hvar och en som blifvit dömd och straffad för bedrägligt eller ärerörigt förhållande, eller tjufnad, eller inbrott i afsigt att stjäla äfvensom den, hvilken, tilltalad för hvad brott som helst af gröfre art, antingen blifvit dertill saker fäld, eller, i brist af full bevisning, likväl funnits om brottet i den mån besvarad att saken vore lemnad åt framtiden.

Person, hvilken fört oförvitlig vandel men blifvit försvarslös icke genom ostadighet eller felaktigt förhållande utan af orsaker, som ej skäligen kunde honom till last föras, skulle af Konungens Befallningshafvande föreläggas viss tid och meddelas pass att afgå till ort, der han trodde sig tjenst eller arbete ernå. Kunde han äfven efter förnyadt rådrom icke förskaffa sig försvar och kunde anställning åt honom ej beredas, egde Konungens Befallningshafvande att försända personen till sysselsättning vid allmänt arbete, som i orten förhades, eller till arbetsinrättning inom länet eller till allmän korrektionsinrättning för att der förblifva, intilldess utväg till laga näringsfång för honom yppades.

Försvarslös, icke vanartad person, som till följd af omständigheter, hvilka borde den försvarslöse sjelf tillräknas, kommit i saknad af laglig utväg till sin försörjning, förklarades pligtig att i stad inom fjorton dagar och å landet inom dubbelt så lång tid förse sig med laglig sysselsättning. Bruste han deri och ansåge Konungens Befallningshafvande honom icke böra åtnjuta förlängd tid till anskaffande af laga näringsfång, vore han förfallen till allmänt arbete.

Vanartad försvarslös, med undantag allenast af den, som icke mera än en gång vore för enkel stöld straffad och hvilken borde behandlas lika med näst här förut nämnde försvarslöse, skulle öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande. Om sådan försvarslös person ej gitte genast uppgifva välkänd och till tjenstehjons antagande behörig husbonde, som ville afgifva skriftlig förbindelse att om hans uppfö-

rande sig vårda och låta honom hos sig skattskrifvas, egde Konungens Befallningshafvande, om så ansågs lämpligt, genast afsända honom till allmän korrektionsinrättning att der till sedlighet och arbete hållas.

Det allmänna arbetet skulle fortfarande på obestämd tid ådömas.

Emot denna författning, som utsatte den utan eget förvällande tjänst- eller näringslöse för nära nog enahanda behandling, som tillämpades å den kringstrykande och oordentlige lättingen; som för en mängd frigifne brottslingar gjorde snart sagdt omöjligt att undgå korrektionsinrättningen och som i öfrigt lemnade myndigheterna magt att nästan efter godtycke behandla de såsom försvarslöse anmälde, framställes inom kort både inom Riksdagen och af embetsmyndigheter skarpa anmärkningar. Saknaden af bestämd tid för det allmänna arbetet hade föranledt att personer dertill hållits under större delen af deras listid utan att hafva gjort sig skyldige till någon brottslighet; den stadgade borgens belopp ansågs för hög för att kunna af den fattige anskaffas; församlingens omdöme förmenades kunna komma att bero på huruvida personen vore mer eller mindre arbetsför eller stode på gränsen till fattigförsörjning; bestämmelserna om dem, hvilka skulle såsom vanartade anses, anmärktes lida af otydlighet och kunna föranleda oförskyldt lidande för enskilda, och föreskrifterna om de försvarslöses förpassning förmodades komma att framkalla hvad de ville motverka, i det de befrämjade ett kringstrykande och lättjefullt lif.

På Rikets Ständers underdåniga framställning upphäfdes också författningen och utfärdades den 29 Maj 1846 nu gällande Kongl. Stadga angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer.

Genom denna stadga blefvo många af den förra författningens anmärkta fel undanröjda. Så blef viss tid bestämd för det allmänna arbetets ådömande; stadgandet om borgens ställande upphäfdes; möjligheten att erhålla vitsord derom att personen ärligen sig försörjde underlättades; bestämmelserna om den brottslighet, hvarmed den försvarslöse skulle vara beträdd för att kunna efter författningen behandlas, förtydligades och förpassandet af de försvarslöse inskränktes.

Försvarslöshetssystemet lemnades dock orubbadt och i detsamma inlades allenast en ny institution af tillsyningsmän, valde af kommunen, i syfte att åvägabringa tillsyn å de försvarslöse och, så vidt möjligt, bereda dem utväg till försörjning.

Den behandling, som stadgan föreskref, rigtades till en början endast mot dem, hvilka antingen varit dömda och straffade för vissa brott eller ock redan tillföre varit såsom försvarslöse vid allmän arbetsinrättning eller kronoarbetskorp till arbete hållne. När och huruledes åter öfrige försvarslöse, hvilka antingen gjorde sig skyldige till betleri eller visade fortfarande lättja och liderlighet, skulle kunna genom tvång hållas till ordning och arbete vid inrättning inom orten, derom förklarade Kongl. Maj:t sig vilja särskildt förordna.

Redan vid 1847—1848 årens riksdag och ännu mera vid följande riksdag 1850—1851 hördes emellertid ifriga klagomål öfver saknaden af medel att förhindra de lättjefulles och liderliges menliga inflytande på sedligheten inom orterna och att förekomma att de icke föllo församlingarnes fattigvård till last, och Rikets Ständer an-

höllö i underdåniga skrivelser den 16 September 1848 och den 28 Augusti 1851 om sådan ändring i 1846 års stadga, att jemväl de, som beträddes med kringstrykande, tiggeri, lättja och liderlighet, utan att vara för brott straffade eller förut till allmänt arbete hållne, måtte kunna dömas till tvångsarbete.

Kongl. Kungörelsen af den 13 Juli 1853 utsträckte, med anledning af de gjorda framställningarne, behandlingen såsom försvarslöse till dem, hvilka af fortfarande lättja eller böjelse för ett kringstrykande eller oordentligt lefnadssätt uraktläte att förskaffa sig arbete eller att förrätta det arbete, som af tillsyningsman blifvit dem anvisadt, på samma gång författningen tillika mildrade bestämmelserna i fråga om hvilka borde såsom försvarslöse anses, i det den tillerkände jemväl den laga försvar, som, enligt behörigt intyg, iakttog ordning och sedlighet i sitt lefverne och *sökte* att efter förmåga sig ärligen försörja.

Af den nu lemnade redogörelsen torde framgå: *att* Sveriges preventiva lagstiftning under innevarande århundrade utgått från antagandet att staten eger både rättighet och pligt att genom tvång förmå sina sysslolöse medlemmar till nyttig verksamhet; *att* enda utvägen för den medellöse att undgå dylikt tvång legat i ett beskydd — eller så kalladt laga försvar — af en annan mera bemedlad person; *att* lagstiftningen, genom att sålunda uppställa den sysslo- och medellöse såsom föremål för preventiv behandling, icke kunnat undgå att såsom vådlige för samhället inbegripa jemväl oförvitlige om ock svage och mindre arbetsduglige personer; *att* insigten om det obilliga härutinnan framkallat uppfattningen att endast tiggare och straffade tjuvar behöfde preventivt behandlas, men *att* — då behof gjort sig gällande af tvångsmedel jemväl mot andra frigifne brottslingar än tjuvar äfvensom mot sådane, hvilka genom sitt lättjefulla och oordentliga lefnadssätt utsatte sig för skäligen misstanke om brottslig benägenhet — lagstiftningen genom olika bestämmelser om villkoren för laga försvar tid efter annan sökt att bland de sysslolöse skilja de laglydige från de vådlige och att uppdraga en gräns mellan oförskylld och sjelfförvållad sysslolöshet, hvilken gräns dock aldrig kunnat blifva annat än sväfvande och lemna rum för godtycklighet.

Då den nuvarande lagstiftningen såsom vilkor för att den tjenst- eller näringslöse må komma i åtnjutande af det skydd, som lagen fäster vid laga försvar, fordrar, att han skall förete intyg af behörig embetsmyndighet eller tjensteman eller på landet af kommunalnämnd och i stad af tillsyningsman att han söker ärligen sig försörja och i sitt lefverne iakttager ordning och sedlighet, har lagstiftningen brutit mot den allmänna regeln att hvar och en bör anses oförvitlig tills motsatsen blifvit ådagalagd. Ett intyg af ofvannämnda beskaffenhet kan icke heller någon, icke ens den bäste, tilltvinga sig och allra minst lär det lyckas den från straffängelse eller arbetsanstalt nyss frigifne att utverka sig sådant. Då det dessutom icke under alla förhållanden står en person öppet att bereda sig tjenst eller anställning, blir en

straffpåföljd för oförmågan att göra hvad som icke varit en möjligt uppenbart orättvis. Dertill kommer att det skydd för samhällets säkerhet, som skulle ligga i ett vunnet laga försvar, visat sig vara synnerligen skenbart och bedrägligt. Erfarenheten har ådagalagt, att det varit omöjligt att alltid kontrollera, huruvida ett gjordt anbud att taga en till allmänt arbete dömd person eller en frigifven fånge eller annan försvarslös i sin tjänst tillkommit på grund af ett verkligt eller låtsadt aftal, och man har icke kunnat förebygga uppkomsten af en industri, som låtit betala sig för erbjudandet af laga försvar utan att ens för en kortare tid medgifva den i tjänsten antagne att hos försvarsgifvaren sig uppehålla.

Komiterade tro tidpunkten vara inne att bortkasta denna fordran på laga försvar, en kvarlefva från dagar, då den enskilda personlighetens rätt icke var erkänd och arbetet icke frigjordt, utan då staten, på samma gång han band arbetet vid vissa former och villkor, sökte garantier för att den enskilde skulle foga sig i den stadgade ordningen; och komiterade hafva i öfvertygelse om ohållbarheten af den grund för en preventiv lagstiftning, som göres beroende på tillvaron eller saknaden af laga försvar, för sitt förslag sökt en annan mera rätts- och tidsenlig grund.

Staten, hvilken, såsom rättsanstalt, har till uppgift att uppehålla rättsordningen inom samhället, eger både rättighet och pligt att för sådant ändamål icke blott bestraffa redan öfvade rättskränkningar utan äfven söka förekomma sådana. Till en dylik preventiv verksamhet hör att bereda trygghet mot rättsingrepp af dem, hvilka kunna befaras vilja på ett otillåtet eller lagstridigt sätt söka sig förmåner och såmedelst sätta andra medborgares personliga säkerhet eller egendom i våda.

Grunden för den preventiva lagstiftningen synes komiterade allena vara denna statens befogenhet att vidtaga erforderliga säkerhetsmått, på det allmän ordning eller enskild rätt ej må kränkas af personer, hvilkas uppförande och lefnadssätt gifva skäl till farhåga för rättsförmäring från deras sida.

Den rättighet, som tillkommer hvarje medlem af samhället att fritt få använda sina själs- och kroppskrafter under vilkor att ej förnärma annans rätt, kräfver dock den yttersta varsamhet och omsorg, då det gäller att rättmätigt bestämma omfånget och gränsen för denna statens preventiva magt.

Till erkännandet af den rätt, som tillkommer den enskilda personligheten, hör, att icke någon bör misstänkas för brottsliga afsigter förr än han genom bevisliga handlingar eller underlåtanden gjort sannolikt att han icke aktar andras rätt. Till sådana handlingar eller underlåtanden måste räknas, att någon stryker kring landet utan loflig afsigt och utan kända utvägar att på tillåtligt sätt finna sin bergning eller att någon uppenbarligen för ett vanartadt lefnadssätt och underlåter att efter förmåga genom arbete förskaffa sig nödig utkomst eller att någon såsom ett yrke öfvar betleri. Lättja, vanart och tiggeri fostra, enligt allmänna moraliska lagar, lätteligen brottsliga böjelser och leda icke sällan till rubbningar af rättsordningen. De som gjort sig skyldige till dylika förseelser kunna derföre med skäl befaras vara för allmän säkerhet eller enskild rätt vådliga och en mot dem rigtad preventiv lagstiftning eger i nämnda farhåga sitt berättigande.

På dessa grunder hafva komiterade, med frångående af begreppet laga för- svar och af allt hvad dermed eger oskiljaktigt sammanhang, såsom föremål för lag- stiftningen angifvit i främsta rummet den, som medellös kringstryker utan att ega eller söka loflig sysselsättning och vidare den, som, utan att kringstryka, dock genom sin uraktlåtenhet att genom arbete förskaffa sig nödigt uppehälle samt genom ett i öfrigt vanartadt och oordentligt lefnadssätt visat sig vara vådlig för allmän säker- het eller stör allmän ordning eller sedlighet.

Då i de flesta fall lösdrivaren på samma gång är betlare, hafva komiterade på skäl, som vid motiveringen af föreslagna ändringar i gällande fattigvårdsförord- ning torde få närmare utvecklas, ifrågasatt att betlare skola lika med lösdrivare behandlas, men anse komiterade bestämmelserna angående betlande personer böra, i enlighet med Riksdagens i underdåniga skrifvelsen den 13 Maj 1869 derutinnan gjorda hemställan, fortfarande intagas i fattigvårdsförordningen. Komiterade hafva dessutom så mycket mindre funnit skäl upptaga betleri såsom bestämning å lösdrivva- ren, som denne af särskilda anledningar tidtals kan underlåta att betla, samt ofta nog den icke betlande lösdrivaren kan vara för allmänna säkerheten farligare än den bet- lande. Betleri är för öfrigt den bland alla polisförseelser i afseende å hvilken, i hän- delse af nekande, bindande bevisning är svårast att åstadkomma; ty få äro de, som ens vilja till straff anmäla den, som betlande vändt sig till dem, och ännu färre äro de vittnen, som från husen, inom hvilka betlandet skett, kunna förmås att bestyrka för- seelsen. Det vore ock, enligt komiterades åsigt, mindre välbetänkt att, såsom uti en till 1871 års riksdag afgifven motion blifvit ifrågasatt, inskränka den preventiva lag- stiftningen till betlare och för brott straffade personer, då behandlingen af den kring- strykande lättingen skulle komma att bero på huruvida han blifvit öfverbevisad om betlande eller icke.

I den äldre lagstiftningen likasom väl ock i det allmänna språkbruket kallas den kringstrykande lösdrivaren i allmänhet *landstrykare* till skilnad från öfrige lös- drivare. Då emellertid ordet lösdrivare numera torde kunna anses utgöra den gene- rella benämningen å de för samhället vådliga personer, som i förslaget afses, hafva komiterade trott sig, för vinnande af enkelhet i redaktionen, kunna undgå att i för- slaget använda termen landstrykare utan benämnt jemväl denne lösdrivare.

Den som stryker landet kring utan tillgångar och utan att ega eller söka ar- bete har i alla tider betraktats och är i de flesta folks lagstiftningar betecknad så- som samhällsvådlig.

Då han icke annorledes än af andras egendom kan få sina lefnadsbehof till- fredsställda, måste han genom betlande eller stöld söka sin utkomst, och antagandet ligger under sådana förhållanden nära, att han, synnerligast om betlandet icke varit tillräckligt inbringande, skall begagna ett yppadt tillfälle att olofligen åtkomma an- nans tillhörighet. Frestelsen dertill är så mycket större som han i sitt vandrande eger utsigt att undkomma efterspaningar. Särskildt sakna de å landsbygden en- staka boende ofta nog allt värn mot hans hotelser och rofferier. Numera, då gesäll- vandringen ingalunda kan anses af behof påkallad, utan i allmänhet högst få or-

dentlige handtverkare eller arbetare välja det tidsödande och derföre också dyra befordringssättet medelst vandring å landsvägen mellan orter, der ångbåts- eller jernvägsled finnes, torde ock mindre undseende behöfva visas nämnda, af gammalt privilegierade landstrykeri och dermed förbundna tiggeri, synnerligast som de fleste arbetsgifvares erfarenhet säkerligen ådagalagt, att den medellöse, vandrande handtverkaren vanligen är en arbetsskygg person, som valt kringstrykandet såsom en utväg att tillfredsställa sin lättja och lefva på andras bekostnad.

Genom uttrycket "stryker landet omkring" hafva komiterade velat beteckna att vandringen, under längre tid fortsatt från ort till annan, sträckes utom hemorten. Dervid hafva komiterade visserligen utgått från förutsättningen att den kringstrykande icke skulle ega någon fast bostad, men hafva komiterade ansett sig icke böra i förslaget uttryckligen betona denna omständighet, då ett omnämmande deraf å ena sidan kunde föranleda den uppfattning hos polismyndigheten att med fast bostad borde förstås endast sådan, hvilken vore förhyrd för år eller halfår, en uppfattning som så mycket mindre bör få blifva gällande, som äfven den ordentlige arbetaren numera ofta nog, synnerligen i de större städerna, förhyr en mera tillfällig bostad, och å andra sidan skulle kunna för den kringstrykande påvisa utvägen att genom ett fingeradt aftal om bostad freda sig från tillvitelsen att kringstryka.

Med bestämmelsen att den kringstrykande skall finnas "utan tillgångar" afses, att han skall sakna medel till sin försörjning under den närmaste framtiden, oafsedt om hos honom skulle finnas en eller annan krona, den han genom betlande eller annorledes möjligen förskaffat sig.

Då en person äfven under vandrande från ort till annan kan hafva arbete, såsom t. ex. att han med behörigt tillstånd till salu utbjuder varor, dem han medför, eller att han i byar och gårdar idkar något handverk såsom skrädderi eller annat eller att han såsom yrke samlar lump, ben eller dylikt, och då ändamålet med hans vandrande jemväl kan vara att söka arbete, hafva komiterade intagit förbehåll derom, att omständigheterna skola visa att den kringvandrande icke har eller icke söker arbete.

Men, om nu ock de fleste torde vara ense om landstrykarens samhällsvådlig-het, lära tankarne vara i hög grad delade i fråga om behöfligheten af en preventiv lagstiftning jemväl mot andra, så vidt de icke gjort sig skyldige till betleri eller äro för brott straffade.

Komiterade hafva dock, såsom nyss blifvit nämnt, ansett jemväl den böra blifva föremål för preventiv behandling, hvilken, äfven om han icke kringstryker, dock under saknad af tillgångar och utan att ega eller söka arbete för ett sådant lefnads-sätt att han är vådlig för allmän säkerhet eller stör allmän ordning eller sedlighet.

Det torde icke kunna nekas att flerstädes inom vårt land, synnerligast i de större städerna, finnas sådana personer, hvilka genom fortsatt fylleri, lättja och liderlighet så i moraliskt hänseende sjunkit eller äro på väg att nedsjunka, att de sjelfva icke längre räkna sig bland ärliga arbetare, mycket mindre af allmänheten så anses. Oaktadt friska och arbetsföra drifva de sysslolösa omkring i hemorten, undandraga

sig allt stadigt arbete och söka än genom betlande än genom en tillfällig handräckning bereda sig ett knappt uppehälle för dagen. Företrädesvis lefva de på andras bekostnad — anhöriges, kamraters eller allmänhetens — och deras arbetsförtjenst förslår ej att förskaffa dem vare sig en hel klädnad eller en stadig bostad.

Befinnas nu sådana ofta sällskapa med frigifna, illa kända brottslingar eller med andra för brott skäligen misstänkta personer, eller anträffas de nattetid liggande i främmande uthus, trappor, källare, fartyg eller andra lägenheter, dit de beredt sig inträde, och vittnar i öfrigt hela deras lefnadssätt derom att känslan af skam hos dem gått förlorad, torde skäligen anledning finnas att betrakta dem lika vådliga för allmän säkerhet som landstrykare. Många af dem äro ock redan straffade för brott, som medfört förlust af medborgerligt förtroende, men, på sätt här nedan närmare kommer att visas, skulle den polisuppsigt, som i afseende å dem vore af nöden, icke kunna dem åläggas med mindre än att de såsom lösdrivvare anses.

Men äfven om en och annan af dessa olycklige, till följd af den dåsighet och slapphet, som icke sällan är för dem utmärkande, icke vore för samhällets säkerhet vådlig, så störa de dock genom sitt uppträdande ofta nog den allmänna ordning och trefnad, hvarpå samhällsmedlemmarne med skäl göra anspråk och som af polismyndigheten böra upprätthållas. Finnas de, till exempel, gång efter annan för allmänhetens ögon liggande halfrusiga sofvande å allmänt eller enskildt område, eller bete de sig våldsamt, stojande eller annorledes oskickligt, fordrar samhällets och den enskildes trefnad att ett uppreparande häraf, om möjligt, förebygges, och, om förseelsen icke är att hänföra under strafflagen, återstår ej annat än att på den väg, som en lösdriveri-lagstiftning angifver, söka rättelse mot ingreppet i den allmänna ordningen. Svårt om icke omöjligt är för öfrigt att uppdraga gränsen mellan sådana som störa allmänna ordningen och dem som äro för samhällets säkerhet vådliga. Samma person, som ena dagen är att räkna till den förra kategorien, kan mycket väl andra dagen tillhöra den senare.

Ifrågavarande slag af lösdrivvare är, såsom ofvan blifvit antydt, företrädesvis egendomligt för de större städerna — ehuru väl äfven öfriga städer liksom köpingar och platser å landsbygden icke torde sakna individer deraf. Inom en större stad, der de lättare undkomma uppmärksamheten, kunna de dock blifva till synnerlig våda. Bland dem har polisen redan nu att söka flertalet af gerningsmännen till åtminstone de mindre brotten i samhället, och skulle de komma att lemnas utan all uppsigt från polismyndighetens sida, kan det vara att befara att, med den benägenhet de af dåliga instinkter och böjelser drifna hafva att sluta sig tillsammans, vissa trakter i städerna och dessas omgifningar inom kort skulle blifva tillhåll för en privilegierad lösdriverareklass, som snart sagdt skulle göra dessa trakter obeboelige för andra och genom den styrka, som sammanslutningen gifver, sjelf blifva en härd för brott och för vådor för samhället.

Komiterade hafva redan framhållit vigten af att den preventiva lagstiftning, som i polismagten har sitt organ, icke utsträcker till andra än dem, som genom sin belägenhet, sitt behof och sina vanor stå på gränsen af brottslighet, men lika viktigt

torde vara att polismagtens verksamhet och myndighet icke förlamas eller stäckes, så att hon ej förmår tillmötesgå de rättmätiga anspråk, som på henne ställas för bevarandet af samhällets säkerhet, ordning och trefnad. Säkerligen skulle äfven den, som mest ifrar för den personliga frihetens okränkbarhet, illa upptaga om polismyndigheten förklarade sig magtlös gent emot en fridstörare, hvilken slagit sig ned på ifrarens eget område utan att dock enligt lagens mening begå hemfridsbrott, men hvars hela uppträdande, utseende och lefnadssätt gäfvade stöd för misstankar om brottsliga afsigter eller från hvilken, om han, såsom ofta händer, vore i sällskap med andre likartade kamrater, med skäl kunde befaras ohägn eller öfvervåld.

I sitt förslag hafva komiterade sökt förhindra vidare användande af den magt den nuvarande lösdrifveri-lagstiftningen -- om icke till sin anda och mening dock genom dess möjliga tillämpning -- lemna polismyndigheten gent emot en för tillfället i nödstäld belägenhet stadd, mindre ordentlig eller för brott straffad person, men komiterade skulle beklaga om det betoges polismyndigheten möjlighet att i någon mån betrygga samhället mot den osäkerhet och otrefnad, som kunna förväntas från personer, hvilkas hela lefnadssätt stämplade dem såsom för samhället vådliga eller hvilkas laster störa allmän ordning eller sedlighet. Den svenska lösdrifverilagstiftningens historia vittnar jemväl derom att behovet af repressiva åtgärder mot nu ifrågavarande slag af lösdrifvare alltid gjort sig känt och blifvit tillgodosedt, så snart försök gjorts att lemna dem åsido. Otvifvelaktigt är det äfven, att i ju större frihet de lemnas, desto flere af dem skola vid tidigare eller senare år befolka församlingarnes arbets- och fattighus och blifva församlingarne till börda.

Ailra minst torde man göra desse eländige sjelfve någon tjänst genom att låta dem gå frie från allt ingrepp från ordningsmagtens sida, då ju möjligen fruktan för en behandling såsom lösdrifvare eller ock sjelfva behandlingen skulle kunnat stäffa deras oordentliga lefnadssätt.

Något rum för godtycke i fråga om tillämpningen af komiterades förevarande förslag torde så mycket mindre förefinnas, som förslaget uttryckligen föreskrifver, icke blott att personen skall sakna tillgångar och, efter hvad omständigheterna ådagalägga, hvarken ega eller söka arbete, utan äfven att hela hans lefnadssätt -- således icke blott en eller annan enstaka handling -- skall utvisa att han antingen är för allmänna säkerheten vådlig eller stör allmän ordning eller sedlighet. Pröfningen angående beskaffenheten af hans lefnadssätt förutsätter nemligen fullt ut lika klara och bestämda, erkända eller intygade faktiska förhållanden som bedömandet af tillgångs- och arbetslösheten.

Till nu afhandlade klass af lösdrifvare måste räknas prostituerade, hvilkas genom skörlefnad förvärfvade tillgångar icke böra fritaga dem från den behandling som här afses. Emot dessa kvinnor lemna allmänna lagen icke någon repressiv magt, så vida de ej vistas i hus, der otukt drifves, under hvilken förutsättning allena strafflagen kan emot dem tillämpas; men då skörlefnad, bedrifven äfven på annat sätt, kan förnärma den allmänna sedlighetskänslan, bör för sådant fall finnas en möjlighet att emot otukten ingripa i sedligt likasom i sanitärt syfte.

För alla slag af lösdrivvare gäller att de genom eget förvållande, det vill säga genom uraktlåtenhet att efter förmåga använda sin arbetskraft, försatt sig i ett tillstånd af behof, hvilket de svårligen utan våda för allmän säkerhet eller utan att störa allmän ordning eller sedlighet kunna tillfredsställa. Det är det sjelfförvållade behofvet i förening med ett om sedlig förslappning vittnande lefnadssätt, som utsätter personen för misstanke att kunna begå ett ingrepp i andras eganderätt eller annorledes störa allmän ordning och säkerhet och som utgör grunden för hans behandling såsom lösdrivvare. De preventiva åtgärderna riktas sålunda icke mot den fattige för att lemna den rike fri, utan skäligen anledning saknas att hos den förmögne landstrykaren eller bergade lösdrivvaren — om sådane ens finnas — misstänka en afsigt att förnärma andras rätt.

Bland lösdrivvare finnes en klass, hvilken, efter hvad allmänt erkännes, måste framför andra anses såsom farlig för det allmänna rättstillståndet, och denna klass utgöres af dem, hvilka genom redan ådagalagd gröfre brottslighet visat sig ega en mot rätten riktad fiendtlig vilja. Dessa lösdrivvare kräfva för samhällets betryggande mot fortsatta rättskränkningar från deras sida en strängare uppsigt än de öfrige.

Komiterade hafva föreslagit att de skola ställas under en särskild så kallad *polisuppsigt*.

Institutionen polisuppsigt finnes numera införd i de flesta länders lagstiftning. Frankrikes, Belgiens och Tysklands strafflagar bestämman såsom en straffpåföljd, hvilken af domstolen ådömes i sammanhang med straffet för en mängd gröfre brott, stundom jemväl för polisförseelser sådana som betlande och kringstrykande (*vagabondage*). I andra länder åter såsom i England utgör polisuppsigten en på grund af administrativ lag polismyndigheten lemnad befogenhet att öfver vissa frigifna brottslingar öfva tillsyn. I Danmark är genom Lov om Straffen for Løsgænger og Betleri af den 3 Mars 1860 rätt medgifven polismyndigheten att affordra lösdrivvaren redogörelse för sättet, hvarpå han försörjer sig, och föreskrifva honom iakttagande af vissa åligganden, hvarigenom polismyndigheten sättes i stånd att tillse det lösdrivvaren verkligen söker det af honom uppgifna eller honom anvista försörjningsmedel, samt särskildt att förelägga honom att å bestämda tider inställa sig för myndigheten för att derom lemna nödig upplysning. På grund af denna lag har polisuppsigt i Danmark blifvit ordnad och på ett icke ringa antal brottslingar tillämpad. För Norge åter stadgas i Lov af den 21 Mars 1860 angående upphäfvande af det tvungna passväsendet, att, när polismyndighet eller andra, som på embetets eller tjänstens vägnar hafva att hålla tillsyn öfver främmande eller obekanta personer, finna sådant nödigt, är en hvar skyldig att göra reda för sig och att lemna de upplysningar som stå honom till buds. Kongl. Resolutionen af den 24 Oktober 1838 innehåller derjemte, att polismästare å ort, hvarest en straffanstalt är belägen, skall i god tid och minst tre dagar före en fånges frigifvande, underrättas derom samt om fångens

brott och undergångna straff äfvensom om de vilkor, hvarunder frigifningen skall ega rum. Skall fången på grund af nåd lösgifvas under förbehåll af att stå under polisens speciella uppsigt å den blifvande vistelseorten eller att uppehålla sig å viss ort eller att icke vistas inom ett angifvet distrikt, skall polismyndigheten å det ställe, dit den frigifne förpassas eller försändes, meddelas underrättelse derom, och i sist omnämnda fall skall polismyndigheten i det distrikt, der den frigifne förbjudits att uppehålla sig, underrättas om frigifvandet och om det ställe dit den frigifne förpassats. Fogden eller polismästaren på den nya vistelseorten skall förse fångens förpassning med anteckning om dess uppvisande och, i händelse den frigifne skall stå under polisens speciella uppsigt, tillika minst hvar tredje månad affordra den frigifne noggrann redogörelse för det sätt, hvarpå han försörjer sig. Erhåller den frigifne tillstånd att förändra vistelseort skall polismyndigheten i den nya vistelseorten derom underrättas. Åberopade resolution af år 1838 ålägger dessutom alla vid polisen anstälde embets- och tjenstemän likasom alla prester att, så vidt möjligen ske kan, hålla tillsyn öfver de från straffanstalterna lösgifna fångar och, efter förmåga, draga försorg derom att de försättas i nyttigt verksamhet.

Komiterade hafva genom Kongl. Utrikes-Departementets försorg fått sig beredd upplysning om det sätt, hvarpå polisuppsigten utöfvas i Frankrike, Belgien, Tyska Riket och Österrike, och lemnas i en bilaga till detta betänkande en kortfattad redogörelse för det sålunda inhemtade. I England, derifrån upplysningar jemväl äskats, läres frågan om polisuppsigt för närvarande vara under beredning för åstadkommande af väsendtliga ändringar derutinnan, och någon närmare uppgift om nuvarande förhållandet har derifrån icke kunnat vinnas.

I Sverige saknas all annan lagstiftning angående polisuppsigt än den, som i 1846 års försvarslöshetsstadga och 1871 års fattigvårdsförordning förefinnes angående tillsyningsmän öfver försvarslöse och betlare; men bestämmelserna härutinnan — hvilka för öfrigt hufvudsakligen handla om hvad tillsyningsmännen hafva att iakttaga utan att närmare angifva hvilka skyldigheter åligga den under tillsyn stälde — äro icke uteslutande rigtade mot frigifne brottslingar och motsvara icke heller hvad i allmänhet förstås med polisuppsigt. Visserligen har, oberoende af denna brist på stadgande derom, i Stockholm och Göteborg samt möjligen i en eller annan af öfriga större städer inom riket, på grund af försvarslöshetsstadgan, under senare tider utöfvats polisuppsigt öfver straffade personer, men polismyndigheten har härtill saknat all annan befogenhet än den som legat i polisens preventiva uppgift. Vid sådant förhållande hafva gränserna för uppsigtens utöfning icke kunnat vara annat än obestämda och sväfvande, liksom förmågan att bereda verkställighet åt påbuden varit ringa, om personen vägrat lyda honom gifven föreskrift. Inom öfriga städer äfvensom å landsbygden — der tillsyningsmannainstitutionen på ytterst få ställen kommit till någon lifskraftig verksamhet — saknas deremot all uppsigt öfver straffade brottslingar.

Då emellertid erfarenheten allt mera gifver vid handen, att samhällets säkraste värn mot brott och återfall deri är att finna icke så mycket i stränga straff,

som skulle afskräcka från brott, som icke fast mer i en vaken och verksam polisuppsigt, hvilken på grund af sin noga kännedom om den befolkning, hvarur brottslingarne rekryteras, är i stånd att snabbt och säkert träffa gerningsmannen till ett begånget brott, och hvars blotta tillvaro betager den brottsliga viljan hoppet att kunna undgå upptäckt af brottet och derigenom afhåller från brottets begående, torde synnerliga skäl tala för införandet äfven här i landet af en ordnad polisuppsigt. Det har äfven visat sig att, der polisuppsigt med urskilning och varsamhet handhafves, har hon ofta nog blifvit till verklig hjälp för den frigifne brottslingen genom den anvisning å arbete och de råd, som derunder kunnat lemnas den frigifne.

Inom komiterades uppdrag ligger dock frågan om polisuppsigt allenast så vidt den angår lösdrivvare; och komiterade hafva redan framhållit sin åsigt att för brott straffade lösdrivvare böra under sådan uppsigt ställas.

Beträffande åter hvilka brott skola för lösdrivvare medföra polisuppsigt, synas de, för hvilka lagen bestämmer den påföljd att den dömde förklaras hafva förverkat medborgerligt förtroende för viss tid eller för alltid, vara framför andra af beskaffenhet att gerningsmännen äro till de för allmänna säkerheten vådliga att räkna. Komiterade hafva ock ansett de för dylika brott straffade personer skäligen böra underkastas polisuppsigt, i händelse de under den tid de äro såsom vanfrejdade att anse med lösdriveri beträdas. Att sålunda fästa polisuppsigten vid förlusten af det medborgerliga förtroendet, hafva komiterade trots vara så mycket mera lämpligt som derigenom ett steg möjligen skulle vara taget till en reform, som af många anses önskvärd. Skulle nemligen, på grund af vunnen erfarenhet om polisuppsigtens nytta och behöflighet, framdeles samtliga vanfrejdade personer, oafsedt om de såsom lösdrivvare anträffas eller icke, förklaras förfallna till polisuppsigt, torde det nu förekommande antecknandet af vanfrejden uti den straffades prestbetyg kunna upphöra, och dermed vore undanröjd den anledning till återfall i brott, hvilken förefinnes i den stämpel af vanfrejd, som påtryckes den straffade i just det betyg han vid sökande efter arbete har att såsom legitimationshandling åberopa.

En utsträckning af polisuppsigten jemväl till lösdrivvare, som föröfvat brott, hvilka med påföljden af förlust af medborgerligt förtroende icke äro belagda, synes komiterade icke vara af behovet påkallad. I sådan händelse borde nemligen ett visst minimum af straff bestämmas såsom medförande polisuppsigt, hvilket straffmätt väl näppeligen kunde sättas lägre än till straffarbete i mer än två år. Ett så högt straff utan dermed förenad påföljd af förlust af medborgerligt förtroende finnes i lagen utsatt för följande förbrytelser: uppsätligt utspridande af hemligheter eller handlingar, derå rikets säkerhet eller rätt mot främmande magt ligger, genom annan än den, som är betrodd att veta hemliga underhandlingar; underlåtenhet att i tid upptäcka förräderi eller brott mot rikets säkerhet; förgripelse å främmande stats regent eller sändebud, som här i riket vistas; majestätsbrott och brott emot Riksstyrelsen, Riksdagen eller offentlig myndighet; dråp och gröfre misshandel; ouppsätligt förgiftning, deraf död eller svår kroppsskada följt, då faran oakadt vetskap derom ej blifvit genast afvärd; barnamord och fördrifning af foster; misshandel med berädt

mod å hafvande qvinna så att fostret förgås eller kommer ofullgånget fram; utsättande af barn eller annan hjälplös person; envig, deraf död eller svår kroppsskada följt; brott mot annans frihet; tvegifte; gröfre sedlighetsbrott; viss skadegörelse å kanal, slussverk eller jernväg äfvensom vissa brott af embetsman. Men dessa brott torde i allmänhet icke vara af den art att polisuppsigt skulle förmå hindra ett uppreparande deraf eller att gerningsmännen, med undantag af dråpare och våldsverkare, må anses för allmänna säkerheten vådlige. Hvad åter angår nyss nämnde brottslingar, så händer väl att de, om ock mera sällan än tjuftar, göra sig skyldige till lösdrifveri; men då de i sådant fall ofta nog tillika äro rånare eller inbrottstjuftar, samt de, såsom sådane, enligt komiterades förslag, äro underkastade polisuppsigt, hafva komiterade ansett tillräckliga skäl saknas att i afseende å dem meddela särskilda föreskrifter.

Bland brott, hvilka medföra förlust af medborgerligt förtroende, finnes dock en grupp, för hvilken undantag i fråga om polisuppsigt torde böra göras. Den som första resan begått enkel stöld eller kvalificerad sådan, så vida derå följt lägre straff än ett års straffarbete, eller den som första gången föröfvat inbrott utan tillgrepp, har derigenom icke ådagalagt sådant förderf i sedligt hänseende eller sådan förhärkelse i den onda viljan att han bör utan vidare likställas med gröfre brottslingar eller med dem sättas under polisuppsigt. För den första stölden kunna finnas många ursäktande omständigheter och det är af vigt för personen sjelf och det bemödande, som går ut på att uppressa den första gången fallne, att brottslingen efter straffets fullbordan icke af myndigheterna misstänksamt behandlas såsom om hoppet om hans bättring vore ute. Med den stränghet hvarmed vår lag karakteriserar tjufnadsbrottet innebär icke heller, efter komiterades förmenande, den förlust af medborgerligt förtroende, som följt å första gången föröfvad stöld, afgörande vittnesbörd derom, att brottslingen är för allmänna säkerheten vådlig. På dessa skäl hafva komiterade i sitt förslag från polisuppsigt fritagit förenämnda grupp af brottslingar.

Hvarföre åter komiterade icke från polisuppsigt undantagit jemväl dem, som första gången föröfvat andra brott, hvarå straffarbete under kortare tid än ett år kan jemte förlust af medborgerligt förtroende följa, torde af komiterade böra angifvas. Så beskaffade brott äro: uppmaning till förräderi, när derå ingen straffbar verkan följt; försök att i krigstid tillhandagå fienden; förfalskning af enskild handling; flyttning i bedräglig afsigt af rå och rör eller annat gränsmärke; eftergörande af kopparmynt; filning eller klippning i bedräglig afsigt af guld- eller silfvermynt; förfärdigande af stamp eller annat verktyg för förfalskning utan att brottet kommit till fullbordan; tillredande af gift i uppsåt att annan till lif eller helsa skada utan att försök till fullbordande af uppsåtet skett; biträde vid försök till fosterfördrifning; pådiktande å annan af bestämdt brott eller visst slag af brott; eldskada af uppsåt då ringa egendom var i fara och ej synnerlig skada skedde; mordbrand eller sänkning af fartyg i uppsåt att bedraga försäkringsgifvare eller i annan sviklig afsigt samt vissa slag af bedrägeri eller annan oredlighet. Alla dessa brott karakteriseras af

en sådan mogen öfverläggning och beräkning för utförandet, att gerningsmännen synas med skäl böra, om de anträffas såsom lösdrivvare, stå under polisuppsigt.

Ehuru komiterade sålunda föreslagit, att genom lag skulle bestämmas hvilka skola stå under polisuppsigt, hafva dock komiterade lemnat vederbörande myndighet öppet (3 § 5 mom.) att på grund af förekommande omständigheter helt och hållet eller delvis befria under uppsigt stäld person från de skyldigheter som af uppsigten följa, likasom å andra sidan rätt blifvit förbehållen åt Konungens Befallningshafvande att, om lösdrivvare finnes vara för allmänna säkerheten synnerligen vådlig, under polisuppsigt ställa ej mindre den, som eljest enligt 2 § skulle vara derifrån befriad, än äfven den, som återvunnit honom frändömdt medborgerligt förtroende (6 § 2 mom.).

Tiden för polisuppsigtens bestånd har i så måtto gjorts beroende af tiden för förlusten af det medborgerliga förtroendet, att polisuppsigten inträder, då lösdrivvaren första gången varnas (5 § 2 mom.) och räcker så länge förlusten af det medborgerliga förtroendet varar, dock att, om sådant förtroende återvinnes inom kortare tid än två år efter det polisuppsigten börjat denna uppsigt utsträcker till två år. Skulle den under polisuppsigt stälde under tiden göra sig åter skyldig till lösdrifveri eller öfverträda honom på grund af uppsigten gifna föreskrifter och i följd deraf varda till tvångsarbete dömd, förlänges polisuppsigten under ytterligare två år från tvångsarbetets slut (9 § 2 mom.), så att i allmänhet två år af oförvitlighet uti ifrågavarande hänseende komme att erfordras för att personen må blifva fri från de skyldigheter, som af polisuppsigten följa.

Sedan komiterade sålunda redogjort för hvilka skulle blifva föremål för polisuppsigten och huru länge den borde räcka, torde böra utvecklas hvori polisuppsigten skulle bestå och af hvem den skulle utöfas.

Polisuppsigt, enligt komiterades förslag, innebär gent emot den derunder stälde dels inskränkning i rätt att välja vistelseort och dels skyldighet att, efter föreläggande, å vissa tider anmäla bostad och försörjningsmedel.

3 §

Uppenbart är att för rätta handhafvandet af polisuppsigten fordras att vissa skyldigheter kunna af den öfvervakade utkrävas. Är denne obunden af alla inskränkningar i sin frihet, kan han fritt få förflytta sig från ort till annan eller efter behag hålla sig dold och undandraga polismyndigheten all kännedom om sin bostad och sina försörjningsutvägar, blir det för denna myndighet snart sagdt omöjligt att kunna med uppmärksamhet följa honom. Polispersonalen är för fåtalig i förhållande till det stora antal, som bör öfvervakas, för att den skulle kunna uppsöka hvarje misstänkt individ och försäkra sig om det sätt hvarpå denne lefver. Förpligtelse att icke utan särskildt tillstånd lemna den stad eller socken han tillhör äfvensom skyldighet att för polisen anmäla hvar han bor och hvarmed han försörjer sig måste derföre åläggas den under polisuppsigt stälde. På samma gång bör dock tillses, att dessa åligganden icke för den öfvervakade medföra större tunga än som för ändamålets vinnande är oundviklig. Han bör sålunda kunna erhålla tillstånd att inom länet uppsöka den ort, der tillgång till arbete för honom må finnas, att utom länet emottaga honom af välkänd och pålitlig person erbjuden tjenst eller anställning samt

att i något för honom angeläget ärende begifva sig till och under bestämd kortare tid uppehålla sig å ort utom eller inom länet. Vid förflyttning från ort till annan bör underrättelse om förflyttningen meddelas polismyndigheten i ankomstorten, och torde komiterade här nedan vid redogörelsen för det sätt, hvarpå lösdrifvare ansetts böra behandlas, få närmare angifva den form, hvarunder sådant meddelande, efter komiterades tanke, borde ske.

Anmälningsskyldigheten åter skulle fullgöras på ett sätt, som borde af polismyndigheten helt och hållet lämpas efter förhållandena i hvarje särskildt fall och alltid göras så skonsamt som möjligt. Bestämmandet af de tider, hvarpå anmälan skulle ske, bör rättas efter hvarje persons särskilda ställning, i syfte att så litet störande, som sig göra låter, ingripa i den öfvervakades verksamhet. Anmälningstiden bör sålunda i allmänhet infalla efter dagsverkstidens slut eller å dag, som icke af arbete upptages, och mellantiderna för sådana anmälanden böra allt efter personens uppförande och sinnesart utsträckas från en vecka intill tre månader eller längre eller ock inskränkas. För hvar och en bör om möjligt särskild tid för inställelse till anmälan utsättas, på det icke flere frigifne brottslingar må tid efter annan sättas i tillfälle att sammanträffa och med hvarandra rådgöra. Likaså torde anmälningarne kunna i särskilda fall efter polismyndighetens förordnande ske jemväl inför myndighetens underordnade, såsom polisbetjente eller fjerdingmän, och synes personlig inställelse i undantagsfall kunna med behörigt tillstånd mot skriftlig anmälan utbytas.

Polismyndigheten bör ega rätt icke blott att efter omständigheterna skärpa eller mildra de föreskrifter, som gifvas den under polisuppsigt stälde, utan äfven att, på sätt jemväl förut blifvit berördt, i synnerligen grannliga fall helt och hållet befria personen från de skyldigheter, som af sådan uppsigt härflyta.

Då polisuppsigten hufvudsakligen afser att åt myndigheten bereda utväg, att lära känna den frigifne brottslingens belägenhet, bör denna belägenhet icke onödigtvis för allmänheten blottställas, och måste för polisuppsigtens handhafvande såsom regel gälla, att dervid synnerlig varsamhet iakttages, så att icke genom ett oförsigtigt och ogranliga tillvägagående den frigifne hindras i sitt bemödande att återvinna allmän aktning.

4 § Vidkommande nu frågan af hvem polisuppsigten bör utöfvas, så torde uppmärksamheten i första rummet böra fästas å den institution för tillsyn öfver försvarslöse och betlare vi enligt författningarne redan ega. Denna tillsyningsmaninstitution, hvarmed utan tvifvel afsågs att företrädesvis för landsbygden, der polismännen äro synnerligen fåtalige, vinna ett verksamt och kraftigt biträde inom hvarje kommun för stäffandet af landstrykeri och betlande, har dock ingalunda motsvarat de dervid fästade förväntningar. Erfarenheten har tyvärr ådagalagt, att institutionen icke vunnit insteg hos kommunerne; att under den tid af nära fyratio år, som förflutit sedan författningsstadgandet derom utkom, institutionen icke ens lyckats komma till verklighet i mer än ett mindre antal kommuner, samt att den för öfver tio år sedan i fattigvårdsförordningen meddelade föreskrift om aflöning åt deruti omförmälda tillsyningsmän icke heller förmått att åt denna institution förlåna något synnerligt

lif. Ännu torde inom de flesta landtkommuner saknas insigt och öfvertygelse om behovet af ifrågavarande tillsyningsmän.

Med den obenägenhet, som här i landet i allmänhet råder hos den enskilde, att sjelfnant uppträda såsom polis eller med sådan samverka, lär det knappast vara att hoppas att på frivillighetens väg kunna åvägabrinda någon kommunal polis å landet, och fattigvårdsförordningens nyssberörda stadgande är äfven bygd på antagandet, att icke någon godvilligt åtager sig tillsyningsmannabefattningen utan ersättning för sitt besvär. Men icke ens mot aflöning — hvilken för öfrigt säkerligen komme att blifva skäligen låg — låter det ofta nog inom landtkommunerna sig göra att erhålla lämpliga tillsyningsmän. Jordbrukare i allmänhet hysa motvilja för ett uppdrag, som kanske tvingar dem att under bråd tid eller angeläget sysslande med annat ärende afbryta sitt arbete för att vidtaga en tidsödande och icke sällan för dem kostnad medförande åtgärd emot en person, hvars förseelse, om han betlar under ödmjuka later, de anse föga straffvärd, eller hvars hämnd, om han är en frigifven brottsling eller visat fräckhet och trots i sitt uppförande, de möjligen frukta.

För den ringa utsigten att kunna erhålla lämpliga tillsyningsmän och af tillsyningsmannabefattningen kunna vinna något synnerligt gagn talar ock erfarenheten om de svårigheter, hvilka alltjemt mött för att till verklig nytta uppbringa en annan kommunal polissyssla eller fjerdingmannabefattningen. Ehuru fjerdingssmannen, enligt den för honom utfärdade instruktionen, är skyldig att på Konungens Befallningshafvandes, kronofogdes och kronolänsmans befallningar "lemna den laga handräckning, som kan påkallas vid tillfällen, då något förehafves som störer eller hotar allmänna säkerheten eller hus- och hemfrid", och ehuru han sålunda borde kunna vara att såsom polisman påräkna, befinnes dock, genom kommunernas obenägenhet att anslå skäligen aflöning till uppehållande af befattningen, dennas innehafvare, der han omgångsvis ombytes, ofta nog för befattningen alldeles otjenlig.

Komiterade hafva på grund af nu anförda förhållanden icke vågat att för polisuppsigten i sin helhet göra räkning på tillsyningsmanna-institutionen, ehuru väl komiterade lemnat Konungens Befallningshafvande öppet att i särskilda fall åt tillsyningsmän öfver betlare — hvilka tillsyningsmän komiterade antagit fortfarande komma att enligt fattigvårdsförordningen utses — öfverlemna en icke oväsentlig del af uppsigtens handhafvande.

Då det i många hänseenden och särskildt för den polisuppsigt underkastade är nödigt att veta af hvem polisuppsigten inom en ort utöfvas, hafva bland polistjenstemännen å landet — kronofogde och kronolänsman — endera måst dertill utväljas; och då det för uppsigtens handhafvande är tjenligt att distriktet för bevakningen blir så litet och de öfvervakades antal så ringa som möjligen ske kan, hafva komiterade föreslagit kronolänsmannen såsom den, hvilken å landet skulle utöfva polisuppsigten. I stad skulle polisuppsigten handhafvas af poliskammare och, der sådan icke finnes, af stadsfiskal. Konungens Befallningshafvande skulle ega både rätt och pligt att öfvervaka handhafvandet af polisuppsigten, meddela erforderliga föreskrifter för åstadkommande af likformighet och jemhet i åtgärderna inom de sär-

skilda distrikten samt, der så omträngde, för rättelse ingripa. För att hålla Konungens Befallningshafvande i kännedom om vidtagna åtgärder skulle, kvartalsvis eller å andra af Konungens Befallningshafvande bestämda tider, af stadsfiskal och kronolänsman till Konungens Befallningshafvande insändas utdrag af rulla öfver de under deras uppsigt ställda personer. Att sådant utdrag från stadsfiskal borde ingå, icke till Magistrat utan till Konungens Befallningshafvande har blifvit föreslaget, på det att Konungens Befallningshafvande må — med undantag allenast för de städer, der poliskammare i fråga om lösdrivare utöfvar enahanda myndighet som Konungens Befallningshafvande — ega öfversigt öfver de inom länet befintliga, under polisuppsigt ställda personer och på grund af sådan öfversigt kunna föranstalta om åtgärder, som deraf, till exempel till förhindrande af ett flertal frigifna brottslingars sammankommande å ett ställe, må kunna föranledas.

I fråga om utdragets vidlyftighet hafva komiterade, med afseende å skiljaktigheten i antalet af de under polisuppsigt stälde inom de särskilda länen, ansett lämpligast böra åt Konungens Befallningshafvande öfverlemnas att derom lemna föreskrift, men hafva komiterade tänkt sig sådant utdrag, om det kvartalsvis insändes, böra för årets tre första månader innehålla fullständiga uppgifter angående samtliga de inom distriktet under polisuppsigt stående, men för de tre följande kvartalen allenast kort anteckning om hvad under kvartalet angående de förut upptagne förekommit äfvensom fullständig uppgift om tillkommen person.

Polisuppsigten torde icke i något fall böra helt och hållet skiljas från polismyndigheten. Den öfvervakade bör finnas antecknad i uppsigtsrullan, tillstånd till ombyte af vistelseort bör af polismyndigheten lemnas och pass för resa af samma myndighet utfärdas. Deremot torde i särskilda fall vara lämpligt om åt kommunalnämnd, skyddsörening, tillsyningsman eller annan dertill tjenlig person kunde uppdragas att utöfva den mera personliga tillsyn, som afses med föreläggandet och emottagandet af anmälan om bostad och försörjningsmedel. Har den frigifne kommit under särskild vård af kommunalmyndighet, skyddsörening eller enskild person och finner Konungens Befallningshafvande, på derom gjord framställning, tillsynen öfver den frigifne lämpligen kunna vårdaren anförtros, bör genom öfverlåttandet till denne af bestyret om anmälningarne ändamålet med polisuppsigten till fullo vinnas, om blott vårdaren tillhålls att genast för Konungens Befallningshafvande anmäla, när anledning på grund af den frigifnes mindre goda uppförande eller eljest förekommer att tillsynen i sin helhet bör af polismyndigheten öfvertagas.

Efter att sålunda hafva framställt grunderna för författningens tillämplighet å lösdrivare äfvensom för polisuppsigten och dess handhafvande, öfvergå komiterade till redogörelse för den behandling af lösdrivare, som blifvit föreslagen.

För att dervid undvika en kommenterande omskrifning af de bestämmelser derutinnan, som i förslaget återfinnas, torde komiterade få framhålla de moment,

hvilka för behandlingen äro karakteristiska, och derefter yttra sig om några enskilda punkter af förslaget.

Första åtgärden med en för lösdrifveri anhållen person skulle utgöras af en utaf polistjensteman muntligen och skriftligen honom meddelad varning för påföljden af lösdrifveri, hvilken varning, för att emot lösdrifvaren ega legal kraft, skulle af Konungens Befallningshafvande kungöras till kännedom för rikets öfrige polismyndigheter.

Meddelandet af varning har således öfverflyttats från kommunalnämnd eller tillsyningsman till polistjensteman.

Då komiterade fattat lösdrifveriet såsom en bestämd polisförseelse, begången genom kringstrykande utan lofligt syfte eller ådagalagd genom ett lefnads sätt, som innebär våda för allmän säkerhet eller stör allmän ordning eller sedlighet, och då det, efter komiterades förslag, icke vidare skulle föras någon till last, att han endast uraktlåtligt att skaffa sig loflig sysselsättning eller att förrätta honom anvisadt arbete, lika litet som honom skulle föreläggas att inom viss tid skaffa sig tjänst eller annan utväg till bergning, synes befattningen med varnandet, vid sålunda helt och hållet förändrad grund för lösdrifvarens behandling, rätteligen tillkomma, icke några delegerade af kommunen, utan polismyndighet. Åtgärden är tillkommen i preventivt syfte och har sin befogenhet i statens rättsliga uppgift, men den afser icke omedelbart att vare sig framtvunga något arbete eller förekomma en kommuns betungande med en samhällsmedlems försörjning. Visserligen bör hvarje vaket och upplyst kommunalt samhälle af eget intresse låta sig angeläget vara att bereda kommunens förfallna medlemmar utväg till arbete och att genom sina tillsyningsmän söka förmå den lättjefulle och oordentlige till flit och ordning, men ett bemödande i detta syfte kan endast framgå ur kommunens eget initiativ och fria vilja, då deremot ett lagbud om sådan omsorg från kommunens sida skulle, såsom erfarenheten visat, frambringa allenast en gagnlös och för syns skull tillkommen åtgärd. Kommunens befattning med lösdrifvare torde således böra hållas skild från den behandling polismagten i preventivt syfte måste låta honom undergå.

Att varnandet genom öfverflyttningen skulle förlora något i eftertrycklighet och värdighet kunna komiterade så mycket mindre föreställa sig, som komiterade sökt åt varningens meddelande bereda en formel fasthet och en notoritet, som den hittills saknat. Det nuvarande sättet för varnandet har i dessa hänseenden lemnat mycket öfrigt att önska. Förutom att flerstädes, efter hvad komiterade hafva sig bekant, icke ens anteckningar af tillsyningsmannen förts öfver de meddelade varningarna, så har ofta nog så tillgått, att i stad, der tillsyningsmannen varit handlande, den försvarslöse af polisbetjeningen förts till handelsboden och der under tillopp af kunder, som skolat betjenas, af handelsmannen undfått en knapphändig varning, hvilken i polisvaktkontoret sedermera antecknats, samt att å landet varningen meddelats, icke inför fulltaligt samlad kommunalnämnd, utan allenast af en eller annan af nämndens ledamöter.

Genom öfverflyttning till polistjensteman af bestyret med varningens meddelande skulle jemväl vinnas att häktning icke vidare blefve behöflig för lösdrifvares

inställande till sådan varning. Häktning har hittills ofta måst vidtagas, då lösdrivare skolat till kommunalnämnd eller tillsyningsman i hemorten afföras och blefve äfven i stad ej sällan nödig, om poliskammare i session i stället för stadsfiskal skulle utdela varningen.

Efter hvad komiterade af de till dem öfverlemnade handlingar inhemtat, har Länsstyrelsen i Vestmanlands län uti afgifvet underdånigt utlåtande hemställt om den förändring i hufvudgrunden för nu gällande lagstiftning angående försvarslöse, att ingen borde kunna till allmänt arbete dömas, med mindre än att styrkt vore, att den till behandling såsom försvarslös anmälde blifvit vid varningens meddelande tillbjuden arbetsförtjenst utan att han deraf velat sig begagna.

Till stöd för denna hemställan har åberopats danska lagens af den 3 Mars 1860 stadgande derom att, då arbets- och medellös person, som erhållit föreläggande att söka lofligt försörjningsmedel, icke sjelf kan skaffa sig arbete, polismyndigheten bör med biträde af fattigvårdsstyrelsen gifva honom anvisning på sådant, samt att först sedan sig visat, att han uraktlåter fullgöra det anvista arbetet, personen må såsom lösdrivare anses och till straff dömas.

Med anledning häraf torde komiterade få angifva skälen, hvarför komiterade i sitt förslag icke upptagit något dylikt stadgande eller ens ifrågasatt, att lösdrivaren skulle föreläggas att inom viss tid skaffa sig arbete vid utsatt påföljd.

Det åberopade danska stadgandet, hvilket för öfrigt icke gäller kringstrykande lösdrivare, står i öfverensstämmelse med ej mindre samma lags bestämmelse att hvar och en, som icke veterligen eger tillgångar, fast näringsutväg eller annan ställning, som lemna trygghet för att han utan skada för det allmänna vinner sitt underhåll, är skyldig att för polismyndigheten göra reda för huru han försörjer sig, vid äfventyr att på grund af sin "arbetslöshet" varda såsom lösdrivare ansedd, än äfven den uti Danmarks Grundlov uttryckta sats: "att den, som icke sjelf kan försörja sig eller de sina och hvars underhåll icke åligger annan, eger rätt att erhålla hjälp af det offentliga", antingen han nu är arbetsför eller icke.

Då sålunda blotta arbetslösheten kan medföra ansvarspåföljd och all oförmåga att försörja sig har grundad rätt till hjälp från det allmänna, kan det med allt skäl anses nödigt att genom erbjudande af arbete förvissa sig derom, att icke någon, som vill arbeta, varder för arbetslöshet behandlad såsom lösdrivare, och komiterade skulle till och med finna stadgandet lämpligt nog för den nuvarande svenska försvarslöshets-lagstiftningen.

Men då komiterade i sitt förslag såsom vilkor för behandling såsom lösdrivare förutsätta en redan ådagalagd uraktlåtenhet att efter förmåga sig försörja äfvensom derutöfver sådant vanartigt eller oordentligt lefnadssätt, att personen vare sig som kringstrykande eller annorledes är vådlig för allmän säkerhet eller stör allmän ordning eller sedlighet, samt dessutom den hos oss gällande fattigvårdsförordningen fastställer såsom grundsats att "en hvar, som är arbetsför, skall utan fattigvårds-samhälles betungande försörja sig sjelf", kunna komiterade för sin del icke finna med förslagens grunder eller med nyssnämnda förordning enligt, att låta lösdrivare-

rens behandling såsom sådan bero derpå, huruvida lösdrivaren vill eller icke vill vare sig emottaga ett honom erbjudet arbete eller själf bereda sig sådant. Vid tillämpningen af ett stadgande om skyldighet att erbjuda lösdrivare arbete skulle ock tvifvels utan uppstå frågor, hvilkas lösning åtminstone efter svenska förhållanden icke vore lätt att finna, såsom bland andra: huru länge skall polis- eller kommunalmyndighet vara skyldig att förse lösdrivaren med arbete? huru skall dagslönen bestämmas? huru skall lösdrivaren under tiden underhållas, ifall ej arbetslönen för det oftast dåliga dagsverket dertill förslår, och om, såsom icke sällan torde inträffa, kostnad sålunda blir förenad med anskaffande af arbete åt lösdrivare, skall då det samhälle, der lösdrivaren anträffats, vara pligtigt ikläda sig sådan kostnad eller skall densamma kunna utkrävas af det samhälle, der lösdrivaren har sin hemort? efter hvilken grund skulle tvister härom afgöras och blefve icke följden den att mångt fattigvårdssamhälle nödgades att å sin arbetsinrättning, i fall sådan funnes, intaga arbetsföra lösdrivare till förfång för inrättningens egentliga ändamål och till icke obetydlig ekonomisk tunga för samhället?

Den personliga frihetens rätt torde i allt fall vara mindre häfdad genom att, såsom efter danska lagen sker, mot personens vilja och utan att denne gjort sig skyldig till någon förseelse lägga beslag på hans arbetskraft, än att, såsom komiterades förslag innehåller, personen på grund af egna, mot ordning och sedlighet stridande handlingar lider inskränkning i sin frihet.

Af synnerlig vikt anse komiterade det vara, att varningen likasom hvarje annan med lösdrivare vidtagen åtgärd, hvilken är af beskaffenhet att vid återfall i lösdrifveri kunna inverka bestämmande på lösdrivarens vidare behandling, oförtöfvadt varder rikets öfriga polismyndigheter meddelad. Endast derigenom blir det möjligt att kunna, med undvikande af personens försändning från ort till annan, behandla lösdrivaren å den ort, der han anträffats, oafsedt huruvida han der eger sin hemort eller der varit tillförene för lösdrifveri anträffad och behandlad eller icke, och endast derigenom kan en verklig polisuppsigt och tillsyn öfver lösdrivare komma till stånd.

En utväg att på ett snabbt och tillförlitligt sätt kunna bringa ifrågavarande meddelanden till polismyndigheternas kännedom hafva komiterade trott sig finna i en utvigning af de polisunderrättelser, hvilka under inseende af Stockholms polistyrelse från och med år 1878 tryckas och utdelas till rikets polismyndigheter. I dessa underrättelser införas för närvarande, jemlikt Kongl. Cirkuläret den 1 Juni 1878 och på grund af meddelanden från polismyndigheter och fängelseföreståndare, dels efterlysningar å förbrytare; dels underrättelser när personer, som kunna anses vådliga för allmänna säkerheten, häktas för brott emot person eller egendom, för försvarslöshet eller för lösdrifveri, äfvensom när för allmänna säkerheten vådliga personer afvika från sin hemort, anträffas å främmande orter eller afida; dels tillkännagifvande att efterlyst person anhållits; dels uppgift å för allmänna säkerheten vådliga personer, hvilka under den närmaste framtiden komma att frigifvas efter undergånget straffarbete eller allmänt arbete, samt dels slutligen andra till-

kännagifvanden i polishänseende. Underrättelserna afsändas hvarje tisdags, torsdags och lördags afton till länsstyrelser, poliskammare, polisföreståndare, stadsfiskaler, kronofogdar, landsfiskaler, länsmän och föreståndare för straff- och arbetsanstalter.

Uti en särskild afdelning af denna tidning borde, enligt komiterades mening, införas alla meddelanden om lösdrivare, såsom underrättelse om honom gifna varningar, om sådan persons ställande under polisuppsigt, om tillstånd till förändring af hans vistelseort, om befrielse från polisuppsigten i hvad angår hans rätt att välja vistelseort, om förklarande att han är lösdrivare samt om hans intagande å och afgång från tvångsarbetsanstalt. Genom de register, hvilka dels för hvarje månad, dels för år och dels, efter hvad tillämnadt lärer vara, för fem år i sender komma att för dessa underrättelser upprättas, erhålles en fortlöpande förteckning öfver samtliga lösdrivare i riket, och polismyndigheten skulle, med ledning af denna förteckning, kunna uti Polisunderrättelserna hemta hvarje nödig upplysning angående lösdrivare. Visserligen förutsätter komiterades förslag om användandet af Polisunderrättelserna såsom källa för myndigheternas kännedom om lösdrivare ett flitigt och noggrant bruk af samma underrättelser; men då denna tidnings nytta i polishänseende så väsendtligt beror på den förtroliga bekantskap dermed och den lätthet att deri söka och finna upplysningar, hvarje polisman eger, hålla komiterade före, att bestämmelser, som syfta att framkalla ett dylikt flitigt bruk af Polisunderrättelserna, icke kunna vara annat än gagneliga. Att å *ett* ställe ega samlade alla nödiga uppgifter angående lösdrivare inom landet skulle ock utan tvifvel tjena dertill, att derigenom komme att uppdragas en skarpare åtskilnad mellan den tillfälligtvis tjänst- och sysslolöse men på det hela ordentlige arbetaren och den för allmän säkerhet vådliga lösdrivaren än som kanske nu kunnat alltid iakttagas, — en åtskilnad som för uppehållet af arbetarens själfkänsla är af icke ringa betydelse. Likaledes skulle genom denna, år efter år i Polisunderrättelserna tillgängliga förteckning öfver landets lösa befolkning en ledning vinnas för ecklesiastika och kommunala myndigheter vid mantals- och kyrkoskrifningar. En fördelning i förteckningen å dessa lösdrivare efter län och socknar låte lätteligen sig göra och för dem, som hafva att öfvervaka mantalsskrifningen, erbjöde förteckningen tillfälle till kontroll att icke någon lösdrivare obehörigen ur mantalslängden uteslötes. Komiterade behöfva icke framhålla betydelsen af hvarje individs antecknande inom en viss kommun såsom ett oeftergifligt vilkor för möjligheten att upprätthålla ordning inom samhället eller vigten deraf att banden mellan samhället och individen icke lösas. Eriarenheten har till fullo ådagalagt, att den individ, som känner sig stå utom samhället, snart nog blir en fiende till detsamma. Komiterade äro äfven förvissade, att ordningsmagten icke skall underlåta tillse, att de uti Polisunderrättelsernas förteckning upptagne lösdrivare varda, om möjligt, i sina hemorter i mantalslängden antecknade.

Hvad angår landtkommunerne, hafva komiterade genom åläggande för kronolänsmannen (17 §) att på grund af Polisunderrättelserna meddela kommunalnämnd inom distriktet uppgift å kommunen tillhörande person, som blifvit varnad för lös-

drifveri eller förklarad vara lösdrivare eller stäld under polisuppsigt, sökt bereda dessa kommuner kännedom om dem tillhörige lösdrivare, hvar de än i riket anträffas. För kommunala och kyrkliga myndigheter i stad lärer genom myndigheternas egen försorg lätteligen kunna utverkas dylikt meddelande från stadens magistrat, till hvilken, likasom till stadsfiskal, Polisunderrättelserna ingå. Underrättelserna skulle ock kunna erbjuda ledning för vidtagande af åtgärd vare sig från kommunens eller anhöriges eller annan deltagande persons sida för att till hemorten återföra och från sedligt förfall upprätta en på villovägar kommen men ännu icke hopplöst förlorad varelse.

Af alla dessa skäl och särskildt med hänseende till angelägenheten deraf, att rikets polismyndigheter ega tillgång till kännedom om landets lösa befolkning, anse komiterade den ifrågasatta afdelningen i Polisunderrättelserna kunna blifva till synnerligt gagn.

Befinnes lösdrivare, som till varning inställes, vara förlustig medborgerligt förtroende och tillhör han icke den grupp af sådane lösdrivare, som enligt 2 § blifvit från polisuppsigt undantagen, skall han af polistjenstemannen på grund af författningen ställas under polisuppsigt och derom erhålla förständigande. Förständigandet att lösdrivaren ställas under polisuppsigt hade komiterade velat hellre öfverlemna åt Konungens Befallningshafvande än åt en underordnad polismyndighet; men då ett dylikt förständigande icke lärer böra meddelas annorledes än i den persons närvaro, hvilken förständigandet gäller, allrahelst som åtskilliga föreskrifter böra i sammanhang dermed gifvas honom, samt lösdrivarens inställande inför Konungens Befallningshafvande icke i regeln kan ske med mindre än att han häktas, hafva komiterade, för undvikande af sådan häktning och enär förständigandet genom författningens bestämmelser om de förhållanden, under hvilka polisuppsigt skall ifrågakomma, utgör allenast en tillämpning af ett författningsstadgande, som icke gerna kan missförstås, ansett sig böra föredraga den mera formella oegentlighet, som må förefinnas deri att polistjenstemannen erhåller ifrågavarande uppdrag, framför det i sak betydande onda, som ligger i en häktningsåtgärd, hvilken icke kan sägas vara oundgängligen nödig. Konungens Befallningshafvande skulle emellertid vara i tillfälle att, efter det protokollet inkommit, undanrödja förständigandet — ett undanrödjande som allenast skulle kunna ske antingen på den grund att Konungens Befallningshafvande, efter hållet förhör med lösdrivaren, funne fog till varningen hafva saknats, vid hvilket förhållande polisuppsigten förfaller, ty endast såsom lösdrivare kan personen under sådan uppsigt ställas, eller ock till följd deraf att någon missuppfattning i fråga om förlusten af det medborgerliga förtroendet finnes hafva hos polistjenstemannen egt rum.

Då emellertid de sakförhållanden, som skola läggas till grund för bedömandet huruvida i författningen angifna förutsättningar för personens ställande under polisuppsigt äro för handen, lätt nog böra framgå ur de för polistjenstemannen tillgängliga Polisunderrättelserna samt af hvad denne vid förhöret inhemtat, lärer ett undanrödjande af förständigandet kunna antagas komma i fråga endast i få undantagsfall, och för dessa få fall hafva komiterade ansett sig kunna låta bero vid den åt-

gård, Konungens Befallningshafvande kan efter omständigheterna finna skäl för rättelses åstadkommande vidtaga, vare sig denna åtgärd komme att bestå uti ett meddelande i Polisunderrättelser, att förständigandet blifvit undanröjdt, eller i en skrivelse derom till vederbörande polismyndighet i den anhållnes hemort. På grund af det gjorda meddelandet skulle derefter den polisuppsigt, som vid lösdrivarens inställelse hos polismyndigheten i hans hemort möjligen kunnat öfver honom anordnas, komma att upphöra.

6 och 7 §§

Beträdes lösdrivare innan två år förflutit, efter det honom meddelad varning kungjorts, åter med lösdrifveri och varder därför ånyo varnad, må Konungens Befallningshafvande, i sammanhang med godkännandet af den förnyade varningen, förklara personen vara lösdrivare och låta beslutet derom i Polisunderrättelserna kungöras. Först efter det sådant förklarande egt rum skulle lösdrivare, som icke står under polisuppsigt, kunna, om han tredje gången inom ytterligare två år med lösdrifveri beträdes, af polismyndighet häktas och till Konungens Befallningshafvande i orten försändas för att dömas till tvångsarbete.

Genom ett uttryckligt, af Konungens Befallningshafvande fattadt och till protokoll antecknadt beslut skulle således en för andra gången med lösdrifveri beträdd och därför varnad person förklaras vara lösdrivare, innan han, såvidt han icke står under polisuppsigt, kan såsom lösdrivare häktas. Ett dylikt, af öfverordnad myndighet meddeladt förklarande såsom vilkor för häktningsåtgärden kräfves af omsorg för den personliga friheten, då fråga icke gäller en för brott straffad eller därför misstänkt person.

Onekligen har ett alltför ymnigt häktande af försvarslöse under nuvarande lagstiftning egt rum och delvis af lagstiftningen sjelf framkallats. Hvarje åtgärd med den försvarslöse, vare sig den bestått i varningar eller förelägganden att skaffa sig laga försvar, har icke sällan måst föranleda till häktning, då den försvarslöse å främmande ort anhållits och bort till hemorten försändas för att af vederbörande tillsyningsmän eller kommunalnämnd varnas eller af Konungens Befallningshafvande behandlas. Ända till sex, sju ja flera gånger har sålunda häktning och långväga transport kunnat ega rum, innan dömande till allmänt arbete ifrågakommit. De statistiska tabeller komiterade vidfogat sitt betänkande utvisa i medeltal för de tio senaste åren 5985 häktade mot 1109 dömde försvarslöse om året, och har antalet af sådane försvarslöse, hvilka efter utståndet straff för brott eller slutad ransakning qvarhållits i häkte för att meddelas föreläggande att bereda sig laga försvar eller annorledes såsom försvarslöse behandlas, vexlat mellan 1118 och 1857 om året, dervid dock bör erinras att största delen af dessa häktade varit sådane, hvilka aftjenat böter för fylleri och tillförene flere gånger varit såsom försvarslöse behandlade. Af de nominativa uppgifter, hvilka komiterade för år 1881 insamlat, upplyses att under nämnda år en och samma person varit för försvarslöshet häktad ända till elfva gånger, en annan nio gånger, fem åtta gånger, sexton sju gånger, sexton sex gånger, femtioen fem gånger, etthundratjugoåtta fyra gånger o. s. v.

Att dylika, gång på gång förekommande häktningar utan annan påföljd, än att personen efter några dagars förlopp antingen i det län, der han häktats, eller i annat, dit han blifvit öfversänd, åter satts på fri fot, slutligen måste hos den, som är därför utsatt, försvaga allt intryck af åtgärden och borttaga skammen deraf är uppenbart nog, och det är äfven ganska vanligt att höra försvarslöse med största lugn omtala huru många gånger "de åkt", hvarmed de mena den häktning med åtföljande transport, hvarför de varit föremål. På samma gång ett sådant tidt och ofta upprepadt häktande lätt nog kan leda till den enskildes förörättande, förringar det lagens anseende och borttager udden i den preventiva behandlingen samt medför för staten dryga omkostnader, synnerligast då den försvarslöse anträffats i en från hans hemort långt aflägsen trakt och måst för behandling förnyade gånger försändas till Konungens Befallningshafvande i hemorten.

Komiterade hafva sökt förebygga ett fortgående af detta myckna häktande. Först då personen tredje gången blifvit beträdd med lösdrifveri skulle han kunna häktas, men vore han då ock färdig att dömas till tvångsarbete för sitt lösdrifveri. En persons kvarhållande i häkte såsom lösdrifvare efter utståndet straff för brott eller avslutad ransakning skulle alldeles icke kunna ifrågakomma, och en väsendtlig inskränkning i lösdrifvares forslande å fängtransport skulle ega rum derigenom att, likasom alla varningar äfvensom förklarandet att någon är lösdrifvare komme att meddelas inom det län der lösdrifvaren anträffades, skulle ock dömandet till tvångsarbete i regeln ske hos Konungens Befallningshafvande i samma län. Visserligen hafva komiterade icke velat betaga Konungens Befallningshafvande rätt att, der det pröfvas lämpligare, öfversända lösdrifvare till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket lösdrifvaren har sin hemort; men då all erforderlig upplysning om lösdrifvaren skulle kunna hemtas ur Polisunderriktelserna, hafva komiterade förestätt sig att sådant öfversändande icke borde komma att ega rum i annat fall, än då särskilda omständigheter dertill gifve anledning, såsom, exempelvis, då i större städer eller å viss ort ett flertal af lösdrifvare från främmande län sammankommit, men att utan sådan anledning lösdrifvaren komme att dömas i det län der han häktats.

Lösdrifvare, som blifvit stäld under polisuppsigt, skulle deremot icke behöfva förklaras vara lösdrifvare, utan skulle han kunna häktas, då han andra gången med lösdrifveri beträdes.

I fråga åter om lösdrifvare, hvilka förklarats hafva förverkat medborgerligt förtroende men före deras behandling såsom lösdrifvare åter kommit i besittning af detsamma eller hvilka, churu förlustige medborgerligt förtroende, dock jemlikt förslagets 2 § icke skulle vara underkastade polisuppsigt, hafva komiterade, för den händelse att de för allmänna säkerheten skulle vara synnerligen vådliga, ansett möjlighet böra beredas för deras ställande under polisuppsigt. Polistjenstemannen skulle nemligen ega att, då sådan lösdrifvare andra gången för lösdrifveri varnas, inställa honom hos Konungens Befallningshafvande, som efter hållet förhör skulle, i stället att förklara honom vara lösdrifvare, kunna ställa honom under polisuppsigt för en tid af två år.

Det ansvar, hvartill en häktad lösdrivare skulle enligt komiterades förslag kunna dömas, utgöres af tvångsarbete från och med sex månader till och med två år, om lösdrivaren står under polisuppsigt, men i annat fall från och med en månad till och med ett år.

Komiterade hafva utbytt benämningen "allmänt arbete" mot "tvångsarbete" för att dermed beteckna det för ifrågavarande arbete utmärkande. Termen "allmänt arbete", som torde härleda sig från 1804 års Förordning om allmänna arbetsställen, har genom dess användande äfven å öfriga för statens räkning eller för allmänna medel utförda arbeten förlorat betydelse af den näpst, som enligt komiterades förslag bör i arbetet inläggas. Deremot är uttrycket tvångsarbete redan i lagstiftningen använt i samband med ordet "anstalt"; och då någon förväxling mellan tvångsarbete och straffarbete icke kan vara att befara, synes ordet tvångsarbete lämpligen kunna användas för det arbete, hvartill lösdrivare bör med tvång hållas.

I fråga om tiden för sådant arbete hafva komiterade ansett den förändrade uppfattning af grunden för lösdrivares dömande till ansvar, hvarifrån komiterades förslag, jemfördt med gällande försvarslöshetsstadga, utgår, kräfva en inskränkning i nu stadgade tidsbestämningar för det allmänna arbetet. Enligt det föreställningssätt, som ligger till grund för den nuvarande lagstiftningen i ämnet, synes det allmänna arbetet utgöra en påföljd deraf att den döme, ehuru i saknad af laga försvar, uraktlåtit sjelf skaffa sig arbete, genom hvilken uraktlåthenhet han ådragit sig förpligtelse att åt staten arbeta intill dess antagligt erbjudande af enskildt arbete för honom yppas eller han sjelf under det allmänna arbetet genom flit och sparsamhet förvärfvat en behållning, tillräcklig för tillfredsställandet af hans behof under den närmaste tiden, eller ock han annorledes kommit i besittning af medel till sin försörjning. Med sådan uppfattning öfverensstämmer äfven att det allmänna arbetet på obestämd tid åläggas. Så var ock förhållandet, enligt den svenska försvarslöshetslagstiftningen, ända till år 1834, då tjenstetiden för de till Pionierkåren dömda försvarslöse bestämdes från två till och med fyra år. För öfrige försvarslöse var arbetstiden obestämd ända till dess nu gällande författning stadgade viss tid för det allmänna arbetet från och med tre månader till och med fyra år.

Enligt komiterades förslag åter utgör tvångsarbetet en ådömd näpst, hvarmed umgälles en begången förseelse emot en af staten till skydd för allmänna säkerheten stiftad polislag. Näpsten skall stå i rätt förhållande till förseelsen och bör icke göras svårare än som anses nödigt för det repressiva och korrektionela syfte, som med densamma afses. Då i fråga om lösdriveri korta men stränga straff bäst uppfylla sitt ändamål, synes tiden för tvångsarbetet kunna sättas icke obetydligt lägre än hvad nu finnes stadgadt, på samma gång dock med afseende å skiljaktigheten af de omständigheter, på grund hvaraf i hvarje särskildt fall förseelsen kan finnas gröfre eller ringare, en latitud för tidens bestämmande torde böra fortfarande lemnas öppen.

Den gällande fattigvårdsförordningen bestämmer för betleri lägsta tiden för det allmänna arbetet till en månad, och komiterade hafva i betraktande af de för mildrande omständigheter, som för lösdriveri kunna förekomma, icke velat frängå

denna sålunda bestämda minimigräns. Deremot och då fattigvårdsförordningens maximigräns af sex månader synes skäligen böra utsträckas för de fall af itererad och svårt lösdrifveri, som kunna inträffa, hafva komiterade höjt maximigränsen för tvångsarbete, som må en icke under polisuppsigt stäld lösdrivare åläggas, till ett år. Latituden skulle således räcka mellan en månad och ett år; och komiterade hysa den öfvertygelse att, såvida tvångsarbetet med tillbörligt allvar tillämpas, den sålunda bestämda tiden skall vara tillräcklig att göra näpsten eftertrycklig och gagnande men deremot en längre utsträckt tid för tvångsarbetet icke stå i rätt förhållande till förseelsen. Någon annan stegring af näpsten för förnyadt lösdrifveri än dertill möjlighet förefinnes i den föreskrifna latituden har icke af komiterade ansetts nödig.

För de under polisuppsigt stälde synas dock tidsbestämningarne skäligen böra förlängas. Dessa lösdrivare hafva för brott redan undergått straffarbete utan att af straffet hafva låtit sig föras till ett ordentligt, stilla och arbetsamt lefnadssätt och den näpst, som för lösdrifveri nu ytterligare kan komma att drabba dem, måste göras strängare än den som för de förut icke straffade varit behöflig, såvidt densamma skall kunna förväntas tjena dem till rättelse och varning. Deras redan ådagalagda brottslighet gör dem såsom lösdrivare farligare för allmänna säkerheten än andra icke straffade lösdrivare, och de föreskrifter, de såsom under polisuppsigt stälde fått emottaga men hvilka de åsidosatt, medföra för dem särskild förpligtelse och ökad ansvar.

Försvarslöshetsstadgan bestämmer för de för brott straffade försvarslöse tiden för det allmänna arbetet till fyra år för den som undergått straff för tredje resan stöld eller ock blifvit för annat brott dömd till lifstidsarbete å fästning eller tukthus eller att mista lifvet, men i det straff af nåd erhållit mildring; till tre år för den som undergått straff för andra resan stöld eller andra resan inbrott och till två år för öfrige ifrågavarande försvarslöse.

Att sålunda låta straffbestämmelsen bero icke af den svårare eller lindrigare grad af den förseelse, som vållat påföljden, utan af den gröfre eller mindre brottslighet, som medfört redan utståndna straff, kan icke vara med en rätt lagstiftningsgrund öfverensstämmande, och att låta dessa svårare straff drabba den, som kanske för tiotal af år tillbaka gjort sig skyldig till något brott men derefter lefvat oförvitligt, är icke med billighet enligt.

Ansvaret för lösdrifveri utgör i England fängelse med strängt arbete från en till tolf månader; i Danmark fängelse på vatten och bröd från en till trettio dagar eller tvångsarbete från sex dagar till sex månader samt i Norge tvångsarbete från och med två månader till och med två år. I Frankrike straffas vagabondage med fängelse från tre till sex månader och, om vagabonden tillika betlar, med fängelse från sex månader till två år, hvarjemte personen efter utståndet straff ställes under polisuppsigt under fem till tio år. Öfverträdelse af föreskrifter, som på grund af polisuppsigt gifvas någon, straffas med fängelse i högst fem år. I Preussen utgöres straffet för landstrykare och lättingar af fängelse från en vecka till tre månader samt för betlare af fängelse i högst sex veckor, hvarjemte lösdrivare kunna dömas

till tvångsarbete, antingen i allmännyttigt arbete genom landtråds eller lokalmyndighets försorg eller i arbetshus under en tid af högst tre år. I Österrike dömes för lösdrifveri till arreststraff från åtta dagar till tre månader samt i vissa fall till tvångsarbete i högst tre år.

Komiterade, som på förut anförda skäl anse ett bibehållande af strängare ansvar för de under polisuppsigt stälde lösdrifvare än för andra lämpligt, hafva, såsom ofvan blifvit nämndt, föreslagit ansvarets bestämmande för ifrågavarande lösdrifvare till tvångsarbete från och med sex månader till och med två år; och är enahanda ansvar stadgadt för öfverträdelse af hvad i följd af polisuppsigten blifvit dem föreskrifvet.

För tillräknelighet i fråga om lösdrifveri har lägsta åldersgränsen blifvit satt till femton år (§ 21); men utan tvifvel kunna ömmande skäl, åtminstone i många fall, tala för att icke lika med vuxne lösdrifvare behandla jemväl dem, som, om ock äldre än 15 år, ännu stå på utvecklingens ståndpunkt och icke lemnat den ålder, då de företrädesvis äro öppna för inflytelse af sin omgifning. Att utsätta lösdrifvare under aderton år för umgänget med och förderlig inverkan af äldre, i brott och sedligt förfall mer eller mindre invanda kamrater å en arbetsanstalt eller att genom sträng bestraffning ytterligare förhärda dem, måste samhället för sitt eget bästa om icke af pligt söka undvika. Vid tanken på de många ungas sorgliga lott, hvilka, födde i armod, från föräldrar tagit i arf endast dåliga föredömen och vanor; hvilka sedermera, ofta till kropp och själ svagt utvecklade, vid tidig ålder lemnats att, utan ledning och hjälp, sjelfva draga försorg om sig, och hvilka, utsatta för frestelser till dryckenskap, lättja och osedlighet, lätt nog göra sig skyldiga till lösdrifveri, finner man nog samt att för dessa kräves mera uppfostran än näpst. Det är företrädesvis hos de unga man kan hoppas en sedlig förbättring och dessa böra i främsta rummet göras till föremål för en behandling, som afser att bibringa dem den tukt och den sedliga kraft de sakna. För unga landstrykare och betlare, hvilka behöfva och ännu kunna emottaga uppfostran, måste derföre förr eller senare uppfostrings- eller förbättringsanstalter bringas till stånd, och komiterade hafva lemnat Konungens Befallningshafvande öppet att, om så anses lämpligt, i stället att döma till tvångsarbete, förordna om sådan ung lösdrifvares insättande i dylik allmän uppfostringsanstalt, dervid tiden för hans vistande å anstalten komme att bero af anstaltens reglemente eller af dess styrelses beslut.

För samtliga de åtgärder, hvilka under lösdrifvarens behandling kunna ifrågakomma, allenast med undantag af hans ställande under polisuppsigt, gäller att det lemnats vederbörande öppet att efter omständigheterna i hvarje särskildt fall förfara och att således vidtaga åtgärden eller för tillfället låta lösdrifvaren gå fri för densamma. Denna fakultativa rätt för myndigheterna påkallas af arten af de förseelser, som äro i fråga, samt af hänsyn till de många ursäktande omständigheter, som i enskilda fall kunna för lösdrifveriet förekomma.

9 § Komiterade hafva antagit två år såsom den tidrymd, inom hvilken en med lösdrifvare vidtagen åtgärd såsom varning, förklarande att han är lösdrifvare, hans

ställande under polisuppsigt eller hans dömande till tvångsarbete må, då personen ånyo med lösdrifveri beträdes, bestämma den ytterligare åtgärd, som må ifrågakomma. Så eger Konungens Befallningshafvande, såsom redan blifvit nämnt, att, om lösdrifvaren andra gången varnas inom två år efter det kungörelse om första varningen meddelats, förklara honom vara lösdrifvare; om lösdrifvaren inom två år derefter åter beträdes med lösdrifveri, må han häktas och af Konungens Befallningshafvande dömas till tvångsarbete, hvilka påföljder ånyo kunna drabba honom, om han inom ytterligare två år efter det han från tvångsarbetet frigifvits åter gör sig skyldig till lösdrifveri, och skulle lösdrifvaren derefter alltjemt kunna på enahanda sätt behandlas så länge två år icke förflutit från det han senast från honom ådömdt tvångsarbete frigifvits utan att han såsom lösdrifvare anhållits. Förflyta deremot två år efter första varningen utan att personen gjort sig till förnyadt lösdrifveri förfallen, måste han ytterligare två gånger varnas, innan han må förklaras vara lösdrifvare, och om två år förgått efter sådant förklarande utan att personen för lösdrifveri anhållits och blifvit till tvångsarbete dömd, måste ånyo tvenne varningar och dylikt förklarande föregå, innan personen må häktas och dömas. Likaså gäller i fråga om den under polisuppsigt stälde att polisuppsigten varar under minst två år från det lösdrifvaren första gången varnats för lösdrifveri, samt att, om sådan person under tiden för polisuppsigten dömes till tvångsarbete, han fortfarande skall stå under polisuppsigt under två år efter det han från tvångsarbetet frigifvits, oafsedt om han derförinnan åter kommit i besittning af medborgerligt förtroende. Deremot, har han återvunnit sådant förtroende och har han under den tid polisuppsigten varat icke för lösdrifveri eller öfverträdelse af honom i följd af polisuppsigten gifna föreskrifter blifvit till tvångsarbete dömd, då är han, i fall han anträffas såsom lösdrifvare, icke annorledes att betrakta än såsom en lösdrifvare i allmänhet och måste således efter undfångna tvenne varningar förklaras vara lösdrifvare, innan han må häktas och till tvångsarbete dömas; dock att, såsom ofvan blifvit berördt, Konungens Befallningshafvande må ega att, om personen är för allmänna säkerheten synnerligen vådlig, vid andra varningen ställa sådan lösdrifvare under polisuppsigt för en tid af två år, dervid i fråga om polisuppsigtens ytterligare bestånd på grund af förnyadt lösdrifveri, å honom skulle tillämpas hvad för annan under polisuppsigt stäld person finnes stadgad.

Lika litet som komiterade ansett skäl vara att frångå den uti försvarslöshetsstadgan följda grundsats, att Konungens Befallningshafvande äfvensom poliskammare i städerna ega att till pröfning upptaga och afgöra frågor om dömande till allmänt arbete, lika litet hafva komiterade trott sig böra föreslå ändring i hittills följda ordning för öfverklagande af polismyndighetens beslut i dessa mål. Så länge Häradsrätterna icke äro permanenta, kan af rent praktiska skäl det icke gerna blifva fråga om att åt domstolarne i första instans öfverlemna domsrätten öfver lösdrifvare. Hinder därför torde ock möta i den föreslagna bestämmelsen att lösdrifvare skulle kunna dömas antingen i den ort, der han anträffats och der förseelsen således begåtts, eller i hemorten. Deremot och då dessa mål röra den enskildes dyrbaraste rättighet eller rätten öfver sin person, synes med allt skäl det slutliga afgörandet

böra läggas i domstols hand och följaktligen besvären öfver de administrativa myndigheternas beslut hos Kongl. Maj:t i Högsta Domstolen fullföljas.

Likaledes hafva komiterade, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad hittills varit stadgadt, föreslagit att särskilda besvär öfver preliminära åtgärder vid lösdrivares behandling — hans varnande och förklarande att han är lösdrivare eller hans ställande under polisuppsigt — icke skulle få anföras. Dessa åtgärder torde kunna anses vara af administrativ natur, och, om särskild klagan öfver dylik, af administrativ myndighet vidtagen åtgärd skulle få föras, borde den gå i administrativ väg. Men uppenbart är hvilka förvecklingar mellan de administrativa och judiciela myndigheterna lätteligen skulle kunna uppkomma, om domstolens slutliga afgörande af målet blefve beroende på utgången i administrativ väg af klagan öfver preliminära åtgärder i samma mål. Då lösdrivaren i öfrigt har sig öppet att vid klagan hos domstolen öfver beslutet om hans dömande till tvångsarbete jemväl besvara sig öfver alla preliminära åtgärder i målet samt det likaledes måste stå honom fritt att i vanlig ordning klaga öfver en mot honom företagen häktning, torde hans rätt icke kunna sägas vara obehörigen inskränkt. Endast i ett fall anse komiterade förandet af särskild klagan böra lösdrivare medgifvas, nemligen då lösdrivaren, enligt förslagets 6 § 2 mom., blifvit såsom synnerligen vådlig af Konungens Befallningshafvande stäld under polisuppsigt. I detta fall är polisuppsigten icke, såsom eljest är händelsen, beroende på vissa af lagen bestämda faktiska förhållanden — såsom förlust af medborgerligt förtroende i förening med lösdriveri — utan Konungens Befallningshafvande har att bedöma huruvida personen är för allmänna säkerheten i så hög grad vådlig, att polisuppsigt bör lösdrivaren åläggas. Då emellertid utan hinder af sådan klagan, hvilken skulle föras i administrativ väg, polisuppsigten skulle å klaganden tillämpas, synes någon kollision mellan den administrativa och judiciela myndigheten icke uti förevarande fall vara att befara.

Hvad derefter angår de anstalter, hvori tvångsarbetet skulle aftjenas, torde komiterade få här nedan derom utförligare sig yttra. I detta sammanhang böra komiterade allenast framhålla sin åsigt att, utöfver här ofvan omnämnda lösdrivare under aderton år, icke annan lösdrivare borde vara från tvångsarbete fritagen än den, som af Konungens Befallningshafvande ansåges skäligen böra för sig af fattigvårdssamhälle åtnjuta full försörjning. Graden af större eller mindre arbetsförhet kan betydligt vexla, men så snart densamma ej sjunkit derhän, att den må anses böra berättiga till full fattigförsörjning, torde å tvångsarbetsanstalt böra beredas lämpligt arbete jemväl för den mindre arbetsföre, enär eljest en sådan icke skulle kunna drabbas af någon påföljd för ett kringstrykande eller oordentligt lefnadssätt. Då emellertid äfven andra omständigheter än de i 1 § Fattigvårdsförordningen nämnda af minderårighet, ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte kunna verka oförmögenhet att genom arbete förvärfva hvad till livets uppehållande oundgängligen erfordras, hafva komiterade åt Konungens Befallningshafvande öfverlemnadt att jemväl pröfva, huruvida lösdrivaren i den mån brister i arbetsförhet att fattigvård, enligt Fattigvårdsförordningens 2 §, skäligen bör honom tillkomma, i hvil-

ket fall, likaväl som om Fattigvårdsförordningens 1 § vore tillämplig, Konungens Befallningshafvande skulle ega förklara att tvångsarbete icke kunde lösdrifvaren ådömas. Något återsändande af lösdrifvare från arbetsanstalten till Konungens Befallningshafvande skulle icke kunna ifrågakomma med mindre lösdrifvaren, efter det han blifvit till tvångsarbete dömd, råkat i sådan sjukdom eller blifvit så vanför att han icke vidare vore till arbete duglig.

Af komiterades uppfattning af tvångsarbetet såsom en näpst för begångna polisförseelser följer, att det ådömda arbetet icke bör kunna upphöra derigenom att lösdrifvaren får sig erbjuden någon tjänst eller under arbetstiden uppför sig väl eller genom sitt arbete lyckas förtjena något visst belopp eller genom gåfva, arf eller på annat sätt kommer i goda bergningsvilkor. Näpsten drabbar honom för hvad han brutit, om också denna näpst visserligen är af en annan art än straff för brott och sålunda icke bör med sådant straff likställas. Väl må erkännas att utsigten att genom inbesparandet af ett visst belopp i arbetspenningar vinna sin frihet tjänar till sporrande af fångens arbetsamhet och antagligen i disciplinärt hänseende kan vara af betydelse; men det innebär en orättvisa mot fångens kamrater, att låta den större arbetsförmågan eller färdigheten i ett mera inkomstbringande handverk, hvilken förmåga och färdighet göra lösdrifveriet så mycket oursäktligare, bereda fången möjlighet att tidigare än andra undslippa påföljden af sitt lösdrifveri. Af de under år 1881 från rikets allmänna arbetsanstalter frigifne egde vid frigifvandet 217 män, hvar för sig, en å arbetsanstalten inbesparad arbetsförtjenst af från 75 kronor till 252 kronor, och uppgick sammanlagda beloppet af den arbetsförtjenst, som under året af arbetsfångarne från anstalterna medtogs vid frigifvandet, till 32,155 kronor 24 öre. Komiterade tveka icke att, på grund af den erfarenhet de under sin tjänstutöfning vunnit, framhålla förkastligheten af detta system, hvarigenom fången, under det han i tvångsarbetsanstalt på statens bekostnad underhålles, gifves tillfälle att förtjena ända till hundratals kronor och sålunda kan komma att från anstalten utgå med en besparad arbetsförtjenst, som helt och hållet förtager det intryck tvångsarbetet såsom sådant borde lemna efter sig. Erfarenheten har nogsamnt visat hvilket ringa gagn att icke säga hvilken skada den till högre belopp insparade arbetsförtjensten medför för den från arbetsanstalten frigifne. Ovan vid innehavandet af ett större penningebelopp, utsättes han och faller i vanligaste fall offer för frestelsen att förlösa penningarne på starka drycker eller öfverflöd i kläder eller annat, och gamla kamrater eller nya vänner från krogen förhjelpa honom att göra ett snart slut på tillgången. Under besittningen af penningarne har han ansett sig icke behöfva arbeta och vid deras slut är han redan åter inne på lösdrifvarestråten. Något ringa belopp, såsom godtgörelse för öfverarbete, synes dock böra till uppmuntran i arbetet fången lemnas, och i fråga om dylika insparade flitpenningars öfersändande till den frigifnes hemort hafva komiterade, i enlighet med Riksdagens derutinnan hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga hemställan, föreslagit bestämmelser i syfte att förebygga onödiga vandringar för medlens utbekommande äfvensom missbruk af medlen.

15 §.

Vid fångens frigifvande efter slutadt tvångsarbete bör arbetsanstaltens föreståndare draga försorg derom att den frigifne, med begagnande af jernvägs- eller ångbåtslägenhet, der sådan finnes, samt försedd med nödig utrustning af kläder och medel till uppehälle under färden befordras till sin hemort, och hafva komiterade ansett kostnaden därför böra af allmänna medel bestridas om och i den mån den frigifne icke vid anstalten dertill eger tillgång. Vådan af att handlost utsläppa fången från anstalten för att sedan låta honom, bäst han gitter, sjelf förskaffa sig till sin hemort är för stor för att icke böra om äfven på det allmännas bekostnad om möjligt förebyggas, och det synes jemväl vara billigt att staten låter tillse att den frigifne förhjelpes till sin hemort, sedan lösdrivaren för undergående af tvångsarbetet i de flesta fall blifvit genom polismyndighets försorg från sin hemort aflägsnad.

16 § Genom det föreslagna antecknandet af lösdrivare i Polisundermåttelserna och den ledning, som deraf vore att hemta vid mantalsskrifningarne, må det antagas att småningom åtminstone flertalet af lösdrivare skall komma att finnas i mantalslängd uppfördt; men då tillförlitlig upplysning om lösdrivares hemort icke i hvarje fall torde kunna vinnas och det för polisuppsigtens handhafvande äfvensom för förpassandet från anstalterna är nödigt att veta hvilken ort bör antagas vara lösdrivarens hemort, hafva komiterade förklaradt att lösdrivare må anses hafva sin hemort, der han senast varit eller bort vara mantalsskrifven, ett förklarande som är i allo enligt med hvad i sådant hänseende finnes genom Kongl. Brevet den 13 Juli 1853 för närvarande stadgadt.

I öfverensstämmelse med likartadt stadgande i fattigvårdsförordningen har dock ett undantag från nyssberörda bestämmelse blifvit gjordt för de garnisonsorter, der krigsmanskap eller vid kronans varf eller verkstäder anställde arbetare eller handverkare endast till följd af tjensten mantalsskrifvas, genom hvilket undantag dessa orter komme att fritagas från tungan att såsom medlemmar af samhället räkna jemväl dem, hvilka från tjensten afgå och kort derpå till lösdrivare förfalla.

20 § Då stadsfiskal i vissa städer, der poliskammare finnes, är nästan uteslutande åklagare vid rådstufvurätten och icke står i det samarbete med poliskammaren, som erfordras för ett rätt utöfvande af den befattning med lösdrivares varnande med mera, hvilken enligt förslaget skulle stadsfiskal tillkomma, har rätt blifvit medgifven poliskammare att åt poliskommissarie eller annan polisman — med hvilket ord komiterade velat beteckna person, som på grund af tienst eller anställning har polisverksamhet till uppgift — uppdraga fullgörandet af hvad enligt förordningen eljest skulle åligga stadsfiskal.

Åt Konungens Befallningshafvande hafva komiterade lemnat öppet att dels, på grund af lokala förhållanden, för viss trakt af länet bestämma annan tid än den af komiterade föreslagna af åtta dagar för lösdrivares inställelse till förhör angående honom meddelad varning, och dels, med afseende å dömd lösdrivares särskilda sinnesart, hos Kongl. Fångvårdsstyrelsen göra hemställan om lösdrivarens försändning till viss annan tvångsarbetsanstalt än den eljest för honom afsedda.

Vidkommande slutligen verkställigheten af det ådömda tvångsarbetet, så föreslå komiterade, att sådant arbete skall förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt eller ock i enskild af ett fattigvårdssamhälle för sig eller af flere fattigvårdssamhällen gemensamt inrättad och under offentlig myndighets tillsyn ställd tvångsarbetsanstalt, äfvensom att, så vidt möjligt, särskilda tvångsarbetsanstalter böra inrättas för de för brott straffade och för de icke straffade lösdrifvarne samt att i öfrigt fångarne hållas skilde till kön och ålder.

Då frågan om ordnandet af tvångsarbetsanstalter är af största betydelse för en rätt behandling af lösdrifvare, hafva komiterade, ehuru väl denna fråga törhända mera tillhör förvaltnings- än lagstiftningsområdet, likväl ansett sig böra här icke blott redogöra för de hufvudsakliga åtgärder, som derutinnan varit under innevarande århundrade här i landet vidtagna, än ock närmare angifva sin egen uppfattning i ämnet.

Såsom redan är vordet nämnt, blef genom Kongl. Förordningen den 27 Februari 1804 förordnad, att en arbetsanstalt eller ett så kalladt allmänt arbetsställe skulle för Svea och Göta rike inrättas i Carlskrona, der från fästningsstraff frigifne personer äfvensom lösdrifvare och landstrykare skulle utan sammanblandning med missdådare eller fästningsfångar hållas till arbete. I anseende dertill att utrymmet vid arbetsanstalten snart nog befans fylldt, förordnades dock kort derefter genom Kongl. Brevet den 24 December 1805, att den, som gjort sig skyldig till allmänt arbete och icke kunde för bristande utrymme intagas å arbetsinrättningen i Carlskrona, skulle försändas till fästningarne. Men icke ens fästningarne förslogo att hysa det växande antalet af dem, hvilka enligt den nya lagstiftningen af länsstyrelserna dömdes till allmänt arbete på obestämd tid. För beredande af ytterligare utrymme inrättades i Vadstena ett nytt allmänt arbetshus för manspersoner. Äfven denna anstalt blef dock snart fylld, och år 1817 hemställde Kongl. Maj:t till Rikets Ständer, att som Carlskrona och Vadstena arbetshus hyste det antal fångar de högst kunde rymma, eller det förra 200 och det senare 300 fångar, samt å rikets fästningar funnos insatte 400 försvarslöse, hvilka dock icke bort med missdådare sammanblandas, ännu en ny arbetsinrättning måtte anläggas. Sedan Rikets Ständer ställt nödiga medel till Kongl. Maj:ts disposition, vidtogos anordningar för att dels till arbete å Vanäs fästning, det nuvarande Carlsborg, använda en afdelning af de på Vadstena arbetshus insatta och dels, med indragning af detta arbetshus, hvarest ständig arbetstillgång för fångarne saknades, anlägga ett nytt arbetshus i Stockholm för 400 personer.

Genom Kongl. Brevet den 11 Maj 1814, hade för qvinnor, som med sysslöshet blifvit beträdda, stadgats, att de skulle först hållas till arbete å länskorrektionshuset och, om rättelse ej följde, insättas å de för qvinnor afsedda spinnhusen å Långholmen, i Norrköping och Göteborg.

Under denna tid af ständigt ökad behof af utrymme för de för försvarslöshet till allmänt arbete dömda, fästades uppmärksamheten jemväl å inrättandet af tvångsarbetshus i de särskilda länen. Så utfärdade Kongl. Maj:t den 10 November 1807 ett Cirkulär till Länsstyrelserna, deruti med anledning af anläggandet inom Malmöhus län af en enskild länsarbetsanstalt, landshöfdingarne anbefaldes att taga i öf-

vervågande, huruvida icke enahanda anstalt till tiggeriers hämmande jemväl inom öfrige länen kunde vara lämplig, derom öfverenskommelse med vederbörande i sådant fall borde träffas. Då allmän verkställighet å detta Cirkulär icke följde, blef genom Kongl. Brevet den 28 Maj 1813, enär genom dylika arbetsinrättningar sysslolöse personer med mindre besvär för det allmänna genom deras forslande till en aflägsen ort kunde hållas till arbete och en utväg för de häktade lättare yppas att i orten skaffa sig försvar, landshöfdingarne ånyo anbefaldt att söka uppmuntra arbetsställens inrättande genom enskildes försorg och sammanskott. Genom ett Kongl. Cirkulär af den 18 November 1783 hade visserligen landshöfdingarne redan tidigare anbefalts att i länen grunda publika arbetsinrättningar, men dessa inrättningar, hvilka med anledning af inträffade missväxter ansetts erforderliga för att såsom statsanstalter under Commerce-Collegii inseende bereda nödlidande arbetsförtjenst, hade endast på få ställen kommit till stånd och jemväl så småningom upphört. De arbetsinrättningar åter, som år 1807 afsågos, skulle bekostas af kommunerna och vara beräknade för emottagande af lättjefulla äldre och yngre personer, hvilka voro arbetsföre men saknade laga försvar. Vid början af år 1819 funnos sådane arbetshus inrättade inom Upsala, Skaraborgs, Södermanlands, Kalmar, Örebro, Wermlands och Vester Norrlands län samt voro under anläggning i Linköpings, Elfsborgs, Vesterbottens, Gotlands och Jemtlands län, hvarförutan medel till dylika inrättningars anläggande voro insamlade i flere andra län. Den på grund af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 24 November 1809 tillförordnade fattigvårdskomité, hvilken afgaf sitt betänkande den 4 Juni 1821, föreslog ock, att för försvarslöshet ådömdt arbete skulle förättas helst i stadens eller länets tukt- och arbetshus, om sådant funnes, men i brist deraf vid allmän arbetsinrättning. Denna komités förslag föranledde dock ej till någon författning och snart yppade sig andra åsigheter i fråga om lämpligheten af länsarbetshus.

Sedan under år 1826 vid Vanäs fästningsbyggnad uppsatts en Pionierkår om 300 man af försvarslöse under militäriskt befäl, dertill första uppsättningen tagits bland arbetsarrestanterne i Vadstena; sedan derjemte det till vanartiga qvinnors förvarande använda kronospinnhuset å Långholmen blifvit utvidgadt och inredt till korrektionsinrättning för försvarslöse manspersoner, i sammanhang hvarmed anlagts ett särskildt korrektionshus för qvinnor å hufvudstadens Norra Malm, samt sedan Malmö Citadell, som förut användts endast till straffängelse för brottslingar, blifvit utvidgadt till förvarande jemväl af dem, som i södra delen af riket för försvarslöshet dömdes till allmänt arbete, ansågos länsarbetshusen icke vidare vara behöfliga. En af Kongl. Maj:t nedsatt komité för utarbetande af förslag rörande behandlingen af personer, som för bristande näringsfång vore i saknad af friheten, hade redan i sitt den 5 Mars 1823 afgifna betänkande hemställt, att de gjorda sammanskotten för särskilda arbetsanstalter i länen måtte, med vederbörandes begifvande, disponeras för korrektionsinrättningen i Stockholm.

Genom Kongl. Brevet af den 27 Juni 1827 förordnades att ifrågavarande länsinrättningar skulle förenas med de större anläggningar af detta slag, som då funnes å Långholmen och i Malmö för manspersoner samt i Stockholm, Norrköping

och Göteborg för qvinnor. Till följd af samma förordnande upphörde ifrågavarande länsinrättningar med undantag allenast af de inom Upsala, Linköpings, Nyköpings, Vesterbottens, Gotlands och Jemtlands län anlagda, hvilka ännu 1839 funnos i behåll men numera, såvidt komiterade kunnat utröna, upphört att utgöra någon för länet afsedd inrättning. Stockholms stads arbetsinrättning, der mindre arbetsföra försvarslöse hållas till arbete, torde för närvarande vara den enda kommunala arbetsanstalt i riket, i hvilken ådömdt allmänt arbete af försvarslöse uttjenas.

I det betänkande, som afgafs af den år 1837 tillsatta fattigvårdskomité, framhölls dock behovet ej mindre af tvångsarbetshus, hvilka borde inom hvarje län inrättas för återförande till arbetsamhet och sedlighet af dem, som genom lättja och sysslolöshet i förening med liderlighet, tiggeri och ett kringstrykande lefnadssätt visat sig vådliga för samhället, än äfven af frivilliga arbetsinrättningar, hvilka för fattigvårdens rätta handhafvande borde upprättas af hvarje stad eller socken eller af flere socknar gemensamt, om belägenheten dertill gäfve anledning och förening derom kunde träffas. Tvångsarbetshuset skulle i allo vara skildt från korrektionsinrättningen, der förbrytare för umgällande af sina missgerningar insattes, och borde kostnaden för byggnad och underhåll af tvångsarbetshusen desto hellre bestridas af allmänna medel, som samma inrättningar komme att träda i korrektionsanstalternas ställe till emottagande af lösdrivare samt tungan af deras underhåll skulle blifva alltför ojemnt fördelad om detsamma skulle af kommunerna bekostas.

Samma komité hade jemväl hemställt, att i förbindelse med tvångsarbetshusen borde ställas arbetskompanier, vid hvilka sådane personer af mankönnet kunde upptagas, som voro dömda till minst ett års tvångsarbete.

I enlighet med derom af styrelsen öfver fångelser och arbetsinrättningar i riket framställt förslag förordnade jemväl Kongl. Maj:t genom nådig skrifvelse af den 8 Augusti 1842 om bildandet af en kronoarbetskår under militärisk tukt och befäl samt indelad i fyra särskilda klasser efter manskapets större eller mindre vanart. Kronoarbetskåren skulle uppsättas af fullt arbetsföra manspersoner, de der vore dömda till allmänt arbete vid korrektionsinrättningarne, Pionierkåren eller arbetskompanierna i Carlskrona och å sjökastellet Kungsholm; och skulle för så väl desse som dem, hvilka komme att till kåren dömas, arbetstiden bestämmas till två, tre eller fyra år. Den första klassen eller fästningsklassen skulle utgöras af frigifne brottslingar äfvensom sådane försvarslöse, som förut undergått allmänt arbete; den andra klassen eller lägre fältklassen af försvarslöse, som förr varit insatte i allmän arbetsanstalt men tillhört elit- eller förtroendeafdelning; den tredje klassen eller högre fältklassen af öfrige försvarslöse och den fjerde klassen eller soldatklassen af sådane, ur rullorna utstrukne soldater, hvilka ålagts att med allmänt arbete uttjena deras vid värfvadte regemente ingångna kapitulation.

Första klassen fördelades i kompanier och förlades dels i Carlskrona, dels å Kungsholmens kastell, dels å Carlsborg och dels å Vaxholm och Rindö. Andra och tredje klasserna åter skulle i spridda mindre afdelningar dels användas för statens

räkning vid fängelsebyggnader och dels på grund af infortrade anbud utlemnas till arbete åt bolag eller enskilda personer.

Soldatklassen användes under en lång följd af år vid Strömsholms kanalbyggnader och flyttades år 1860, under namn af Disciplin-kompaniet, till Borghamn. År 1872 upphörde Disciplin-kompaniet att utgöra en afdelning af kronoarbetareskåren och, jemte det kompaniet förlades till Carlsborgs fästning, öfverflyttades all befattning med detsamma från Fångvården till Krigsadministrationen.

Då några anbud från bolag eller enskilde för användning af kronoarbetareskarlar icke läto sig afhöra, måste emellertid de öfrige klasserna och kompanierna sammanlösas och höllos de straffade lösdrifvarne till arbete vid Carlsborg, Carlskrona, Slite och Långholmen samt förlades de icke för brott straffade lösdrifvarne såsom Pionierklass vid Vaxholms fästning. År 1872 flyttades fästningsklassen från Carlsborg för att lemna rum för Disciplin-kompaniet, och blefvo de straffade lösdrifvarne under civil förvaltning förlagde dels å Tjurkö i närheten af Carlskrona, der de enligt ett af Kongl. Maj:ts fastställt kontrakt, hvilket eger bestånd till den 1 Oktober 1888 och jemväl derefter intill dess ett år förflutit från det uppsägning deraf från någondera sidan skett, af enskild person sysselsättas med stenhuggeriarbete, varande utrymmet för denna arbetsstyrka, som är inlogerad i bostäder, hvilka af entrepenören tillhandahållas, beräknadt för högst 450 man, och dels vid kalkstensbrottet å Borghamn, der fortfarande lär kunna påräknas användning för en styrka af ungefärligen 140 man.

Deremot och då fästningsarbetena i Stockholms skärgård ej längre lemnade tillfälle till sysselsättning för mera än ett mindre antal försvarslöse, och då antagligt anbud för desammas öfvertagande i arbete hos enskilde icke kunnat erhållas, har genom Nädigt bref den 22 September 1876 förklarats, att för brott icke straffade försvarslöse tillsvidare skola, i den mån tillfälle till sysselsättning för dem vid Vaxholm icke finnes att tillgå, fullgöra det ådömda arbetet i enrum å läns- och kronocellfängelserna, med iakttagande deraf att, der arbetet verkställles i enrum, en tredjedel af arbetstiden afdrages. Från och med år 1877 hafva derefter vid fortifikationsarbetena å Rindö sysselsatts allenast de af Öfverståthållare-Embete till allmänt arbete dömda icke straffade försvarslöse till antal af år 1877, 226, år 1878, 209, år 1879, 182, år 1880, 188 och år 1881, 152 — hvaremot i länsfängelserna och kronohäkterna under enahanda behandling som tillkommit brottslingar hållits förvarade år 1877, 213, år 1878, 143, år 1879, 155, år 1880, 172 och år 1881 ett vexlande antal af 60 till 170 man om dagen.

Försvarslösa straffade qvinnor hafva allt efter de olika län, inom hvilka de blifvit för bristande försvar dömda, intill senare åren försändts till Norrmalm, Norrköping eller Göteborg, men sändas numera allenast till Norrmalm, der de i särskild afdelning inom straff- och arbetsfängelset hållas tillsammans med sådana för brott icke straffade försvarslösa qvinnor, hvilka för itereradt lösdrifveri blifvit till allmänt arbete dömda. För första gången till sådant arbete dömda, icke straffade qvinnor hafva åter allt sedan år 1853 aftjenat arbetet i läns- och kronohäkterna.

I afseende å mindre arbetsföra försvarslösa manspersoner förordnades dels år 1842 att sådane, så vidt de voro för brott straffade, skulle kvarstadna vid eller försändas till korrektionsinrättningarna i Malmö och å Långholmen, och dels år 1853 att ostraffade försvarslöse borde, derest inom orten funnes för län eller större del deraf inrättad, under offentlig tillsyn stäld arbetsanstalt, der förrätta det ådömda arbetet, men, om sådan icke funnes, hållas i fängelse å kronohäkte att förrätta det arbete, som der kunde vara att tillgå; men att, om personen åter dömdes för försvarslöshet, skulle arbetet verkställas vid arbetsinrättning inom orten eller ock vid allmän arbetsanstalt. Som någon så beskaffad arbetsinrättning för viss ort icke funnits annorstädes än i Stockholm, hafva endast de af Öfverståthållare-Embetet till allmänt arbete dömda mindre arbetsföra, icke straffade försvarslöse kunnat i sådan inrättning intagas, hvaremot de öfrige hållits förvarade i läns- och kronohäktena. Genom Kongl. Brevet den 17 Augusti 1877 har dock förordnats, att mindre arbetsföra försvarslöse skulle, efter beskaffenheten af förut straffade eller ostraffade, hållas till arbete bland den klass försvarslöse, hvartill de hörde, och har genom detta stadgande den förra sammanblandningen af försvarslöse och straffade vid straff- och arbetsfängelserna i Malmö och å Långholmen upphört.

Genom Kongl. Brefven den 30 Oktober 1845, den 17 Oktober 1846 och den 16 Oktober 1850 hade det medgifvits frigifna kronoarbetskarlar att i mån af utrymme få ingå såsom frivillige vid kronoarbetskåren, dervid arbetstiden vid inträdet i kåren skulle, efter personens egen önskan, bestämmas till visst antal månader, dock icke till mindre än tolf och icke till mera än tjugofyra, och hade jemväl sådane försvarslöse, hvilka fått sig förelagdt att vid äfventyr af allmänt arbete förskaffa sig laga försvar, blifvit på egen begäran emottagne vid straff- och arbetsfängelserna i Malmö och å Långholmen. Af detta medgifvande hade tidtals nära 600 individer begagnat sig och antalet af frivillige hade sällan sjunkit under 300. Då det emellertid visade sig att samma personer år efter år såsom frivillige vid fångvårdsanstalterna kvarstadnat eller att från anstalterna afgångne frivillige efter några få dagar dit återvändt, sedan de i lättja förslösat den inom anstalten besparade arbetsförtjensten, lät Kongl. Fångvårdsstyrelsen genom cirkulär den 12 Maj 1871 tillkännagifva, att frivillige derefter icke utan i undantagsfall komme att vid fångvårdsinrättningarna emottagas; och har till följd af denna åtgärd mängden af så kallade frivillige minskats så att antalet deraf sedan 1872 i medeltal utgjort allenast 18 om året.

I det betänkande, som den 5 December 1870 afgafs af de för utarbetande af förslag till ny fattigvårdsförordning utsedde komiterade, hafva desse komiterade, med hufvudsakligt biträdande af de uti 1837 års fattigvårdskomités utlåtande uttalade åsikter, förordat dels frivilliga arbetsanstalters inrättande inom kommunerna och genom dessas försorg och dels upprättande af tvångsarbetsanstalter på statens bekostnad. Bemälda komiterade hafva anført, att, om man ville att de frivilliga arbetsanstalterna skulle utan utgift för staten komma till stånd, hvarigenom måhända staten besparades mången framtida fångvårdskostnad, kunde de särskilda samhällena icke skäligen betungas med kostnader för inrättandet af tvångsarbetsanstalter, och

då staten genom lag bestämde allmänt arbete såsom straffpåföljd för försvarslöse personer, betlare med flera, tillkomme det ock staten att vidtaga sådana åtgärder att arbetet kunde på lämpligt sätt verkställas och således äfven att, likasom i fråga om hvarje annan straffanstalt, bekosta inrättandet, underhållet och förvaltningen af de tvångsarbetsanstalter i riket, som kunde anses erforderliga. I fråga åter om det nödiga antalet af dylika, från fängelserna helt och hållet fristående tvångsarbetsanstalter ansågs, att sådan anstalt icke inom hvarje län vore af behovet påkallad, men att det vore önskligt att inom skilda större delar af riket anordnades lämpligt antal tvångsarbetsanstalter, afsedda att till arbete emottaga inom vissa orter dertill dömda personer.

Kongl. Fångvårdsstyrelsen har uti sitt underdåniga utlåtande af den 26 Augusti 1879 framhållit såsom en hufvudgrund för en ny lagstiftning angående lösdrivvare, "att denna lagstiftning gjordes sådan att kommunen och dess medlemmar, hvilka allena vore i tillfälle att egna tillsyn och bereda vård åt det uppväxande släktet och hindra individer från skadliga vanor och förfall, funne sig af egen fördel manade att fullgöra hvad på dem ankomme och icke åt dem inrymde tillfälle att från sig på staten hvälfva tungan af egen efterlåtenhet." Af de förhandlingar, som i Kongl. Fångvårdsstyrelsen föregått nämnda utlåtande, hafva komiterade inhemtat, att till stöd för denna grundsats anförts, att med anledning deraf att staten allena bekostade både forsling och underhåll äfven för de till allmänt arbete dömda försvarslöse, hvilka icke förut undergått bestraffning för brott men för kommunerna vore besvärliga eller misshaglige, skulle dessa ej haft annat bemödande än att fortast möjligt blifva dem qvitt medelst anmälan till behandling såsom försvarslöse; att till förhindrande af dylikt förfarande vore nödigt att kommunerna i viss mån komme att vidkännas kostnaden för de för betleri och olofligt kringstrykande till allmänt arbete dömda samt att, om kronan anskaffade sjelfva jordlägenheten med erforderlige byggnader för tvångsarbetsanstalten samt antoge och aflönade de tjenstemän, som omhänderhade förvaltningen och redovisningen för fångarnes arbeten med inkomster och utgifter, borde kostnaderna för den omedelbara tillsynen öfver hjonerna, deras föda och klädnad, underhåll af byggnader med mera till den del deraf, som ej betäcktes af jordens afkastning och inkomsten af hjonens arbete, ersättas af kommunen efter dagkostnad i mån en hvar af dem under året haft individer vid anstalten intagne; och hafva jemväl äberopats förhållandena i Danmark, der numera hvarje amt skulle ega sin tvångsarbetsanstalt, i hvilken tredskande, försupna och liknöjde fattige insattes på vederbörande kommuns räkning, en anordning som skulle utöfvat en utomordentligt gagnelig och afskräckande inverkan så väl på lösdrivvare som på kommunerna.

I sammanhang med hvad sålunda blifvit återgifvet, anse komiterade sig jemväl böra upplysa, att Kongl. Maj:t uti nådig proposition till Rikets Ständer af den 7 November 1853, hvarigenom äskats anslag af allmänna medel för anläggande af minst en arbetsanstalt i hvarje af rikets län äfvensom Stockholm för emottagande af, till tvångsarbete dömda, icke straffade försvarslösa kvinnor och mindre arbetsföra personer, tillika föreslagit att, till betäckande af kostnaderna vid sådan arbetsanstalt för

arbetshjonens underhåll, den socken eller stad, dit ett arbetshjon hörde, skulle vara förpligtad att lemna ett bidrag af minst fyra skillingar och högst åtta skillingar banko för hvar dag hjonen å arbetsanstalten vistades, samt att öfriga nödiga kostnader skulle fördelas å kommunerna att utgå efter enahanda grund, som för bidrag till fattigvården vore bestämd, men att Rikets Ständer funnit sig af finansiela skäl icke kunna bevilja det begärda anslaget, i följd hvaraf förslaget förfallit.

Nu, hvad först angår den för lagstiftningen viktiga frågan om och i hvad mån staten eller kommunen skall bekosta anläggning eller underhåll af tvångsarbetsanstalt för lösdrivare, så torde komiterade till en början få fästa uppmärksamheten derå att, såsom af den nyss lemnade redogörelsen framgår, det icke blifvit ifrågasatt att kommunen skulle deltaga i kostnaden för anstalt afsedd för sådan lösdrivare, som för brott undergått bestraffning. Anledningen härtill kan icke vara annan än den graduella skillnad i vådlighet för den allmänna säkerheten, som ansetts förefinnas mellan dessa lösdrivare och andra för brott icke straffade lösdrivare, och då komiterade dela uppfattningen att staten bör på sin bekostnad föranstalta om verkställighet af det tvångsarbete, som blifvit ådömdt straffade lösdrivare, läser den nu uppställda frågan få fattas såsom gällande endast tvångsarbetsanstalt för icke straffade lösdrivare.

Likaledes, och då med inrättandet af tvångsarbetsanstalter för sistnämnda klass af lösdrivare äfven åsyftas att bereda trygghet för upprätthållande af allmän ordning och säkerhet, hvilka om än i mindre grad af dessa lösdrivare hotas, kunna komiterade icke finna annat än att staten bör bekosta anläggningen af sådana anstalter, och det föreligger icke heller något förslag att kommunen skulle bestrida eller deltaga i kostnaden för dylik anläggning. Det är allenast kostnaden för arbetsfångarnes underhåll, som ansetts böra i viss mån drabba kommunen.

Utan att vilja ingå i bedömandet af huruvida landets kommuner och särskildt dess större städer, hvilka måhända gjort mest för ordnandet af folkskoleväsende och fattigvård, kunna med skäl förevisas att eftersätta omsorgen om den uppväxande ungdomen, eller om någorstädes visat sig en afsigt hos kommunen att från sig på staten kasta omvårdnaden om förfallna individer, kunna komiterade dock icke neka, att det vore önskligt om den kommun, som i nämnda hänseenden gjorde sig skyldig till försummelse, kunde drabbas af en påföljd, hvari låge en kraftig maning till ett bättre iakttagande af sina pligter gent emot kommunens barn och förfallna medlemmar.

Huru en dylik påföljd skulle rättvist träffa den skyldige kommunen, hafva dock komiterade förgäfvos sökt utgrunda.

Att, såsom Kongl. Fångvårdsstyrelsen föreslagit, stadga att den kommun, hvilken lösdrivaren tillhörde, skulle till en viss del bestrida kostnaden för lösdrivarens underhåll å anstalten, befara komiterade icke kunna annat än leda till ett allmänt missnöje genom den obillighet, som i många fall deraf skulle uppkomma.

Om, på sätt komiterade i öfverensstämmelse med nu gällande stadgande hemställt, lösdrivaren ansåges ega sin hemort, der han senast varit eller bort vara mantalsskrifven, skulle nemligen kanske i de flesta fall inträffa att den kommun, som komme att drabbas af omkostnaderna, icke varit i tillfälle att vårda lösdrivaren i

hans ungdom och förhindra hans förfall i de laster, hvilka varit hos honom rådande redan vid hans inflyttning i kommunen. Af komiterades vid detta betänkande fogade statistiska tabell n:o 4 angående de under år 1881 för försvarslöshet och betalande häktade och till allmänt arbete dömda personer framgår, att af ett antal 3,122 å landet födde försvarslöse endast 1,523, eller således mindre än hälften, voro vid häktandet fortfarande å landet kyrkoskrifne, under det åter 3,744 försvarslöse varit vid häktandet kyrkoskrifne i städerna, men allenast 2,029 varit derstädes födde; att i Stockholm 2,167 lösdrivvare varit kyrkoskrifne, men endast 741 derstädes födde, och att i Göteborg varit kyrkoskrifne 505 lösdrivvare men derstädes födde allenast 261. Dessa siffror bestyrka den allmänna iakttagelsen, att städernas befolkning ökas genom inflyttningar från landsorten, och att synnerligast de större städerna draga till sig ett stort antal individer, hvilka antingen äro eller blifva lösdrivvare. Då en kommun icke eger rätt att hindra inflyttning af personer, äfven om de äro kände för lättja samt oordentligt och vanartigt lefnadssätt, skulle, utan att kommunen på något sätt kan sägas hafva förskylt det, sådana förfallna personer komma att ådraga kommunen dryga kostnader genom den behandling, hvarför de såsom lösdrivvare från statens sida blifva föremål. För denna obilliga tunga skulle visserligen städerna i främsta rummet vara utsatta, men äfven landskommunerna skulle icke undgå att träffas deraf. Af primäruppgifterna till nyss återopade tabell inhemtas att af 1,437 landskommuner, hvilka utgjort födelse- eller kyrkoskrifningsort för de under år 1881 häktade och till allmänt arbete dömda betlare och försvarslöse, allenast 161 kommuner haft ett lika antal inom kommunen födde och inom densamma vid häktningen kyrkoskrifne betlare och försvarslöse, hvaremot inom alla öfrige 1,276 kommuner antalet vexlat mellan än flere födde än kyrkoskrifne och än tvärtom, ett bevis på den synnerliga rörlighet i fråga om in- och utflyttningar, som utmärker ifrågavarande personal. Då med visshet kan antagas att färre än halfva antalet af dömda lösdrivvare skulle vid häktandet befinnas tillhöra den kommun, der lösdrivvaren blifvit född och tillbragt sin ungdom, och då kommunen saknar all utväg att förhindra ett fortsatt lösdritveri, utan lösdrivvaren strax efter det han från tvångsarbetsanstalt frigifvits kan åter lemna sin hemort och börja ett förnyadt kringstrykande, skulle utan tvifvel mången kommun finna det hårdt och orättvist att betungas med kostnader för underhåll å tvångsarbetsanstalt af en lösdrivvare, hvilken törhända några veckor efter första mantalsskrifningen blifvit med lösdritveri beträdd och hvars förfall och fortsatta lösdritveri ingalunda kunna läggas kommunen till last. Skyldigheten att bekosta arbetsföra lösdrivvares underhåll skulle dessutom stå i uppenbar strid med den nu varande fattigvårdsförordningens grundsats om den obligatoriska försörjningens inskränkning till minderårige, sjuke och ålderstigne, på samma gång den skulle öppna en ny följd af tvister kommunerna emellan om underhållsskyldigheten.

Lika litet synes rättvisa och billighet uppnås om det, till exempel, bestämdes att den kommun, hvori lösdrivvaren vore född, skulle bestrida underhållskostnaden å tvångsarbetsanstalten. I våra dagar, då till följd af lättade samfärdsmedel folk allt mer drages från hemmet för att söka nya förvärfskällor, och i vårt vidsträckta land,

der af gammalt från vissa fattigare trakter en utflyttning pågått för sökande af arbete och försörjning, som inom födelseorten icke stå att vinna, äro de fall icke få, der under familjens kortvariga uppehåll i en kommun barn blifvit födda och sedermera åtföljt föräldrarne till annan kommun för att kanske, efter ett lika kort uppehåll derstädes, jemte den än mer ökade familjen flytta till ytterligare en tredje eller fjerde kommun. Under sådana förhållanden måste banden emellan individerna och födelseorten vara slappa nog, och det skulle säkerligen kännas för en kommun synnerligen hårdt att drabbas af en dryg kostnad för en person, som kanske för tjugo eller tretio år sedan blifvit född inom kommunen men derstädes sedan spädate barna-åren icke vistats och på hvars uppfostran kommunen omöjligen kunnat öfva inflytande. Att dessutom ega en särskild grund för ifrågavarande underhållsskyldighet och en annan för bestämmande af hemortsrätten i fattigvårdshänseende, skulle kunna föranleda betänkliga förvecklingar mellan de olika bestämningsgrunderna, då en person skulle ega hemortsrätt inom *ett* samhälle men ett annat skulle vara pligtigt att vårda sig om att han icke till lösdrifvare förfaller, och då till exempel lösdrifvaren för fattigvård, lemnad åt familjen, stode under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde i det samhälle, der han egde hemortsrätt, men för godtgörande af kostnaden för sitt eget underhåll i tvångsarbetsanstalt vore skyldig att arbeta åt födelsekommunen. Någon ändring af nu gällande grund för hemortsrätten i fattigvårdshänseende sakna så mycket mer komiterade anledning att ifrågasätta, som denna grund så nyligen blifvit på de af senaste fattigvårdskomité anförda, öfvertygande skäl fastställd.

Synnerlig ledning för frågans bedömande synes icke heller vara att henta från förhållandena i Danmark. Före 1860, då den nu gällande danska lösdrifverilagen utkom, utgjorde de till fängelse dömda lösdrifvarne och betlarne omkring fem procent af de danska straffanstalternas befolkning, och utstods fängelsestraffet i statens tukt- och förbättringshus. Lösdrifvare voro för förnyadt lösdrifveri och betleri underkastade ända till 8—10 års fängelsestraff, och i straffanstalterna funnos många lösdrifvare af den ålder och bräcklighet att de förklarades vara långt mera passande till hjon i ett fattighus än att hållas i en kostsam straffanstalt. I medeltal för de näst föregående fem åren utgjordes åttiotvå procent af lösdrifvare öfver 30 års ålder och nära en fjerdedel af sådana som hunnit öfver 50 år. Straffet för lösdrifveri förändrades genom nämnda lag till fängelse vid vatten och bröd, hvilket straff aftjenas i de kommunala arresthusen — der för öfrigt samtliga fängelsestraff, med undantag af statsfängelse, numera uttjenas äfvensom alla ransakningsfångar hållas häktade — eller ock till motsvarande tvångsarbete, och lemnades justitieministeriet öppet att bestämma hvilka kommunala fattig- och arbetshus, och af dem företrädesvis amtsfattighus skulle kunna såsom tvångsarbetshus anses och för hvilka jurisdiktioner de skulle användas. Såsom sådana tvångsarbetsanstalter voro år 1881 förklarade nio amtsfattighus, hvilka underhållas af amtsrepartitionsfonden, dertill bidrag från kommunerna ingå utan att dock särskild debitering å någon kommun för denne tillhörige, å tvångsarbetshuset insatte lösdrifvare eger rum. Af amtsrepartitionsfonden bestridas nemligen åtskilliga andra utgifter såsom för arresthusen, för allmänna vägars och broars

anläggning och underhåll, för skolväsendet, hospitals- och sundhetsväsendet, lagskipningen med mera, och till fondens uppehållande utgöras bidrag af hela amtet efter "Hartkorn" (det värde af en egendoms afkastning som motsvarar en tunna hartkorn) eller annan grund. Någon påtryckning å de särskilda sockenkommunerna att egna sorgfälligare vård om den kommunen tillhörande ungdom eller de inom kommunen skrifne lösdrifvare synes derföre genom ofvan anmärkta lagförändring icke i annan mån kunna vara vunnen, än att utan tvifvel amtet bättre än staten är i tillfälle att uti ifrågakvarande hänseenden öfva kontroll öfver sockenkommunen. Deremot lär det inom Danmark minskade antalet lösdrifvare och betlare kunna tillskrivas den strängare uppsigt, som numera särskildt genom det ridande gendarmeri, som inom flera amt inrättats, hålles öfver dem, och som i ett tätt befolkadt land är både nödig och möjlig att utöfva, hvarförutom det danska folklynet och den mera jemnt utbredda välmågan torde till sådan minskning bidra. I hvad mån minskningen skett är för öfrigt svårt att utreda, då någon officiel statistik icke föres öfver de i arrest- och tvångsarbetshusen förvarade, genom dom eller resolution till tvångsarbete dömda lösdrifvare. Den väsendtliga skiljaktighet, som här och i Danmark råder i uppfattningen om en kommuns skyldighet att vårda sig om en arbetslös person, försvårar ock i hög grad all jemförelse mellan de båda landen uti förevarande hänseende.

Att hos oss ålägga länen, såsom sådane, skyldighet att ansvara för ifrågakvarande lösdrifvares bestraffning har synts komiterade betänkligt, då, på grund af förut anmärkta tillströmning af lösdrifvare till de större städerna, Stockholms stad samt Göteborgs och några få andra län skulle oskäligt derigenom betungas, under det många af de öfriga länen icke ega ett så stort antal icke straffade lösdrifvare att ens någon fristående tvångsarbetsinrättning kan för dem ifrågasättas. Emot antagandet af länsindelningen såsom grund för bestämmande af skyldigheten att underhålla lösdrifvare å tvångsarbetsanstalt gälla för öfrigt samma skäl som nyss blifvit anförda emot sockenkommuns eller stads förpligtande till enahanda skyldighet.

Fördelarne af att ega tvångsarbetshus i de särskilda länen och i de större stadskommunerna äro dock synnerligen beaktansvärda. Långa fångtransporter undvekas; arbetsfångarne egde lättare utväg att vid afgang från anstalten vinna tjänst och anställning i sin hemort än i en derifrån aflägsen trakt; de skulle icke genom intagandet å arbetsanstalten alltför långt skiljas från hemorten och derigenom möjligen försättas på en kringstrykande fot och för kommunerna kunde tillfälle beredas att öfvervaka ej mindre att tvångsarbetet ändamålsenligt ordnades än äfven att kommun tillhölles att taga behörig vård om sådan lösdrifvare, som deraf vore i behof.

En utväg att få tvångsarbetshus inom länen till stånd kunde vinnas, om länen upprättade frivilliga arbetshus och i dessa inrymdes en afdelning, innehållande ett efter behovet afpassadt antal celler jemte arbetssalar, att tjena till tvångsarbetsanstalt för länet.

Behovet af frivilliga länsarbetshus för ett rätt handhavande af fattigvården inom länet har flera gånger, såsom ock delvis här ofvan blifvit nämnt, framhållits, och frågan om inrättande af sådane arbetshus har äfven utgjort föremål för lands-

tingens pröfning inom icke mindre än tolf särskilda län, eller Stockholms, Upsala, Södermanlands, Vestmanlands, Jönköpings, Kalmar, Hallands, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Vermlands, Gefleborgs och Stora Kopparbergs län. Frågan har dock dels af några landsting till obestämd framtid uppskjutits, dels fått förfalla och dels, såsom i Upsala län, förklarats hvilande under det medel för ändamålet årligen afsättas. En ofta nog nu saknad utväg för länets särskilda fattigvårdssamhällen att kunna på ett eftertryckligt sätt till arbete hålla dem, hvilka genom lättja och liknöjdhet ådragit sin familj sådan nöd att fattigvård måst lemnas, skulle derigenom beredas och möjligen skulle ock, såsom jemväl blifvit vid riksdagen föreslaget, i en särskild afdelning af arbetshuset kunna från kommunerna emottagas dessa obotligt sjuka fattighjon, hvilka nu ofta sakna all nödig vård. Dagkostnaden för dessa och nyssbemälda under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde stående arbetsföra hjonen kunde på grund af arbetshusets räkenskåper årligen af landstinget bestämmas och af kommunerna erläggas. För de af Konungens Befallningshafvande till tvångsarbete dömda, på arbetshuset intagne lösdrivare, borde åter länen undfå godtgörelse af allmänna medel, antingen lösdrivaren tillhörde länet eller icke.

Då tvångsarbetsanstalten är till för verkställigheten af den näpst, hvarmed staten till förekommande af brott och till förhindrande af den allmänna ordningens störande belägger vissa polisförseelser, och då sålunda tvångsarbetsanstalten tjenar icke ett kommunalt intresse utan ett statsändamål, bör nemligen, efter komiterades mening, kostnaden för dömda lösdrivares underhåll å länets tvångsarbetsanstalt af staten länet återgäldas. På samma grund synes det komiterade jemväl vara billigt att länen finge åtnjuta statsbidrag för uppförande af tvångsarbetshus, utan hvilket bidrag frågan om länsarbetshus, efter hvad erfarenheten visat, näppeligen lär komma att bringas till verkställighet.

Då emellertid tillfälle till inredande af tvångsarbetsafdelning i ett kommunalt frivilligt arbetshus för närvarande i de flesta länen saknas och då länen genom något lagstadgande svårligen kunna förpligtas att om upprättande af arbetshus gå i författning, blir nödigt att staten tills vidare i egna inrättningar för tvångsarbetets verkställande emottager icke blott de för brott straffade utan jemväl de ostraffade lösdrivarne.

I afseende å det förra slaget af lösdrivare eller de för brott straffade synes, enligt hvad dels af de komiterade till handa komna handlingar kunnat inhemtas och dels Kongl. Fångvårdsstyrelsen på komiterades anmodan upplyst, tillfälle vara beredt att fortfarande använda de mest vådliga manspersonerna vid anstalten å Tjurkö och de till mogen ålder komna, som lemna hopp om förbättring, vid Borghamn, dervid dock nattceller borde, om möjligt, för samtliga arbetsfångarne vid dessa tvenne ställen inredas.

För brott straffade qvinnor skulle intagas i särskild afdelning vid straff- och arbetsfängelset å Norrmalm.

För sådana för brott straffade manspersoner, hvilka icke uppnått 20 till 22 års ålder, borde en särskild anstalt inrättas; och lär lämplig lokal därför finnas vid Nya Varfvet invid Göteborg.

Hvad beträffar för brott icke straffade qvinnor skall för deras emottagande straff-fängelset vid Göteborg kunna åtminstone i en nära framtid vara att påräkna.

Deremot lär inom kort, i anseende till avslutade fortifikationsarbeten, komma att upphöra den hittills begagnade utvägen att å Rindö använda de af Öfverståthållare-Embetet till allmänt arbete dömda icke straffade lösdrivare, och dessa skulle då, i likhet med hvad för öfrige ostraffade lösdrivare af mankønet redan nu eger rum, fullgöra det ådömda tvångsarbetet i enrum i läns- eller kronohäkte. En dylik lika behandling af en för brott aldrig straffad lösdrivare och af en sakfäld brottsling är att i hög grad beklaga och kan endast försvaras såsom en provisorisk, af nödtvång framkallad åtgärd. Icke såsom om denna behandling skulle i och för sig vara svårare än hvad den lättjefulle och vanartige förtjent — ty i cellen lemnas den late fritt att arbeta efter behag eller att sofvande tillbringa den del af dagen som icke af måltider och vandring på fånggården upptages — men för lösdrivaren likasom för allmänheten måste det förefalla underligt att staten har samma straff för lättjan som för brottet, en likhet som möjligen kan verka derhän att gränsen emellan båda lättare öfverträdes.

För att undvika vidare användning af statens straffanstalter för verkställighet af tvångsarbete, som blifvit för lösdriveri ådömdt, måste, derest kommunala tvångsarbetsinrättningar icke kunna bringas till stånd, för särskilda distrikt af landet genom statens försorg och på dess bekostnad anordnas tvångsarbetsanstalter för lösdrivare. I sådant hänseende anse komiterade tillfyllest om *en* dylik anstalt vore att tillgå för Stockholms stad och län jemte öfriga länen kring Mälaren, *en* för Göteborgs och Bohus län, Vermlands, Hallands och Vestgöta länen, *en* för de båda Skånska länen, Småländska länen, äfvensom Blekinge och Östergötlands län samt *en* anstalt för Stora Kopparbergs län och de Norrländska länen.

Skulle emellertid den förändrade lagstiftning angående lösdriveri, Kongl. Maj:t kan finna skäl gilla och antaga, anses böra träda i verkställighet, innan vare sig kommunala eller af staten inrättade tvångsarbetsanstalter hunnit komma till stånd, erfordras en anordning, hvarigenom tvångsarbetet kan af de för brott icke straffade lösdrivare fullgöras annorledes än i länscellfängelserna. För sådant ändamål torde tillfälle böra beredas att fortfarande å Rindö till tvångsarbete hålla de af Öfverståthållare-Embetet dömda ostraffade lösdrivare. För öfriga lösdrivare af ifrågavarande slag kräfvdes åter en ny tvångsarbetsanstalt. Kongl. Fångvårdsstyrelsen har, på komiterades förfrågan, upplyst, att af de under styrelsens förvaltning ställda inrättningar icke någon annan skulle till förvar af ifrågavarande lösdrivare kunna disponeras, än det nyligen indragna straff-fängelset i Varberg, deri, utom i en cellbyggnad med 32 celler, kunde i gemensamma lokaler inrymmas 300 fångar. Såsom en mellertidig anordning hemställa komiterade, att nämnda straffanstalt, efter det den blifvit försedd med nattceller till erforderligt antal, måtte tills vidare användas såsom tvångsarbetsanstalt för icke straffade lösdrivare af mankøn, dervid vore önskligt om en särskild fristående afdelning af anstalten förbehölles ostraffade lösdrivare under 20 till 22 års ålder.

Hvad vidare beträffar ordnandet af sjelfva arbetet, bör i främsta rummet tillses att detsamma blifver ett verkligt *tvångsarbete* och således utmärkes af ett strängt och oftergiftigt tvång till arbete. Visserligen får staten icke underlåta att söka bereda den till sådant arbete dömdes sedliga förbättring genom moraliskt och religiöst inflytande, men framför allt bör sjelfva arbetet genom dess stränga och tunga beskaffenhet likasom ock hela lefnadsordningen i öfrigt under arbetstiden tjena att hos den oordentlige och vanartige injaga fruktan för dylikt arbete och förmå honom till ansträngning för undvikande af att åter varda för sådant utsatt. Det är kanske företrädesvis genom sådan fruktan som sedlig förbättring skall kunna hos den fullväxte lösdrifvaren framkallas, under det åter i fråga om unga lösdrifvare bemödandet bör gå ut på att genom uppfostran godtgöra hvad i sådant hänseende försumrats.

Komiterade befara att under den lagstiftning, som utgått från försvarslöshetsbegreppet, mycken oklar uppfattning af det allmänna arbetets art och villkoren för dess rätta tillämpning egt rum. Å ena sidan har man betraktat den allmänna arbetsanstalten snart sagdt som en asyl för utsväfvande och förfallna lättingar eller för sådana, hvilka till följd af föregången brottslighet eller såsom kände för våldsamt och oordentligt sinne icke förmått skaffa sig laga försvar, dervid man lemnat dem, som förmått och velat arbeta, tillfälle att genom arbete förtjena jemförelsevis högst anseeliga belopp, under det den late visserligen icke lemnats i sysslolöshet men ansetts nog straffad för sin bristande arbetsvillighet genom den uteblifna eller lägre arbetsförtjensten, och dervid i öfrigt anordningarne varit sådana, att frivillige i mängd anmält sig till inträde. Å andra sidan har man icke tvekat att i samma anstalt och på enahanda sätt behandla brottslingen och den försvarslöse.

Tvångsarbetsanstalten bör, efter komiterades åsigt, med afseende å dess inre anordning vara skiljaktig icke mindre från det frivilliga arbetshuset än från straffanstalten. Med lemnad större frihet än för straff-fångar ifrågakommer, bör dock tvångsarbetsfångens arbete såväl i anstalten som i det fria ständigt öfvervakas. Hvarje sådan fånge, som icke af sjukdom är derifrån hindrad, bör under halfva dygnet hållas till tråget arbete med åliggande att dagligen eller för vecka fullgöra ett visst honom föresatt och efter hans större eller mindre arbetsförmåga lämpadt pensum — något som måste gälla äfven för arbete i det fria — vid påföljd att för uraktlåtenhet häraf lida inskränkning under påföljande dag eller vecka i föda eller bekvämlighet i fråga om sängkläder eller annat. Till uppmuntran i arbetet skulle visserligen någon godtgörelse för öfverarbete kunna honom medgifvas, men borde denna ställas synnerligen låg. Under måltider, fritider från arbetet och natten skulle fången hållas i cell, och borde i allt strängt tukt och regelbunden ordning inom anstalten handhafvas.

Såsom komiterade redan framhållit, böra de för brott straffade hållas afskilda från förut icke straffade lösdrifvare; de som flera gånger undergått bestraffning för vanfrejdande brott skiljas från de mindre brottslige; personer af olika kön i skilda anstalter förvaras samt fångar under 20 till 22 års ålder upptagas i särskilda anstalter för den behandling deras ungdom och för intryck emottagliga sinne kräfva.

Genom det föreslagna öfvergångsstadgandet hafva komiterade sökt förekomma, att sådana, för vanfrejdande brott straffade personer, hvilka, då författningen träder i kraft, undergå eller nyligen undergått allmänt arbete och inom två år efter frigifvandet göra sig skyldiga till lösdrifveri, skulle fritagas från den polisuppsigt, som enligt förslaget ansetts nödig för lösdrifvare, som äro förlustige medborgerligt förtroende, hvarjemte komiterade, i fråga om samtliga öfrige försvarslöse under enahanda förhållanden, likställt det dem ådömda allmänna arbete med en dessa försvarslöse vid frigifningen meddelad första varning.

Slutligen få komiterade, med tillkännagifvande att komiterade förutsatt, att särskilda föreskrifter om vissa meddelanden angående lösdrifvare till Polisunderrättelser från föreståndare för tvångsarbetsanstalt skulle komma att i administrativ väg utfärdas, åberopa dels, såsom förtydligande den ifrågasatta behandlingen af lösdrifvare, vidfogade formulär till besked, förhørsprotokoll och andra handlingar, för uppsättning hvaraf tryckta blanketter lämpligen synas böra till polistjenstemännen utdelas, och dels bilagda statistiska tabeller, hvartill material hemtats för åren före 1881 ur Kongl. Fångvårdsstyrelsens embetsberättelser och för året 1881 från uppgifter, hvilka på komiterades begäran blifvit från rikets fångvårdsanstalter infordrade.

B) Förordning angående utländingar, hvilka här i riket såsom lösdrivvare anträffas.

Genom konventionen med Ryssland af $\frac{27}{15}$ December 1860 har aftal med nämnda stat blifvit träffadt om återsändande till fäderneslandet af alla lösdrivvare och tiggare, hvilka, födde i Ryssland eller Finland eller derstädes naturaliserade, begifvit sig till Sverige eller Norge och der af myndigheterna anhållas. På grund af denna konvention återsändes hvarje år ett icke obetydligt antal finnar och ryssar, hvilka i de norrländska provinserna eller i Stockholm och öfriga kuststäder vid Östersjön icke sällan anträffas såsom lösdrivvare. Då konventioner med andra länder om ömsesidigt öfversändande af lösdrivvare och tiggare icke finnas afslutna, men det alltjemt visat sig, att ett icke ringa antal utländingar äfven från andra länder än Ryssland och Finland årligen såsom lösdrivvare här i landet anhållas, torde någon åtgärd jemväl i afseende å dessa böra vidtagas.

Danmark har genom lagen af den 15 Maj 1875 utan föregångna konventioner förbjudit utländingar att uppehålla sig i landet, så vidt de vilja söka sin utkomst under kringvandrande; och alla sådana personer liksom ock öfriga utländingar, hvilka icke i Danmark ega försörjningsrätt och befinnas utan medel till sitt uppehälle, varda genast ur landet utsända eller utvisade. Genom Plakat af den 19 April 1805 äfven som lag af den 27 Maj 1854 är i Norge stadgadt, att hvarje från straffanstalterna lösgifven utlänning, hvilken förut icke i tre år stadigt uppehållit sig i landet och der haft loflig försörjningsutväg, skall genom polismyndighetens försorg föras ut ur riket och, om han åter infinner sig i landet, straffas med fängelse och ånyo bortsändas.

Af danska undersåtar voro under år 1881 här i landet såsom lösdrivvare häktade 40 personer och de flesta af dem blefvo antagligen till Danmark genom Konungens Befallninghafvandes i Malmöhus län försorg öfversända. Men då någon grund i lagstiftningen för dylik åtgärd torde böra finnas; då flera främmande länders lagstiftningar utgå från det antagande, att hvarje stat har rätt att från landets område utvisa utländingar, hvilka såsom lösdrivvare inom landet anträffas, och då den inhemska lösdrivverilagstiftningen icke kan emot utländsk lösdrivvare tillämpas, samt denne således skulle, om han finge i landet kvarstadna, undgå den behandling, som lagen stadgat för den inhemske lösdrivvaren och som för den utländske vore än mera nödig, anse komiterade, att en författning i det syfte komiterades förslag angifver är behöflig, samt att, för den händelse den ifrågasatta författningen skulle befinnas icke vara å norske undersåtar tillämplig, föreskrifter jemväl för sådan tillämplighet böra meddelas.

C) Ändringar i Fattigvårdsförordningen.

Fattigvårdsförordningens 40, 41 och 42 §§ stadga, att den, som efter fylda femton år betlar utan att vara i den nödställda belägenhet att fattigvård enligt 1 § erfordras, må, om han förut är beträdd med betlande eller af omständigheterna ådagaläggas, att han stryker omkring för att öfva betlande, af tillsyningsman anhållas och genom krono- eller stadsbetjentes försorg afföras till Konungens Befallningshafvande, som eger ålägga betlaren allmänt arbete från och med en till och med sex månader.

Den behandling, som enligt dessa paragrafer kan drabba betlaren, är i vissa hänseenden strängare än den som för försvarslöse är föreskrifven eller af komiterade blifvit för lösdrivvare ifrågasatt, på samma gång bestämmelserna visat sig vara svåra att tillämpa. Den kringstrykande betlaren skulle, äfven om han egde god frejd, kunna, första gången han anträffas, genast dömas till allmänt arbete, under det att den försvarslöse, som är förlustig medborgerligt förtroende, icke kan dömas till sådant arbete utan att först hafva erhållit föreläggande att inom viss tid skaffa sig laga försvar, samt den för brott icke straffade försvarslöse skall tvenne gånger varnas innan han kan drabbas af berörda påföljd. Enligt komiterades förslag skulle lösdrivvaren först då han tredje gången beträdes med lösdrifveri kunna häktas och dömas till tvångsarbete och äfven den till polisuppsigt förfallne lösdrivvaren måste varnas en gång innan tvångsarbete kan honom ådömas.

Särskildt ansvar för betlandet får dock, enligt 42 § 2 mom., ej ådömas när betlaren tillika såsom försvarslös är förfallen till allmänt arbete. Är detta stadgande så att förstå att det särskilda ansvaret bortfaller allenast då den försvarslöse samtidigt förklaras förfallen till allmänt arbete och till sådant dömes, synes författningen medgifva, att den kringstrykande betlaren, hvilken nästan alltid är försvarslös, skulle kunna såsom betlare behandlas under det han åtnjuter anstånd för att skaffa sig laga försvar eller under det varningar honom såsom försvarslös meddelas. Är åter meningen den att den försvarslöse, såsom vilkorligen underkastad arbetstvång, aldrig kan såsom kringstrykande betlare behandlas, blir den betlare, som eger laga försvar, utsatt för mera summarisk behandling än den mest oordentlige och för allmänna säkerheten vådliga försvarslöse betlare. Allmänt arbete skulle likaledes utan föregående varning kunna åläggas jemväl den "som förut är beträdd med betlande". Då emellertid något bevisligt beträdande med betlande svärligen kan ega rum utan

att betlaren för vederbörande myndighet därför angifves och inställes, men betlaren icke får till Konungens Befallningshafvande afföras utan att han "förut är beträdd med betlande", lär en tillämpning af detta stadgande i ytterst sällsynta fall kunna ifrågakomma.

Dessa nu anmärkta förhållanden i förening med den af komiterade förut antydda svårigheten att emot betlarens nekande kunna åstadkomma bevisning om öfvadt betleri hafva, såsom erfarenheten ådagalagt, ledt dertill att af de många, hvilka såsom betlare anhållas och till behandling hos Konungens Befallningshafvande anmälas, ett högst ringa fåtal dömes för betleri. Snart sagt alla behandlas de såsom försvarslöse, och fattigvårdsförordningens ansvarsbestämmelser tillämpas endast mot tredskande fattighjon, eller sådane som stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde, eller föräldrar och målsmän som befalt eller tillåtit minderåriga barn att betla.

Då nu, enligt komiterades förslag till förordning angående lösdrifveri, den som obehörigt stryker landet omkring skulle behandlas såsom lösdrifvare samt sådant kringstrykande vanligen sker under betlande, och då äfven under andra förhållanden än vid kringstrykande betleri så ingår i och utgör ett kännetecken på lösdrifveri, att den, som flera gånger anträffats betlande, med allt skäl lär kunna sägas vara lösdrifvare, hafva komiterade ansett, att genom föreskrift om lika behandling af betlaren och lösdrifvaren icke blott en önskelig enkelhet i lagstiftningen skulle vinnas, utan jemväl fordringarne på rättvisa och billighet bättre ses till godo. I sådant syfte hafva ändringar i Fattigvårdsförordningen af komiterade föreslagits.

Likaledes hafva komiterade ifrågasatt att föräldrar eller vårdare, som befalt eller tillåtit miderårigt barn att betla, må såsom lösdrifvare behandlas. Berörda förseelse torde nemligen kunna med lösdrifveri likställas. Deremot hafva komiterade, ehuru önskvärdt det än vore att från Fattigvårdsförordningen kunde fränskiljas allt stadgande angående allmänt arbete, likväl ansett det icke tillkomma sig att föreslå någon ändring i fråga om ansvaret för tredska, sjelfsväld eller annan förseelse af arbetsför person, som står under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde och ej är minderårig, enär den behandling, som för lösdrifvare blifvit föreslagen, icke, med afseende å deri ingående varningar och förklarande att någon är lösdrifvare, torde vara för sådan person lämplig. Den ändring, som i sådant hänseende erfordras, synes kunna inskränkas till utbyte i 42 § 1 mom. af uttrycket "allmänt arbete" mot "tvångsarbete" samt till uteslutande af momentets sista punkt.

För de af komiterade föreslagna ändringar i Kongl. Legostadan för hushönder och tjenstehjon äfvensom i Kongl. Förordningen angående upphäfvande af skyldigheten för resande att vara försedda med pass torde några särskilda motiv icke vara erforderliga.

BILAGOR.

Redogörelse

för

Polisuppsigten

i

Frankrike, Belgien, Tyska Riket och Österrike.

Frankrike.

De allmänna stadgandena angående polisuppsigten öfver straffade (*la surveillance de la haute police*) äro gifna i *code pénal*, hvars hithörande artiklar blifvit ändrade senast genom en lag af den 23 januari 1874. De närmare bestämmelserna återfinnas i en på denna lag grundad, den 30 augusti 1875 utfärdad administrativ författning. (*Décret du 30 Août 1875, portant règlement d'administration publique pour l'exécution de la loi du 23 Janvier, sur la surveillance de la haute police.*)

Beträffande straffarbete på viss tid (*travaux forcés à temps*), fästning (*détention*), tukthus (*réclusion*) och landsförvisning (*bannissement*), hvilka straff endast kunna ådömas för brott, hänförliga till klassen *crimes*, innehåller lagen den generela bestämmelse att de dömda, sedan de slutat sin bestraffning, skola, utan att sådant blifvit i domen föreskrifvet (*de plein droit*), stå under polisuppsigt, landsförvisad lika länge som straffet varat och de ofriga i 20 år från frigifningen. Domstolen eger likväl makt icke allenast att bestämma kortare tid, än den lagen sålunda utsätter, utan ock att alldeles befria den dömda från uppsigt.

Utom de nu nämnda straffen, jemte lifstidsstraff, som genom nåd förvandlats till ett lindrigare, medför intet straff polisuppsigt *de plein droit*, utan beror det på lagens foreskrift i hvarje särskildt fall, huruvida en förbrytelse föranleder uppsigt eller icke, hvarvid dess ådömande än är obligatoriskt, än fakultativt. Om mildrande omständigheter förekommit, kan domaren likväl underlåta att ådöma polisuppsigt i de eljest obligatoriska fallen, och på samma grund kan han alltid förkorta den lagbestämda tiden, hvilken vanligast är utsatt med en latitud mellan 2 och 10 eller 5 och 10 år. *Les contraventions* medföra aldrig polisuppsigt, men åtskilliga *délits*, till hvilken senare klass i regeln räknas de förbrytelser, som bestraffas med fängelse under längre tid än 5 dagar (*emprisonnement correctionnel*) eller böter öfver 15 francs. Bland *délits*, för hvilka polisuppsigt skall ådömas för en tid mellan 5 och 10 år, må nämnas *lodsdrifveri* och, i en del qualificerade fall, *betlande*.

Enligt fransk lag är barn under 16 år straffbart om det profvas hafva handlat med urskiljning. I så fall kan äfven polisuppsigt från 5 till 10 år ådömas så väl för *délits* som *crimes*.

Undantagsvis kan polisuppsigt ådömas utan sammanhang med annat straff. Särskildt är detta förhållandet med lösdrivare under 16 år, hvilken kan dömas att stå under polisuppsigt till dess han fyllt 20 år eller dessförinnan ingått i krigstjenst.

Den som, vare sig *de plein droit* eller på annan nu omförmäld grund, blifvit stald under polisuppsigt, kan derifrån vinna fullständig eller partiel befrielse genom beslut på *administrativ* väg. På förslag af vederbörande prefekt eger nemligen inrikesministern rätt att, sedan halfva tiden förflutit och den straffade derunder visat prof på godt uppförande, befria honom från den återstående tiden; dock kan denna frihet när som helst återkallas af ministern om den missbrukas.

Polisuppsigten medför för den derunder stalda dels inskränkning i rättigheten att välja vistelseort och dels en viss anmälningsskyldighet.

I förra afseendet har regeringen bestämt vissa orter, å hvilka den straffade icke får uppehålla sig, och såsom regel härutinnan gäller bland annat att han icke eger vistas i trakten af den anstalt, der han undergått sitt straff. Förbudet är emellertid icke i sin praktiska tillämpning så absolut, att detsamma hindrar polismyndigheten att, om särskilda skäl dertill föranleda, autorisera eller åtminstone tolerera den straffades vistelse på en ort, som innefattas i förbudet. Sålunda tillhör t. ex. Seinedepartementet med Paris de förbjudna orterna; men icke destomindre få under polisuppsigt stalda personer der bosätta sig om de hafva utsigt till arlig försörjning och icke kunna anses för allmän säkerhet vådliga.

Hvarje polisuppsigt underkastad straff-fånge skall minst 15 dagar före frigifningen uppgifva den ort, der han ämnar först bosätta sig, och om han underlåter det, utser regeringen hans första vistelseort. Den första vistelseorten, vare sig den blifvit bestämd på det ena eller andra sättet, får den straffade icke lemna förr än 6 månader förflutit från ankomsten, så framt han ej dertill erhållit särskildt tillstånd af inrikesministern; dock kan tillåtelsen lemnas jemväl af prefekten då det endast är fråga om flytning från ett till annat ställe inom hans departement, äfvensom i brådskande fall, för hvilken sistnämnda händelse prefektens tillstånd dock endast gäller provisoriskt. Efter de första 6 månadernas förlopp får den straffade bosätta sig å hvilken som helst af de platser, som icke blifvit af regeringen undantagna på sätt ofvan är sagdt, men förpligtelsen att stanna 6 månader kvarstår i fråga om hvarje plats, han då eller sedermera väljer.

När den straffade vill lemna en vistelseort för att begifva sig till en annan, skall han 8 dagar före affärden härom göra anmälan hos afgångsortens polismyndighet, hvilken då tillställer honom ett kostnadsfritt pass (*feuille de route*), angifvande den väg, han får taga, och den tid, han får uppehålla sig å hvarje mellanliggande ort m. m. d. Inom 24 timmar från ankomsten till bestämmelseorten skall den straffade till dervarande polismyndighet afemna sitt pass samt erhåller då i utbyte ett uppehållskort (*permis de séjour*), mot hvars återställande han undfår nytt pass när han afflyttar från orten. Den polismyndighet, som utfärdat passet, lemnar ofördörligen avis derom i skrifvelse till polismyndigheten å den ort, hvarå forpassningen lyder.

Förutom skyldigheten att anmäla in- och utflytningar åligger det den straffade att, för anmälan om bostad och försörjningsmedel, inställa sig hos polisen på de tider, som af denna för hvarje person särskildt bestämmas; dock kan han af prefekten befrias från denna förpligtelse och i stället förständigas låta höra af sig på något annat lämpligt sätt. Naturligtvis måste riktigheten af den straffades vid anmälningarna gjorda uppgifter på något sätt kontrolleras, och detta sker, åtminstone hvad Paris beträffar, genom besök i hans bostad, upplysningars inhemtande hos grannar och arbetsgifvare o. s. v., men de

polismän, åt hvilka denna undersökning är anförtrodd, hafva order att dervid tillvägagå med den största grannlagenhet så att besöken eller förfrågningarna icke väcka uppseende.

Ofverträdelse af de för straffad person gällande föreskrifter i fråga om polisuppsigt är en *délit*, hänförlig till den klass deraf, som kallas *rupture de ban*, och ansvaret är fängelse i högst 5 år.

Polisuppsigten utöfvas under inrikesministerns och prefekternes öfverinseende af *mairerne*, hvilka följaktligen utfärda passen och uppehållskorten, mottaga anmälningarna samt bestämma de tider därför, som icke äro i författningarna utsatta; dock skola mairrens beslut i sistberörda afseende underställas prefektens godkännande. I kommun, der *poliskommissarie* finnes, hvilket är fallet med hvarje stad med mer än 5,000 innevånare, kan anmälningsskyldigheten fullgöras hos honom, dock vill det synas som vore anmälan om utflyttning härifrån undantagen.

Belgien.

De allmänna stadgandena om polisuppsigten i detta land (*la surveillance spéciale de la police*) förekomma i 1867 års *code pénal*, som i detta afseende efterträdt en lag af den 31 december 1836. Skillnaden mellan sistnämnda lag och ifrågavarande del af *code pénal* är dock icke mer betydande än att de administrativa författningar, nemligen en kongl. *arrêté* af den 31 december 1836 och ett af justitieministern den 13 december 1838 utfärdadt cirkulär, som närmare bestämde sättet för tillämpningen af 1836 års lag, fortfarande ega giltighet.

I Belgien finnes blott *ett* fall, då, såsom i Frankrike, polisuppsigten följer *de plein droit* af straffet, och detta är när någon, som blifvit dömd till döden eller ock för lifstiden till straffarbete eller fästning, af konungens nåd erhåller lindring i straffet utan att benådningssakten befriar honom från polisuppsigt. Denna varar då i 20 år från frigifningen. I alla öfriga fall ådömes polisuppsigten i sammanhang med det egentliga straffet. För samtliga brott, hänförliga till kategorien *crimes*, gäller i detta hänseende en generell bestämmelse, på grund hvaraf polisuppsigt från 5 till 20 år samt, vid iteration, för lifstiden kan ådömas, dock finnes intet fall då sådant ovilkorligen måste ske, utan har domaren fri bestämningsrätt härutinnan. Polisuppsigt från ett till 10 år kan ådömas jemväl för vissa i lagen bestämda *délits*, och för några helt få sådana *skall* den ådömas, så framt mildrande omständigheter icke förekommit. Barn under 16 år får likväl aldrig ställas under polisuppsigt. Befrielse från ådömd polisuppsigt kan endast vinnas genom konungens nåd.

I Belgien likasom i Frankrike medför polisuppsigten makt för regeringen att bestämma vissa orter, der under uppsigten stående personer icke få vistas, jemte deraf följande rättighet för polismyndigheten att utöfva kontroll öfver att dessa personer icke utan uppfyllande af vissa formaliteter lemna de orter, der de äro boende. Det är appellationsdomstolarnas *generalprokuratorer*, biträdde af dem underlydande *konungens prokuratorer*, som, hvar inom sitt tjänstgöringsområde, utöfva förstnämnda funktion å regeringens vägnar. Den antydda närmare tillsynen handhafves af *borgmästarne*, hvilkas hithörande göromål, der *poliskommissarier* finnas, skötas af desse.

Den 15 i hvarje månad sänder generalprokuratorn till vederbörande fängelseföreståndare en förteckning, upptagande alla inom den förres tjänstgöringsområde polisuppsigt ådömda personer, som under loppet af nästföregångna månaden börjat sin bestraffning; och innehåller denna förteckning upplysning om generalprokuratorns beslut beträffande de orter, der fångarne icke få vistas efter frigifningen. Ifrågavarande beslut kan

generalprokuratorn sedermera ändra när han dertill finner skäl, och detta jemväl efter frigifningen; men om förbud afser ort, der den straffade redan tillåtits sätta sig ned, skall tillräcklig tid honom beviljas att utse annan vistelseort och ditflytta. Inom de tre första dagarna af hvarje kvartal sänder fängelseföreståndaren till vederbörande generalprokurator en med ledning af förenämnda förteckning uppgjord lista öfver de inom generalprokurators tienstgöringsområde polisuppsigt ådömde fångar, hvilka skola frigifvas under nästföljande kvartal. hvarvid för hvarje å listan uppförd fånge besked tillika lemnas om den ort, der han efter frigifningen önskar bosätta sig. Finner generalprokuratorn intet hinder möta för den straffades vistelse å den utsedda orten, sänder generalprokuratorn till fängelset ett pass, stäldt på denna ort, hvilket pass innehåller uppgift å de otillåtna orterna jemte fullständiga upplysningar om hvad den straffade har att iakttaga såsom stäld under polisuppsigt. I händelse någon af de orter, generalprokuratorn icke vill upplåta för den straffade, eller ock den ort, denne valt, tillhör en annan generalprokurators tienstgöringsområde, afgöra de begge generalprokuratorerne gemensamt, huruvida den förre orten skall undantagas eller den senare anvisas i passet.

Sedan den straffade anländt till den bestämda uppehållsorten, skall han inom 24 timmar uppvisa passet för borgmästaren. Sedermera kan han när som helst flytta till någon annan af de orter, der det är honom tillåtet att vistas, dock med skyldighet att 3 dagar fore affärden låta visera sitt pass hos afgångsortens borgmästare och inom 24 timmar efter framkomsten till bestämmelseorten förete detsamma hos borgmästaren derstädes. Genom skriftvexling dels mellan borgmästarna inbördes, dels mellan dem och konungens prokuratorer, dels mellan desse och generalprokuratorerne samt dels de sistnämnde sinsemellan erhålla samtliga vederbörande embetsmän underrättelse så väl om alla anmälda in- och utflytningar som äfven om de straffades underlåtenhet att inställa sig å förpassningsorterna.

Någon anmälningsskyldighet i vidsträcktare mån, än den som nyss är nämnd, hafva författningarna icke uttryckligen ålagt den under polisuppsigt stälda; men då han icke utan föregången anmälan och undfängen förpassning får lemna den vistelseort, han valt, anses det ligga i sakens natur att han på anfordran skall styrka sin kvarvaro derstädes. I sådant afscende åligger det honom att tid efter annan, vanligast en gång i veckan, inställa sig personligen hos polisen, från hvilken skyldighet han dock befrias om han uppför sig väl och har stadigt arbete. Polisen och gendarmeriet anses jemväl oförhindrade att genom besök i den straffades bostad förvissa sig om hans vistelse på platsen, dock äro de strängt tillhållna att dervid iakttaga den största grannlagenhet.

Om polisuppsigt underkastad person icke efterkommer de föreskrifter, han såsom sådan har att iakttaga, ställes han under åtal vid domstol och dömes för *rupture de ban* till fängelse från 8 dagar till ett år.

Tyska Riket.

Detta rikets strafflag af den 15 maj 1871 (*das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich*) innehåller de allmänna bestämmelserna angående polisuppsigt öfver straffade. Samma bestämmelser funnos jemväl i nordtyska forbundets strafflag af den 31 maj 1870 (*das Strafgesetzbuch für den Norddeutschen Bund*), och en af inrikesministern den 12 april 1871 på grund af sistnämnda lag utfärdad instruktion beträffande uppsigtens verkställande gäller fortfarande.

För vissa brott, hänförliga till klasserna *Verbrechen* och *Vergehen*, kan domstolen i sammanhang med frihetsstraff ådöma den påföljd, som benämnas *Zulässigkeit von Poli-*

zeiaufsicht, d. v. s. att personen kan underkastas polisuppsigt. Har domstolen gifvit ett dylikt förklarande, eger den högre polismyndigheten (*Landespolizeibehörde*) ställa den straffade under polisuppsigt om sådant prövas nödigt, hvarvid polismyndigheten har att taga i betraktande hans tidigare vandel, uppförande å straffanstalten och de förhållanden, hvari han efter straffets undergående inträder.

14 dagar före frigifningen afsänder fängelseföreståndaren till den lägre polismyndigheten (*Ortspolizeibehörde*) å den ort, dit fången vid frigifningen kommer att förpassas (*Entlassungsort*), ett intyg öfver hans uppförande under strafftiden jemte yttrande, huruvida det synes vara skäl ställa honom under polisuppsigt. Om vid straffanstalten finnes en *Konferenz der Gefängnis-Oberbeamten*, afgifves yttrandet af denna, eljest af anstaltens föreståndare i samråd med dess själasörjare. Finner den lägre polismyndigheten anledning till den frigifnes ställande under uppsigt, gör den derom framställning hos den högre polismyndigheten i det *Regierungsbezirk*, orten tillhör, hvarefter sistnämnda myndighet skyndsamt fattar sitt beslut, som icke får öfverklagas. Domstolens förklarande att en person kan underkastas polisuppsigt gäller för en tid af 5 år efter frigifningen, och under denna tid kan den högre polismyndigheten när som helst bestämma att uppsigten skall ega rum, dock får den aldrig utsträckas öfver 5 år från frigifvandet. Beslutet om den frigifnes ställande under polisuppsigt kan den högre polismyndigheten återkalla eller modifiera när den så för godt finner, likväl med den inskränkning att uppsigten skall räckta minst 6 veckor från den dag, dess inträdande beslöts. Den befogenhet, som, efter hvad nu är nämndt, tillkommer *Landespolizeibehörde des Entlassungsortes*, är jemväl tillerkänd motsvarande myndighet i det *Regierungsbezirk*, hvarinom den straffade, efter att hafva lemnat sin *Entlassungsort*, sig uppehåller.

Polisuppsigten innefattar allenast förbud för den derunder stälda att vistas å någon af de orter, som i sådant afseende bestämmas. Öfverträder han detta förbud, ställes han under åtal och dömes till fängelse (*Haft*) i högst 6 månader. Hvad beträffar skyldigheten för de under polisuppsigt stälda att på vissa tider anmäla sig hos polisen, så är det visserligen i inrikesministerns förenämnda instruktion uttryckligen föreskrifvet, att lokalpolisen icke får ålägga den straffade några andra förpligtelser, än dem strafflagen förutsätter, och att detta särskildt gäller i fråga om berörda anmälningsskyldighet, men genom ett annat beslut har ministern förklarat hinder icke möta för polisen att på administrativ väg förelägga under polisuppsigt stäld att personligen hos polisen göra anmälan om hvarje *förändring af bostad*. Något ansvar för underlåtenhet häraf kan likväl icke ådömas.

Österrike.

I Österrike är polisuppsigten betydligt strängare än i Tyska Riket. De hithörande bestämmelserna äro gifna i lösdrifvarelagen den 10 maj 1873 (*Gesetz vom 10 Mai 1873 womit polizeistrafrechtliche Bestimmungen wider Arbeitsscheu und Landstreicher erlassen werden.*)

Arbetsför person, som undergått bestraffning för någon af vissa *Verbrechen* och *Uebertretungen*, bland hvilka senare må nämnas upprepadt betlande, eller som blifvit straffad för landstrykeri, kan, så länge tre år icke förflutit från straffets uttjänande, af polismyndigheten förständigas att inom förelagd tid styrka att han försörjer sig på lofligt sätt; och om han af motvilja för arbete (*aus Arbeitsscheu*) icke efterkommer detta föreläggande, kan han straffas, första gången med arrest från 3 till 14 dagar och sedermera med sträng arrest under högst en månad. Detta innefattar likväl icke den egentliga polisuppsigten, utan, likasom i Tyska Riket, är det domstolen som i sammanhang med

straffs ådömande förklarar personen *zulässig der Stellung unter Polizeiaufsicht*. När detta skett eger den högre provinsiala polismyndigheten (*die politische Behörde*) eller den dermed jemförliga polisstyrelsen i vissa städer, om den dertill finner skäl, ställa personen under polisuppsigt. Å de orter, der kommunalmyndigheten fått sig anförtrodt att jemte polisen upprätthålla den allmänna säkerheten, tillhör ifrågavarande befogenhet den förra myndigheten, hvars föreståndare i hvad fall som helst är skyldig biträda polisen vid uppsigtens handhafvande. *Zulässigkeit der Stellung unter Polizeiaufsicht* kan — sådant beror alltid på domarens ompröfning — ådömas bland andra dem, som fällas till ansvar för landstrykeri, så framt de nemligen synas farliga för annans egendom. Samma verkan som *Zulässigkeit der Stellung unter Polizeiaufsicht* har ett förklarande af domstolen att en person, om vederbörande polismyndighet dertill finner skäl, må intagas på tvångsarbetsanstalt för en tid af högst tre år (*Zulässigkeit der Anhaltung in einer Zwangsarbeitsanstalt*). Ett dylikt förklarande kan domstolen gifva beträffande lättjefull (*arbeitscheu*) person, som dömes till ansvar för någon af vissa *Uebertretungen*, bland hvilka äro upptagna landstrykeri, betlande och undanhållande från polisuppsigt.

Tiden för polisuppsigten bestämmer polismyndigheten, dock får den i regeln icke utsträckas öfver 3 år från strafftidens slut.

Polisuppsigten medför följande inskränkningar i den derunder ställdas personliga frihet:

a) Den högre polismyndigheten kan förbjuda honom att vistas inom vissa områden, anvisa honom viss uppehållsort samt förbjuda honom att utan särskildt tillstånd lemna denna eller den ort, han sjelf valt; dock kan han icke förhindras att uppehålla sig i den kommun, der han har hemortsrätt (*Zuständigkeitsgemeinde*).

b) Han är förpligtigad att samma dag, han förändrar bostad, derom göra anmälan hos polisen samt att på anfordran infinna sig hos polisen för att redogöra för sin sysselsättning, sina försörjningsmedel och sitt umgänge med andra personer.

c) Polisen kan afven ålägga honom periodisk anmälningsskyldighet samt förbjuda honom att deltaga i vissa sammankomster, besöka vissa lokaler samt nattetid eller vid större folksamlingar lemna sin bostad utan tvingande skäl.

d) Han kan när som helst underkastas såväl hus- som kroppsransakan.

Dessa försigtighetsmått skola emellertid icke iakttagas i vidsträcktare mån, än omständigheterna med nödvändighet påkalla, och alltid så att den straffades rykte så mycket som möjligt skonas och han icke varder hindrad i utöfningen af sin lofliga verksamhet.

Undandrager sig den straffade polisuppsigten eller dermed förenad skyldighet, ställes han under åtal vid domstol och straffas med arrest från en till 14 dagar eller, vid iteration, med sträng arrest under högst en månad, hvarjemte, i händelse han är *arbeitscheu*, domstolen, på sätt nyss är anfördt, kan förklara polismyndigheten oförhindrad intaga honom på tvångsarbetsanstalt.

Tabell n:r 1, utvisande antal gånger personer häktats för försvarslöshet och betlande, samt med de häktade viktiga åtgärder m. m., under åren 1835, 1845, 1855, 1865, 1871—1880.

År	Antal gånger för försvarslöshet och betlande						Summa	Insatte på arbets- och försörjningsinrättning	Stälde på fri fot	År förde såsom öfverlyttade till annan klass, døde eller af annan anledning	Vid årets slut kvarvarande dömda					De dömdes ålder intill 26 år										
	Omedelbart häktade			Efter undergången bestraffning eller slutad ransakning såsom försvarslöse behandlade							Summa	Privillige	Enligt Rättig- vänsföresch.	Enligt § 8 § 2 m. af K. K. d. 13 Juli 1853	Enligt § 1 m. af K. St. d. 29 Maj 1846	15, 16 & 17 år			18 år		19 år		20 år		21—25 år	
	Män	Qv.	Sma	Män	Qv.	Sma										15	16	17	18	19	20	21—25				
																							år	år	år	år
1880	4370	755	5125	1671	185	1856	6981	825	4777	161	713	492	47	6	1218	9	5	16	24	142						
1879	5119	796	5915	1552	195	1747	7662	1007	5143	277	634	437	52	12	1235	14	7	25	12	152						
1878	4946	850	5796	1452	201	1653	7449	972	4865	156	663	437	42	14	1156	12	16	20	27	127						
1877	4725	717	5442	1612	245	1857	7299	1091	4786	384	626	352	52	8	1038	5	7	10	14	98						
1876	4081	621	4702	1549	222	1771	6473	763	4294	350	599	410	48	9	1066	4	5	11	15	72						
1875	—	—	4050	—	—	1118	5168	794	3119	221	569	369	56	40	1034	5	8	10	5	68						
1874	—	—	3767	—	—	—	—	682	2130	86	502	274	70	23	869	12	5	5	6	66						
1873	—	—	3627	—	—	—	—	—	—	—	532	307	37	15	891	8	8	12	5	77						
1872	—	—	4222	—	—	—	—	—	—	—	599	345	45	19	1008	12	7	12	3	91						
1871	—	—	4357	—	—	—	—	—	—	—	589	353	—	55	997	12	3	9	9	74						
1865	—	—	3143	—	—	—	—	—	—	—	505	88	—	484	1077	—	—	—	—	—						
1855	—	—	3019	—	—	—	—	—	—	—	1249	—	—	328	1577	—	—	—	—	—						
1845	—	—	6002	—	—	—	—	—	—	—	2317	—	—	74	2391	—	—	—	—	—						
1835	—	—	2879	—	—	—	—	—	—	—	1842	—	—	—	1842	—	—	—	—	—						

Tabell n:r 2, utvisande antalet gånger personer häktats för försvarslöshet och betlande inom länen under åren 1835, 1845, 1855, 1865, 1871—1880.

Stockholms stad och rikets län	1835	1845	1855	1865	1871	1872	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880
Stockholms stad	433	3092	1461	2188	1923	2264	1992	2149	2957	4004	4702	4121	4113	3279
Stockholms län	200	60	49	47	39	29	46	69	85	85	80	110	113	133
Upsala d:o	60	152	86	31	85	70	79	36	21	33	36	55	65	145
Södermanlands d:o	74	194	45	40	37	40	14	73	47	52	45	100	99	111
Östergötlands d:o	285	350	240	175	400	321	324	244	281	269	252	288	276	302
Jönköpings d:o	94	145	56	85	42	48	27	21	21	23	17	28	25	36
Kronobergs d:o	136	99	42	16	8	27	22	31	31	79	61	51	91	100
Kalmar d:o	112	278	104	55	175	167	137	82	86	100	117	176	208	206
Gotlands d:o	17	—	3	1	15	15	16	12	4	6	3	4	4	12
Blekinge d:o	228	231	77	36	116	116	86	92	67	103	114	133	261	233
Kristianstads d:o	133	292	94	36	130	85	69	37	47	64	93	131	171	149
Malmöhus d:o	200	377	258	101	403	242	156	206	353	287	402	471	503	485
Hallands d:o	63	107	36	5	9	26	9	12	28	21	11	30	47	38
Göteborgs och Bohus d:o ...	111	135	136	118	202	188	178	213	487	567	594	628	661	662
Älfsborgs och Dals d:o	93	128	36	31	60	55	92	47	64	52	51	78	114	98
Skaraborgs d:o	143	169	68	61	78	44	46	48	68	83	64	110	136	168
Vermlands d:o	66	92	36	35	145	127	83	54	93	66	78	111	94	92
Örebro d:o	77	94	60	47	165	135	65	72	96	83	115	226	182	165
Vestmanlands d:o	66	221	112	3	125	51	65	50	49	77	75	113	109	138
Kopparbergs d:o	74	71	51	28	42	51	40	39	75	75	60	69	76	81
Gefleborgs d:o	105	177	88	9	91	89	69	95	112	228	191	265	226	176
Vester Norrlands d:o	46	7	8	22	73	74	54	90	131	148	117	170	165	191
Jemtlands d:o	26	16	9	6	25	26	6	8	11	10	26	37	32	24
Vesterbottens d:o	24	18	7	—	21	23	17	28	11	12	11	15	10	31
Norrbottens d:o	13	21	11	8	26	21	12	22	24	24	54	52	56	31
Summa	2879	6526	3173	3184	4435	4334	3704	3830	5249	6551	7399	7602	7837	7086
Om härifr. afräkn. de vid årens börj. qvarv.	—	524	154	41	78	112	77	63	81	78	100	153	175	105
så utgör antalet gång. af und. året häkt.	—	6002	3019	3143	4357	4222	3627	3767	5168	6473	7299	7449	7662	6981

Tabell n:r 3, utvisande antalet personer, som enligt 8 § mom. 2 Kongl. Kungörelsen den 13 Juli 1853 för försvarslöshet hållits till allmänt arbete, fördelade efter födelseorten och efter det ställe, der de ädömts det allmänna arbetet, för nedanstående år 1874—1880.

Stockholms stad och rikets län	1874		1875		1876		1877		1878		1879		1880	
	Föd.-ort	Doms-ort	Föd.-ort	Doms-ort	Föd.-ort	Doms-ort	Föd.-ort	Doms-ort	Föd.-ort	Doms-ort	Föd.-ort	Doms-ort	Föd.-ort	Doms-ort
Stockholms stad	103	140	69	208	75	268	86	296	101	363	99	343	124	361
Stockholms län	20	4	20	13	23	15	28	15	45	26	37	37	39	32
Upsala d:o	8	1	15	3	10	1	12	1	14	3	16	2	10	—
Södermanlands d:o	26	2	14	4	21	4	15	2	29	10	36	15	28	7
Östergötlands d:o	44	30	18	37	42	34	48	30	54	34	58	32	59	38
Jönköpings d:o	9	1	19	5	28	7	23	2	23	5	30	5	23	9
Kronobergs d:o	9	2	13	1	19	3	15	2	16	2	19	6	19	3
Kalmar d:o	26	10	31	15	42	15	51	22	72	28	57	26	66	35
Gotlands d:o	1	2	5	2	8	4	9	1	7	1	6	—	7	1
Blekinge d:o	39	31	24	22	32	28	35	27	33	24	44	34	37	32
Kristianstads d:o	5	—	3	1	9	—	10	1	6	4	10	4	9	2
Malmöhus d:o	11	7	17	18	19	18	12	9	14	10	17	11	25	18
Hallands d:o	7	1	12	4	9	—	6	3	11	7	11	5	6	3
Göteborgs och Bohus d:o ...	60	102	77	108	66	104	58	85	86	100	89	116	81	99
Elfsborgs och Dal d:o	29	3	20	—	35	6	28	3	22	3	28	3	42	9
Skaraborgs d:o	19	1	26	6	30	3	20	3	24	1	36	6	23	5
Vermlands d:o	14	5	15	8	21	10	13	3	12	1	20	3	11	4
Örebro d:o	8	2	15	1	20	1	29	6	32	4	22	3	26	1
Vestmanlands d:o	11	6	11	2	13	3	7	2	10	2	7	2	18	3
Kopparbergs d:o	5	1	2	1	4	3	6	—	9	—	8	1	9	3
Gefleborgs d:o	4	—	4	2	2	1	3	1	5	—	4	2	4	2
Vestmanlands d:o	5	6	5	5	4	3	1	2	5	5	2	4	3	1
Jemtlands d:o	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Vesterbottens d:o	4	6	2	2	3	4	5	4	5	7	1	1	4	5
Norrbottnens d:o	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	4	1	1	5
Summa	469	364	468	468	535	535	520	520	640	640	661	665	674	678

Tabell n:r 4, uppgift å de län och städer inom hvilka de under år 1881 för försvars-
löshet och betlande häktade personer varit födde och vid häktningstillfället kyrkoskrifne.

Landsbygden	Födde			Vid häktningen kyrkoskrifne		
	Män	Qvinnor	Summa	Män	Qvinnor	Summa
Stockholms län	187	41	228	118	11	132
Upsala d:o	90	22	112	34	6	40
Södermanlands d:o	104	22	126	32	6	38
Östergötlands d:o	189	30	219	81	10	91
Jönköpings d:o	140	24	164	37	12	49
Kronobergs d:o	164	19	183	72	10	82
Kalmar d:o	305	64	369	165	19	184
Gottlands d:o	24	6	30	7	—	7
Blekinge d:o	143	31	174	87	19	106
Kristianstads d:o	124	10	134	74	8	82
Malmöhus d:o	156	13	169	106	6	112
Hallands d:o	72	9	81	38	9	47
Göteborgs och Bohus d:o	126	22	148	59	10	69
Elfsborgs d:o	179	30	209	67	22	89
Skaraborgs d:o	185	39	224	58	12	70
Vermlands d:o	112	35	147	50	15	65
Örebro d:o	102	23	125	44	8	52
Vestmanlands d:o	66	11	77	30	4	34
Kopparbergs d:o	52	13	65	47	5	52
Gefleborgs d:o	32	5	37	36	2	38
Vesternorrlands d:o	31	16	47	28	9	37
Jemtlands d:o	9	2	11	11	4	15
Vesterbottens d:o	19	5	24	12	3	15
Norrbottnens d:o	10	9	19	12	5	17
Summa	2621	501	3122	1305	218	1523

Tabell n:r 4. (Forts.)

Städer	Födde			Vid häktningen kyrkoskrifne		
	Män	Qvinnor	Summa	Män	Qvinnor	Summa
Stockholm	645	96	741	1750	417	2167
Göteborg	237	24	261	475	30	505
Malmö	44	2	46	79	8	87
Norrköping	95	11	106	106	7	113
Gefle	17	2	19	34	3	37
Karlskrona	45	6	51	74	6	80
Jönköping	25	7	32	23	6	29
Upsala	28	13	41	35	11	46
Lund	24	2	26	18	3	21
Örebro	28	2	30	28	2	30
Kalmar	43	9	52	40	11	51
Landskrona	8	—	8	24	—	24
Linköping	29	8	37	19	14	33
Sundsvall	4	3	7	16	6	22
Kristianstad	16	2	18	21	1	22
Eskilstuna	14	4	18	40	2	42
Ystad	15	12	27	19	2	21
Uddevalla	18	4	22	11	1	12
Vesterås	14	6	20	16	2	18
Nyköping	24	4	28	10	—	10
Öfriga städer	360	79	439	333	41	374
Summa	1733	296	2029	3171	573	3744
Sammandrag.						
Landsbygden	2621	501	3122	1305	218	1523
I städerna	1733	296	2029	3171	573	3744
Till födelse- eller kyrkoskrifningsort okände	231	11	242	109	17	126
Summa Summarum	4585	808	5393	4585	808	5393

Tabell n:r 5, grundad på af fängelseföreståndare lemnade nominativa uppgifter, angående under år 1881 för försvarslöshet och betlande häktade personer.

	Män	Qv: r	Summa
Antal häktade personer	4585	808	5393
„ <i>gånger</i> personer varit häktade	6102	1105	7207
„ häktade personer, som förut undergått straffarbete	1053	132	1185
„ häktade personer, som veterligen förut icke undergått straffarbete	3532	676	4208
Afförda: såsom stälde på fri fot	2571	383	2954
„ såsom öfverflyttade till annan klass, döde eller af annan anledning.....	639	159	798
Dömde enl. 8 § 1 mom. i Kongl. Förordn d. 29 Maj 1846 till 4 år	189	16	205
„ „ „ „ „ 3 „	189	19	208
„ „ „ „ „ 2 „	301	43	344
„ enligt 8 § 2 mom. i Kongl. Kungörelsen den 13 Juli 1853	470	204	674
„ enligt Fattigvårdsförordningen	140	8	148
„ såsom arbetsföre	1084	263	1347
„ såsom mindre arbetsföre	201	31	232
Till allmänt arbete dömda, som frigifvits: efter tilländalupen arbetstid	471	129	600
„ „ „ på grund af besparad arbetsförtjenst ...	217	10	227
„ „ „ på grund af erhållet laga försvar eller af annan anledning.....	229	34	263
Antal häktade, som haft samma födelse- och kyrkoskrifningsort.....	1791	269	2060
„ „ som haft annan födelseort än kyrkoskrifningsort.....	2641	507	3148
„ „ för hvilka ovisst är huruvida födelse- och kyrkoskrifningsort varit lika eller olika	153	32	185

Antal dagar de häktade vistats i häkte eller arbetsanstalt har för året uppgått till 430,783, och utgör förplägnings- och beklädnadskostnaden för ifrågavarande häktade, efter en förslagsvis beräknad dagkostnad af 35 öre pr dag, 150,774 kronor 5 öre.

Tabell n:r 5. (Forts.)

	Antal personer, som blifvit häktade mer än en gång under året			Antal gånger de häktade personerna förut varit till allmänt arbete dömda			De häktades ålder			Antal häktade utlänningar, ej inräknade i öfriga kolumner					
	Män	Qv:r	S:ma		Män	Qv:r	S:ma		Män	Qv:r	S:ma	Hemort	Män	Qv:r	S:ma
2 ggr	829	119	948	1 gång	432	112	544	under 15 år	34	1	35	Norge	87	6	93
3 "	270	51	321	2 ggr	264	52	316	mellan 15 och 17 år	82	23	105	Finland	52	12	64
4 "	110	18	128	3 "	171	34	205	" 17 " 20 "	250	68	318	Tyskland	28	—	28
5 "	49	2	51	4 "	110	26	136	" 20 " 25 "	658	185	843	Danmark	40	—	40
6 "	15	1	16	5 "	82	23	105	" 25 " 30 "	698	144	842	England	5	—	5
7 "	9	7	16	6 "	62	13	75	" 30 " 40 "	1174	171	1342	Italien	2	—	2
8 "	5	—	5	7 "	44	8	52	" 40 " 60 "	1509	185	1694	Polen	1	—	1
9 "	1	—	1	8 "	30	6	36	öfver 60 år	160	29	189	Ryssland	10	—	10
11 "	1	—	1	9 "	16	5	21	af okänd ålder	23	2	25	Vestindien	1	—	1
				10 "	14	2	16								
				11 "	11	3	14								
				12 "	6	2	8								
				13 "	7	—	7								
				14 "	3	1	4								
				15 "	—	2	2								
				16 "	1	—	1								
				18 "	1	—	1								
				22 "	—	1	1								
				25 "	—	1	1								

Ann. De mindre skiljaktigheter, som förefinnas mellan slutsummor, som bort öfverensstämma, torde grunda sig på olika uppfattning vid primäruppgifternas affattande.

Förhørsprotokoll

angående

lösdrifveri.**N.**

18 den kl. m. instälde

hos mig

såsom beträdd med

lösdrifveri.

ang.

Om **orsaken till anhållandet** förmälde

att

Signalement:

Längd

Häröfver hörd, förklarade

Hår

att

Skägg

Ögon

Beträffande sina **lefnadsomständigheter** uppgaf

Näsa

att han hon är född den

Mun

18 i stad socken

Panna

af län samt son dotter af

Ansigtsform

Växt

att han hon är senast **mantalsskrifven** i

Särskilda kännetecken

stad socken af län och (på

sätt hans hennes prestbetyg jemväl gifver vid handen)

kyrkoskrifven i stad socken af

län;

att

Efter anteckning häraf jemte vidstående beskrifning öfver
 utseende, och då jag, så väl på grund af hvad vid förhöret förekommit som enär
 fann sådant fall, som afses i 1 § af Kongl. Förordningen angående lösdrifveri, vara
 för handen, meddelade jag varning för påföljden af lösdrifveri,
 hvarjemte skriftligt besked, innefattande den gifna varningen och skälen därför, blef,
 i närvaro af
 för uppläst och honom henne tillståndt med i beskedet intagen
 underrättelse att, om han hon ville varda i saken vidare hörd, han hon egde hos
 Konungens Befallningshafvande i länet inställa sig till förhör inom åtta dagar
 (Häruppå och sedan i protokollet antecknats att
 enligt Polisunderrättelser Nr. år 18 , förut blifvit varnad för lösdrifveri,
 fick han hon afträda.)

.....

 som ofvan

Kronofogde. Kronolänsman. Stadsfiskal.

Att det skriftliga besked, som i ofvastående protokoll omförmäles, denna dag
 blifvit för
 uppläst och
 tillståndt, betygas.

.....

 som ofvan

N: _____

_____ stad kronofogde-
kronolänsmansdistrikt.

Formulär litt. B.

Besked om varning för lösdrifveri.

Som vid af mig hållet förhör _____
_____, född den _____ 18_____, befunnits stryka landet
omkring (föra ett sådant lefnadssätt att han hon är vådlig för allmän säkerhet, stör
allmän ordning, sedlighet), samt _____ funnits utan tillgångar och
omständigheterna ådagalagt att han hon icke har eller söker arbete; så varder
_____, härmed (ånyo) varnad för påföljden af lösdrifveri med erinran att
han hon genom upprepande af denna förseelse äfventyrar att — sedan Konungens
Befallningshafvande (efter erhållen underrättelse om denna varning) förklarar honom
henne vara lösdrifvare — blifva häktad och dömd till tvångsarbete från och med
en månad till och med ett år;

Vill _____ varda i saken vidare hörd, eger han hon hos Konun-
gens Befallningshafvande i länet inställa sig till förhör inom åtta _____ dagar
härefter.

_____ den _____ 18_____

Kronofogde. Kronolänsmän. Stadsfiskal.

stad kronofogde-
kronolänsmansdistrikt.

Formulär litt. C.

Förhørsprotokoll

angående

lösdrifveri och ställande under polisuppsigt.

Nr.	18	den		kl.		m.	instälde
							hos mig
							såsom beträdd med
							lösdrifveri.
ang.							Om orsaken till anhållandet förmälde
Signalement;							att
Längd							Häröfver hörd, förklarade
Hår							att
Skägg							
Ögon							Beträffande sina lefnadsomständigheter uppgaf
Näsa							att han hon är född den
Mun				18	i		stad socken
Panna							af
Ansichtsform							län samt son dotter af
Växt							att han hon är senast mantalsskrifven i
Särskilda kännetecken							stad socken af
							län och (på
							sätt hans hennes prestbetyg jemväl gifver vid handen)
							kyrkoskrifven i
							stad socken af
							län;
							att
							Efter anteckning häraf jemte vidstående beskrif-
							ning öfver
							utseende, och då jag, så

väl på grund af hvad vid förhöret förekommit som enär

fann sådant fall, som afses i 1 § af Kongl. Förordningen angående lösdrifveri, vara för handen, meddelade jag varning för påföljden af lösdrifveri.

Som , enligt hvad Polisunderrättelser Nr: år 18 (hans hennes prestbetyg) utvisa, är förlustig medborgerligt förtroende till den 18 , förständigade jag honom henne tillika att han hon från och med innevarande dag till den 18 — eller, om han hon, jemlikt ofvan åberopade förordning, dömdes till tvångsarbete, ytterligare till dess två år förflutit från det han hon senast från sådant arbete frigifves — vore stäld under polisuppsigt;

i hvilket afseende honom henne åläge att noggrant iakttaga de föreskrifter om anmälan af bostad och försörjningsmedel samt de öfriga af polisuppsigten härflytande skyldigheter, hvarom han hon af mig erhöle särskild underrättelse;

(i följd hvarat samt då polisuppsigten öfver skall handhafvas af poliskammaren, kronolänsmannen, stadsfiskalen i stad socken af län , vid äfventyr att varda häktad och dömd till tvångsarbete, hade att ofördröjligen inställa sig hos denna myndighet för erhållande af föreskrifter om anmälan af bostad och försörjningsmedel jemte underrättelse om hvad honom henne i öfrigt åläge såsom under polisuppsigt stäld).

Skriftligt besked, innefattande ej mindre den gifna varningen och skälen derför än äfven ofvan omförmälda förständigande, blef, i närvaro af , för uppläst och honom henne tillstäldt med i beskedet intagen underrättelse att, om han hon ville varda i saken vidare hörd, han hon egde hos Konungens Befallningshafvande i länet inställa sig till förhör inom åtta dagar härefter.

som ofvan

Kronofogde. Kronolänsman. Stadsfiskal.

Att det skriftliga besked, som i ofvanstående protokoll omförmäles, denna dag blifvit för uppläst och tillstäldt, betygas.

som ofvan

N^o

stad kronofogde-
kronolänsmansdistrikt.

Formulär litt. D.

Besked om varning för lösdrifveri och ställande under polisuppsigt.

Som vid af mig hållet förhör _____
_____, född den _____ 18 _____, befunnits stryka landet omkring (föra ett sådant lefnadssätt att han hon är vådlig för allmän säkerhet stör allmän ordning, sedlighet), samt _____ funnits utan tillgångar och omständigheterna ådagalagt att han hon icke har eller söker arbete; så varder _____ härmed varnad för påföljden af lösdrifveri med erinran att han hon genom upprepande af denna förseelse äfventyrar att blifva häktad och dömd till tvångsarbete från och med sex månader till och med två år.

Och enär _____, enligt hvad Polisunderrättelser N:r _____ år 18 _____ (hans hennes prestbetyg) utvisar, är förlustig medborgerligt förtroende till den _____ 18 _____, varder han hon tillika förständigad att han hon från och med innevarande dag till den _____ 18 _____ — eller, om han hon, enligt Kongl. Förordningen angående lösdrifveri, dömes till tvångsarbete, ytterligare till dess två år förflutit från det han hon senast från sådant arbete frigifves — är stäld under polisuppsigt;

i hvilket afseende honom henne åligger att noggrant iakttaga de föreskrifter om anmälan af bostad och försörjningsmedel samt de öfriga af polisuppsigten härflytande skyldigheter, hvarom han hon af mig erhåller särskild underrättelse.

(i följd hvaraf samt då polisuppsigten öfver _____ skall handhafvas af poliskammaren kronolänsmannen stadsfiskalen i _____ af _____ län _____, vid äfventyr, som ofvan är sagdt, har att ofördröjligen inställa sig hos denna myndighet för erhållande af föreskrifter om anmälan af bostad och försörjningsmedel jemte underrättelse om hvad han hon i öfrigt har att iakttaga såsom under polisuppsigt stäld).

Vill _____ varda i saken vidare hörd, eger han hon hos Konungens Befallningshafvande i länet inställa sig till förhör inom åtta _____ dagar härefter.

den _____ 18 _____

..... stad
 kronolänsmansdistrikt.

Formulär litt. E.

Föreskrifter angående polisuppsigt.

.....
 hvilken är stäld under polisuppsigt från och med innevarande dag till den
 18 — eller, om han hon, enligt Kongl. Förordningen angående lösdrifveri, dömes till tvångsarbete, ytterligare till dess två år förflutit från det han hon senast från sådant arbete frigifves — underrättas härmed att han hon, under den tid uppsigten varar, är underkastad följande inskränkning i friheten att välja vistelseort och anmälningsskyldighet:

1:o). Utan poliskammarens mitt särskilda tillstånd och iakttagande af dervid gifna föreskrifter eger icke begifva sig utom stad socken.

2:o). Det åligger att, för anmälan om bostad och försörjningsmedel, inställa sig hos å dagen kl. i hvarje

Beträdes med lösdrifveri eller iakttager han hon icke de honom henne i följd af polisuppsigten åliggande skyldigheter, äfventyrar han hon att varda häktad och dömd till tvångsarbete från och med sex månader till och med två år.

..... den 18

Poliskammaren.

.....
 Kronolänsmän. Stadsfiskal.